

กรรมการไม่เกิน ๑๐ คน กรรมการและเลขานุการ ๑ คน กรรมการบริหารอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี โดยกรรมการมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานของกลุ่ม
- (๒) จัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มดำเนินงานของกลุ่ม
- (๓) ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- (๔) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานด้านต่างๆ
- (๕) ออกคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของกลุ่ม
- (๖) ดำเนินการอื่นๆ ตามที่สภากาชาดมอบหมายให้ดำเนินการ

และให้มีคณะทำงานรับผิดชอบดำเนินการในเรื่องต่างๆ ๔ คณะ คือ

- (๑) คณะทำงานด้านการผลิต มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้คุณภาพดีที่สุดในปริมาณที่ตลาดต้องการ
- (๒) คณะทำงานด้านการตลาดและการขาย มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการตลาดและการขาย
- (๓) คณะทำงานด้านการเงินและบัญชี มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงินและบัญชีของกลุ่ม
- (๔) คณะทำงานด้านการสวัสดิการ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการดูแล การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกของกลุ่ม ในเรื่องการทำงานและความเป็นอยู่

เมื่อสิ้นสุด ณ วันที่ ๓๐ เมษายนของทุกปี คณะกรรมการจะนำเฉพาะเงินดอกผลและรายได้ที่เหลือจากการช่วยเหลือสมาชิกในด้านสวัสดิการและความเป็นอยู่ มาดำเนินการโดย

- (๑) ร้อยละ ๖๐ ปันผลแก่สมาชิกตามสัดส่วนจำนวนหุ้น
- (๒) ร้อยละ ๒๕ สมทบเป็นเงินต้น
- (๓) ร้อยละ ๑๕ ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสภากาชาดมอบหมายให้ดำเนินการและองค์กรสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๓.๑.๕ ความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวหอมมะลิ

แต่เดิมนั้นความรู้เรื่องการซื้อข้าวเป็นความรู้ปกติของชาวบ้านวัดมะค่า เพราะทุกครอบครัวจะต้องซื้อข้าวสารไว้กินเอง ความรู้นี้สืบทอดกันมานาน จนเมื่อประมาณ ๕๐ ปี ที่ผ่านมา ตาแอ ประชากุล ได้นำโรงสีเข้ามาตั้งในชุมชนวัดมะค่า ชาวบ้านได้พากันนำข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสารที่โรงสีนี้ การเข้ามาของโรงสีได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ใน ๒ เรื่องใหญ่ คือ ทำให้ความรู้เรื่องการซื้อข้าว

ด้วยการวิธีดั้งเดิมหมดไปจากชุมชน และเปลี่ยนมากินข้าวแทนข้าวซ้อมมือ โดยถือว่าสีให้ขาวยิ่งขาวยิ่งดี

ผู้จุดประกายการผลิตข้าวซ้อมมือในชุมชนวัดมะค่าเป็นคนแรก คือ อาจารย์อำนาจ จันเงิน ซึ่งเป็นที่คนที่เกิดในหมู่ที่ ๑๑ และเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งและเป็นปรึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง โดยได้พูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านคุณประโยชน์ของข้าวซ้อมมือที่มีประโยชน์ในการบริโภค และสามารถจะผลิตเพื่อจำหน่าย เพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัวและชุมชนได้ ได้พูดคุยและปรึกษากันหลายครั้ง จนกลุ่มแม่บ้านเห็นประโยชน์ จึงได้พากันกลุ่มแม่บ้านผู้สนใจไปศึกษาดูงานการผลิตข้าวซ้อมมือ ที่วัดหัวตะพาน อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท ท่านเจ้าอาวาสวัดหัวตะพานและกลุ่มแม่บ้านที่วัดหัวตะพานเป็นผู้ที่มีน้ำใจงามยิ่ง ได้สาธิตวิธีทำการผลิตข้าวซ้อมมือ ตามขั้นตอนทุกกระยะ กลุ่มแม่บ้านวัดมะค่าที่เดินทางไปดูงานได้ศึกษากันอย่างจริงจัง ซักถามจนทุกคนเข้าใจขั้นตอนการผลิตเป็นอย่างดี และมั่นใจว่าทำได้ จึงได้ซื้ออุปกรณ์ต่างๆ จากวัดหัวตะพานมาด้วย โดยซื้อ สี สำหรับสีข้าว และสาก ซึ่งทำด้วยไม้ขนุนมาด้วย ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ นอกนั้นหาเอง ตามหมู่บ้าน เช่น ครก กระตัง ตะแกรง กระบุง เป็นต้น

ในเมืองต้น ได้ฝึกหัดผลิตข้าวซ้อมมือกัน ๒-๓ ครก หกบ้าง สากกระเท็บกันบ้าง แต่โชคดีที่หมู่บ้านวัดมะค่านี้มีผู้สูงอายุที่เคยซ้อมข้าวกินมาบ้างแล้วในสมัยก่อน คือ น้าห่วย น้าดำ น้าหงษ์ น้าหยัน ซึ่งได้มาเป็นหลัก มาทำให้ดู มาสอนและให้คำแนะนำ จนกลุ่มแม่บ้านสามารถผลิตข้าวซ้อมมือไว้แจกจ่ายหุงกินกันเอง

ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้ประกาศให้ ปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๑ เป็นปี Amazing Thailand และได้จัดงานเปิดที่ท้องสนามหลวง โดยได้เชิญกลุ่มที่มีฝีมือในงานวัฒนธรรมสาขาต่างๆ มาจัดแสดงผลงาน กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือวัดมะค่าได้รับคัดเลือกให้มาสาธิตการผลิตข้าวซ้อมมือ ซึ่งปรากฏว่าได้รับความสนใจจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือมีกำลังใจและมั่นใจมากขึ้น

หลังจากนั้นกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือได้พัฒนาฝีมือและผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จนเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป ได้พัฒนาการตลาดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นทั้งในชุมชนในอำเภอท่าม่วง ในจังหวัดลพบุรี และตลาดกรุงเทพมหานคร โดยได้รับการอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณหลายท่าน เช่น พระพิศาลธรรมพาที (พะยอม กัลยาโณ) เป็นต้น ต่อมาได้พัฒนาเป็นการผลิตข้าวหอมมะลิซ้อมมือปลอดสารพิษ โดยสั่งข้าวเปลือกหอมมะลิปลอดสารพิษจากจังหวัดอุบลราชธานี จนสามารถผลิตข้าวหอมมะลิซ้อมมือปลอดสารพิษที่ได้คุณภาพและมาตรฐานที่สามารถส่งจำหน่ายที่สหกรณ์เลมอนฟาร์มทุกสาขา ได้จนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือได้พยายามถ่ายทอดความรู้และศิลปะการผลิตข้าวซ้อมมือไปยังลูกหลาน มีการปรับปรุงคุณภาพและผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา จนได้ผลผลิตที่ดีมาจนถึงทุกวันนี้

๓.๑.๖ ปัญหาในการรวมกลุ่มผลิตข้าวซ้อมมือ

ถึงแม้ว่ากลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือจะดำเนินการด้วยดีและมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ก็ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขในบางเรื่อง คือ

(๑) เนื่องจากพื้นที่นาในชุมชนวัดมะค่าไม่สามารถปลูกข้าวหอมมะลิได้ เพราะพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ต้องสั่งซื้อข้าวเปลือกจากแหล่งที่ปลูกข้าวหอมมะลิได้ โดยในช่วงแรกสั่งซื้อจากบ้านสะพานาค อำเภอกอเสาะ แต่มีปัญหาเรื่องการปลอมปน และไม่ได้เป็นข้าวปลอดสารพิษ ดังนั้นในช่วงหลังจึงได้สั่งซื้อข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษจากจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ต้องซื้อในราคาที่แพงขึ้น เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งอีกจำนวนหนึ่ง

ต่อกรณีนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้ จำเป็นต้องใช้วิธีการนี้ไปก่อน

(๒) ในปัจจุบันตลาดส่วนใหญ่เป็นตลาดในกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพราะความคิดและทัศนคติของคนในชุมชนและในจังหวัดลพบุรีส่วนใหญ่ยังไม่เห็นคุณค่าของการกินข้าวซ้อมมือ ยังนิยมกินข้าวขาวอยู่ การที่ตลาดอยู่ไกลถึงกรุงเทพมหานคร ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งข้าวสารไปยังผู้บริโภคอีกจำนวนหนึ่ง ประมาณกิโลกรัมละ ๑ บาท

การแก้ปัญหาทางสภาวะวัฒนธรรมตำบลหัวลำโพงได้พยายามสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ถึงคุณค่าของการกินข้าวซ้อมมือ ซึ่งมีคุณค่าต่อร่างกายซึ่งก็ดีขึ้นในระดับหนึ่ง แต่คงต้องใช้เวลาอีกมาก นอกจากนั้นทางกลุ่มก็ได้พยายามเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีโอกาสกินข้าวซ้อมมือมากขึ้น โดยการขายในราคาถูกลงมาก แต่ก็ค่อยเป็นค่อยไปและใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง

(๓) ในปัจจุบันเกิดการเข้าใจที่สับสนระหว่าง “ข้าวกล้อง” กับ “ข้าวซ้อมมือ” และคนทั่วไปมักจะเข้าใจว่าเป็นชนิดเดียวกัน ทั้งๆ ที่มีกรรมวิธีในการผลิตที่มีขั้นตอนมากขึ้น

ต่อปัญหานี้ทางกลุ่มได้พยายามทำความเข้าใจโดยการพิมพ์เอกสารแจก และพูดคุยแต่ก็ยังไม่มากนัก

(๔) เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือวัดมะค่ามีความตั้งใจว่าจะเป็นศูนย์ในการผลิตข้าวซ้อมมือด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม เพื่อให้ได้ข้าวซ้อมมือที่มีคุณภาพชั้นเยี่ยม ที่ข้าวทุกเม็ดจะต้องได้รับการคัดคุณภาพพิเศษ จนทำให้มีทั้งคุณค่าทางอาหารและคุณค่าทางจิตใจที่เกิดจากความรักและความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิก ตลอดจนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรกัน ทั้งในระหว่าง

สมาชิกด้วยกันและระหว่างเพื่อนมนุษย์ทั้งมวล ดังนั้นจึงทำให้มีขั้นตอนในการผลิตหลายขั้นตอนมาก ทำให้ใช้เวลาและแรงงานคนในการผลิตมาก ซึ่งเป็นผลให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงมาก เมื่อเทียบกับ “ข้าวกล้อง” ที่สีออกมาจากโรงสีแล้วบรรจุถุงขายเลยแล้วพบว่ามีค่าใช้จ่ายสูงกว่ามาก ทำให้ต้องจำหน่ายในราคาสูงไปด้วย ทำให้มีปัญหาในเรื่องราคาที่ไม่สามารถจะสู้กับตลาดของ “ข้าวกล้อง” ที่มีราคาถูกกว่าได้

๓.๑.๗ กระบวนการทำงานของกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ

การผลิตข้าวซ้อมมือของกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือวัดมะค่า มีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม โดย

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดเตรียมข้าวเปลือกหอมมะลิปลอดสารพิษ วัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตต่างๆ

(๑) การจัดซื้อข้าวเปลือกหอมมะลิปลอดสารพิษ เนื่องจากข้าวที่ผลิตข้าวซ้อมมือต้องใช้ข้าวหอมมะลิที่ปลอดสารพิษที่ได้รับการรับรองจากองค์กรอิสระที่เชื่อถือได้ อาจารย์อำนวย จันเงิน ได้ติดต่อประสานงานจัดซื้อข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษ จากสมาคมโรงสีเกษตรก้าวหน้า จ.อุบลราชธานี โดยตกลงราคาที่พอใจทั้ง ๒ ฝ่าย ส่งถึงที่

(๒) การจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ถุงพลาสติก เป็นต้น ส่วนใหญ่จะขอความกรุณาจากอาจารย์อำนวย จันเงิน ให้เป็นธุระในการจัดพิมพ์ จัดซื้อจากกรุงเทพ

ขั้นตอนที่ ๒ การผลิตข้าวซ้อมมือ

(๑) การทำข้าวกล้อง เนื่องจากกรรมวิธีการใช้สีสีข้าวเปลือกด้วยมือทำได้ช้าไม่ทันตามความต้องการ จึงได้นำข้าวเปลือกหอมมะลิไปสีทำข้าวกล้อง (เอาเฉพาะเปลือกนอกออก) ณ โรงสีวัดหลวง อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี โดยเสียค่าทำข้าวกล้อง เกวียนละ ๓๐๐ บาท

(๒) การซ้อม เมื่อได้ข้าวกล้องมาแล้ว ก็นัดวันซ้อมข้าว โดยสมาชิกประมาณ ๑๕ คน จะมาช่วยกัน โดยจะนัดเวลาเริ่มพร้อมกันประมาณ ๘ โมงเช้า ทำไปเรื่อยๆ จนกว่าจะแล้วเสร็จ หรือเลิกประมาณ ๑๗.๐๐ น. บางครั้งมีความต้องการข้าวซ้อมมือจำนวนมากก็จะทำต่อไปจนดึก โดยมีพระมาช่วยดูแลและอยู่เป็นเพื่อน

เมื่อทุกคนมาพร้อมแล้วเตรียมสถานที่

-ปูกระสอบล้อมครก เพื่อว่าเวลาซ้อมข้าวแล้วมีข้าวหกออกจากครก จะได้เก็บกวาดได้สะดวก ข้าวจะตกอยู่ที่กระสอบที่กระสอบที่ปูไว้

-เริ่มซ้อมข้าว โดยนำข้าวกล้อง ใส่ครกให้เต็ม ใช้สากตะลุมพุก (ซึ่งทำด้วยไม้ขนุน) ๔ อัน ซ้อมครั้งละ ๔ คน (โดยสลับกันจาก ๕ คน คือ สุรินทร์-สายชล-สมพร-กมล-จันทรา)

ข้าว ๑ ครก จะซ้อม ๑๒๐ ครั้ง โดยคนที่ซ้อม ๔ คนนี้ สากจะผลัดกันขึ้นลงตามจังหวะ ซึ่งขั้นตอนนี้ต้องใช้ความสามารถในการซ้อมเป็นพิเศษ ต้องฝึกพอสมควร มิฉะนั้นจะทำให้สากตีกันได้

-เมื่อได้ข้าวที่ซ้อม ๑๒๐ ครั้งแล้ว กวาดออกจากครกนำไปร่อน (นางหงษ์ เทศสกุล เป็นผู้ร่อน) การร่อนใช้ตะแกรง ใส่ข้าวที่ซ้อมแล้ว นำกระด้งรอง แล้วจับตะแกรง ที่ใส่ข้าวส่ายไปมา เมล็ดข้าวที่หักจนเป็นชิ้นเล็ก ๆ (ที่เรียกว่าปลายข้าว) จะรูดรูตะแกรงลงไปที่กระด้ง เมล็ดข้าวที่ไม่หักก็จะอยู่บนตะแกรง

-นำข้าวที่เหลือค้างอยู่บนตะแกรง จะนำไปผัด (โดย นางทองคำ พุ่มเจริญ นางฉลุย เดชราม นางระเบียบ ทองดี และนางเสาวนีย์ ศรีสกุล) การผัดๆ โดยใช้กระด้งที่หย่อนๆ การผัดเพื่อเอาเกล็ด ปลายข้าว ผง และสิ่งเจือปนอื่นๆ ออกให้หมด แล้วใช้กระด้งตุงๆ กระทาย คัดให้ได้ข้าวที่สมบูรณ์ดีอีกครั้ง

-เมื่อได้ข้าวที่กระทายออกมาแล้ว นำไปตรวจสอบ คัดเลือกและเก็บสิ่งเจือปนต่างๆ เช่น เกล็ด ผงและอื่นๆ ออกให้หมด จนมั่นใจว่าได้ข้าวซ้อมมือที่ได้คุณภาพดีจริงๆ เท่านั้น

-หลังจากนั้น นำข้าวซ้อมมือที่ได้คุณภาพดีแล้ว ไปกรอกใส่ถุงๆ ละ ๒ กก. ในขั้นตอนนี้ได้ใส่พริกแห้ง ใบมะกรูด และอื่นๆ เพื่อป้องกันการเกิดมอดให้ข้าวที่สุด

ตอนที่ ๓ การขาย

กรรมการฝ่ายขาย (น.ส.สายชล จันเงิน) ซึ่งรับผิดชอบการขายและการตลาด จะนำข้าวซ้อมมือไปขายยังตลาดต่างๆ คือที่สหกรณ์เลมอนฟาร์ม (โดยความอนุเคราะห์ของอาจารย์อำนวยการ จันเงิน ช่วยดูแลประสานงาน และขนส่ง) วัดสวนแก้ว (เป็นบางครั้ง) ร้านอภิชาติ (ตลาดท่าม่วง) ร้านถาวรศิริ (ตลาดท่าม่วง) บางครั้งตามสถานที่ราชการจัดงาน เช่น งานวันประเพณีศึกษา งานฤดูหนาว การขายมีทั้งเงินสดและเงินเชื่อ

ตอนที่ ๔ การทำบัญชี

ฝ่ายขายจะนำเงินที่ได้มาส่งให้ฝ่ายบัญชี (น.ส.สุรินทร์ คงมัน เป็นผู้ทำบัญชี) จัดทำบัญชีรับ-จ่าย เงินที่ขายได้ประธานนำไปเก็บไว้ และฝากธนาคารไว้บางส่วน

๓.๑.๘ ทักษะคติ และการยอมรับของชุมชนต่อกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ

(๑) ชุมชนวัดมะค่า และใกล้เคียง ยอมรับและเห็นดีด้วยกับการที่แม่บ้านมารวมกลุ่มกัน โดยชื่นชมและเห็นด้วยอย่างยิ่งในการผลิตข้าวซ้อมมือด้วยกรรมวิธีแบบโบราณอันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ส่วนใหญ่สนใจการทำงานและซื้อข้าวซ้อมมือไปบริโภค เช่น ชุมชนท่าม่วง ชมว่าข้าวมีคุณภาพดี หุงนิ่ม แต่ส่วนหนึ่งเห็นด้วยแต่ยังไม่หันมากินข้าวซ้อมมือ เพราะยังคุ้นชินกับการกินข้าวขาวอยู่

(๒) ชุมชนทั่วไป ให้ความสนใจ ชื่นชม และยอมรับอย่างยิ่งและกว้างขวาง มี

การมาดูงานจากจังหวัดต่างๆ เดือนละ ๒ - ๔ ครั้ง เช่น กทม. สุพรรณบุรี นครสวรรค์ ตราด ตาก ชลบุรี จันทบุรี สระแก้ว พิจิตร โลก สุโขทัย เชียงราย สกลนคร เป็นต้น เมื่อมีผู้มาศึกษาดูงานก็จะหุงข้าวซ้อมมือให้กิน ซึ่งทุกคนจะกินด้วยความชื่นชม และซื้อติดมือไป และตามมาซื้ออีกหลายครั้ง นอกจากนั้นผู้ที่มาศึกษาดูงาน จะเรียนรู้และช่วยซ้อมข้าวอย่างสนุกสนาน

๓.๑.๙ การสืบทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์

(๑) การสืบทอดกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ในระหว่างการผลิตจะมีการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือตลอดเวลาเป็นอย่างดี เช่น ต้องช่วยกันทำทุก ๆ อย่าง ทุกคนต้องทำได้ทุกหน้าที่ เพื่อให้สามารถทดแทนกันได้ในเวลาที่เหมาะสม นอกจากนั้นผู้สูงอายุ เช่น นางหงษ์ เทศสกุล นางชั้น แสงทอง จะแนะนำการใช้สีมือ การใช้ครกกะเดื่อง การผัด การร่อน ให้แก่ เด็กรุ่นหลัง จนทุกคนทำได้เกือบจะทุกหน้าที่แล้ว นอกจากนั้นการที่ได้ทำงานร่วมกัน ทำให้มีอะไรก็ปรึกษาหารือกัน ช่วยกันทำงาน แนะนำกันเอง ได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองขณะจำต้องสังเกตไปด้วย ว่าทำอะไร ข้าวซ้อมมือจะสวยจะสะอาด เราช่วยกันปรับปรุง ช่วยกันดู

(๒) การสืบทอดให้กับผู้สนใจทั่วไป

มีผู้สนใจจำนวนมากที่มาศึกษาดูงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในสถาบันต่างๆ เช่น นักเรียนโรงเรียนท่าวังวิทยาคาร นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี จันทระเกษม พระนคร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นต้น มาศึกษาและดูงาน จำนวนมาก และมีผู้สนใจจากสภาวัฒนธรรม ชุมชน ตำบลต่างๆ มาศึกษา ดูงาน และแลกเปลี่ยนความรู้กันมาก เช่น มาจากจังหวัดต่างๆ เช่น สุโขทัย พิจิตร พิจิตร โลก ตาก ระยอง จันทบุรี สุพรรณบุรี เป็นต้น มาดูงานเดือนละ ๒ - ๓ ครั้ง บางเดือนถึง ๗ ครั้ง ผู้ที่มาศึกษาดูงานนอกจากได้ศึกษาพูดคุยกันแล้ว ยังได้หัดสี หัดซ้อม หัดผัด หัดร่อน หัดเก็บกากข้าว ตามขั้นตอนทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้ได้เรียนรู้

๓.๑.๑๐ การควบคุมคุณภาพของข้าวซ้อมมือ

กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของข้าวซ้อมมืออย่างยิ่ง ด้วยความคิดที่ประสงค์จะให้ผู้บริโภคได้บริโภคข้าวซ้อมมือที่มีคุณภาพดีที่สุด มีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) จัดหาข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษจากแหล่งผลิตที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากประเทศออสเตรเลีย เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่สุด ถึงแม้ว่าราคาจะสูงมาก (ราคารวมค่าขนส่งโดยเฉลี่ยตันละ ๑๐,๐๐๐ บาท)

(๒) ในกระบวนการผลิต จะใช้กรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้มั่นใจว่า จะได้ข้าวซ้อมมือที่คงไว้ซึ่งคุณค่าทางอาหารให้มากที่สุด แต่อ่อนนุ่ม หุงง่าย และมีกลิ่นหอมชวนรับประทาน

(๓) ในกระบวนการคัดคุณภาพ ได้ใช้การคัดคุณภาพของข้าวซ้อมมือทุกเม็ดด้วยมือ เพื่อคัดเลือกล้างเจือปน และเม็ดข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกทิ้งทั้งหมด

(๔) ในกระบวนการบรรจุถุง ด้วยการที่ข้าวซ้อมมือจะมีคุณค่าทางอาหารสูงมาก จึงเกิดมอดได้ง่าย กลุ่มแม่บ้านได้ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านนำสิ่งที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เช่น ใบมะกรูดตากแห้ง พริกแห้ง เกลือป่น เป็นต้น บรรจุไว้ด้วยเพื่อพยายามยับยั้งการเจริญเติบโตของมอด

(๕) ด้วยการที่ข้าวซ้อมมือมีคุณค่าทางอาหารมาก ถ้าทิ้งค้างไว้นานอาจจะมีปัญหาเรื่องสารอัลฟาโทกซิน กลุ่มแม่บ้านจึงผลิตข้าวซ้อมมือตามจำนวนที่จะจำหน่ายได้หมดในเวลารวดเร็วโดยไม่ให้ตกค้างไว้นาน

๓.๑.๑๑ การตลาดและการขายข้าวซ้อมมือ

ตลาดของข้าวซ้อมมือวัดมะค่า ประกอบด้วย ๔ ตลาดใหญ่ คือ

(๑) ตลาดในชุมชน ซึ่งเป็นความตั้งใจของกลุ่มแม่บ้านที่ต้องการขยายให้มากเพื่อให้ชาวบ้านได้กินข้าวซ้อมมือที่มีคุณภาพประโยชน์ต่อร่างกาย โดยการให้ข้อมูลและจำหน่ายในราคาที่ถูก แต่ในปัจจุบันยังไม่สามารถขยายได้มากนัก

(๒) ตลาดในท้องถิ่น (ชุมชนใกล้เคียง อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี) ซึ่งในปัจจุบันยังไม่สามารถขยายได้มากเท่าที่ต้องการ

(๓) ตลาดในกรุงเทพฯ ซึ่งในขณะนี้ตลาดใหญ่ที่สุด มีวางจำหน่ายที่สหกรณ์ เลมอนฟาร์ม ทุกสาขา และร้านค้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบางแห่ง

(๔) ตลาดในต่างประเทศ ขณะนี้เริ่มมีคนสั่งไปบริโภคและจำหน่ายที่สหรัฐอเมริกา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าตลาดของข้าวซ้อมมือส่วนใหญ่เป็นตลาดนอกชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่แม้จะเห็นด้วยกับการรวมกลุ่มและการผลิตข้าวซ้อมมือ แต่ก็ยังไม่นิยมกินข้าวซ้อมมือมากนัก ยังคุ้นชินกับการกินข้าวขาว

การเปิดขายข้าวซ้อมมือครั้งแรกงานอเมซิ่งไทยแลนด์ที่ท้องสนามหลวง และงาน

แสดงสินค้าตามที่แตกต่างกัน ร้านสหกรณ์เลมอนฟาร์ม ร้านมังสะวิรัต (ลพบุรี) อภิชาติมินิมาร์ท และถาวรศิริ (ท่าม่วง) วัดสวนแก้ว โรงเรียนเซนต์จอห์น นอกจากนั้นก็ออกงานในงานที่ทางราชการจัดขึ้น เช่น งานวันประถมศึกษา งานฤดูหนาว

เริ่มแรกการขายข้าวซ้อมมือขายได้ไม่ดี เพราะใช้ข้าวขาวตาแห้ง ซึ่งค่อนข้างแข็ง หุงแล้วไม่นิ่ม มีผู้นำมาคั้นเพราะแข็งและรับประทานไม่อร่อย ต่อมาเปลี่ยนเป็นข้าวชัยนาท ก็ยังแข็งอยู่อีก และสุดท้ายเป็นข้าวหอมมะลิ ซึ่งต่อมาได้คัดเลือกเฉพาะที่ปลอดสารพิษเท่านั้น ทำให้ขายได้ดีขึ้น มีตลาดหลายที่

ปัจจุบันหลังจากที่ได้รับการรับรองคุณภาพและได้รับการคัดเลือกให้วางจำหน่ายที่ร้านค้าของสหกรณ์เลมอนฟาร์มแล้วทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ประกอบกับเมื่อมีผู้มาศึกษาและดูงานในชุมชนชาวบ้านจะหุงข้าวซ้อมมือให้กินกับแกงพื้นบ้าน (แกงซี่เหล็ก แกงบอน แกงส้มผักรวม น้ำพริกปลาร้าผัสดกตำ เป็นต้น) (เป็นอาหารกลางวันหรือเย็น - แล้วแต่กรณี) ทำให้ผู้ที่ได้กิน แล้วรู้ว่านิ่ม หอม อร่อย ทำให้ขายได้มากพอสมควร ซึ่งผู้มาดูงานมาจากที่ต่างๆ ก็นิยมซื้อไปกินด้วย และในขณะนี้ก็มีผู้สนใจสั่งไปกินและจำหน่ายที่สหรัฐอเมริกาด้วย

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนและกำไรที่ได้จากการขาย กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือสรุปว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ด้วยเหตุผลว่า

(๑) ได้ก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร ที่ชาวบ้านจะได้มีงานทำ และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการผลิตข้าวซ้อมมือด้วย

(๒) ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านประมาณ ๑๖ ครอบครัว ที่มีได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ได้ก่อให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันในระหว่างสมาชิกด้วย

(๓) ได้ก่อให้เกิดรายได้จากการทำงานในชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก (ชั่วโมงละ ๑๕ บาท) แต่ยังมีเวลาดูแลครอบครัวและทำงานอื่นๆ ได้ด้วย

(๔) ได้ข้าวซ้อมมือที่มีคุณค่าทางอาหาร ปลอดสารพิษ สำหรับการบริโภคของสมาชิก ของคนในชุมชน และของบุคคลทั่วไป

(๕) ได้เผยแพร่ชื่อเสียงแห่งความดีงามของชาวตำบลหัวลำโรงให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

(๖) กำไรที่เป็นตัวเงิน (ซึ่งมีไม่มากนัก ประมาณกิโลกรัมละ ๑ บาท) ที่นอกเหนือจากการแบ่งกันตามสัดส่วนของหุ้นที่ได้ร่วมทุนกันแล้ว ยังมีอีกส่วนหนึ่ง (จำนวน ๑๑,๐๐๐ บาท ในปี ๒๕๔๒) ที่กลุ่มแม่บ้านได้จัดสมทบกองทุนเพื่อเด็ก สตรี และคนชราของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงด้วย

จากการวิเคราะห์ของกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือในเรื่องต้นทุนและกำไร (ที่มีใช้เพียงตัวเงินเท่านั้น) ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ **“ข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษซ้อมมือหัวสำโรง”** มีคุณค่า สามารถทำความเข้าใจกับผู้บริโภคได้ว่าการบริโภคข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษซ้อมมือหัวสำโรงนั้นคุณค่านั้นได้อยู่เพียงที่การได้บริโภคข้าวที่คุณประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น แต่ยังคงให้เกิดคุณค่าต่อชาวบ้านที่ได้รวมตัวกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๓.๑.๑๒ การส่งเสริม สนับสนุน จากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

(๑) จากภายในชุมชน

ภายในชุมชนได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือเป็นอย่างดี ช่วยต้อนรับแขกเวลามีแขกมาเยี่ยม ช่วยทำความสะอาดบริเวณวัดนอกชุมชนมาตุลานและให้การสนับสนุน โดยการซื้อข้าวและสิ่งของต่าง ๆ ที่กลุ่มจัดทำจำหน่าย ท่านเจ้าอาวาส ครูใหญ่และคณะครู เด็กนักเรียน ผู้ใหญ่บ้าน ม.๑๐ ม.๑๕ ม.๑๒ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. ชาวบ้านและคนอื่นๆ สนใจให้การสนับสนุน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๕ นารถ ๖ ล้อช่วยขนของไปแสดงในงานอเมสซิ่งไทยแลนด์ ณ ท้องสนามหลวง

(๒) จากภายนอกชุมชน

ชุมชนต่างๆ ให้ความสนใจ เช่น ชมรมเต้าเต๋อฯ สนับสนุนนำวิทยากรมาให้การอบรมการบริหารเพื่อสุขภาพของแม่บ้าน นอกชุมชน มีสมาชิกจากจังหวัดต่าง ๆ มาดูงานและซื้อสินค้าของกลุ่มแม่บ้านไป

๓.๑.๑๓ ความสัมพันธ์ของกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือกับชุมชน

ชุมชนและกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี เวลามีสมาชิกมาเยี่ยม ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะนำแกงมา เช่น แกงส้ม แกงขี้เหล็ก แกงบอน ทางเจ้าอาวาสวัดให้การสนับสนุนให้ใช้สถานที่

๓.๑.๑๔ ความสัมพันธ์ของกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือกับโรงเรียนวัดมะค่า

ทางโรงเรียนวัดมะค่า (โดยอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์จันทร์เพ็ญ) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มอย่างดียิ่ง โดยนำนักเรียนมาช่วยเหลือ ทำความสะอาด บริเวณวัด นำดนตรีมาแสดง ต้อนรับแขกเสมอๆ แม่บ้านกลุ่มข้าวซ้อมมือ จัดอาหารมาเลี้ยงเด็กบ่อยๆ ร.ร.วัดมะค่า นำเด็กนักเรียนมาบรรเลงดนตรีไทยต้อนรับแขกที่มาเยือน เกือบทุกครั้ง

๓.๒ กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรส

๓.๒.๑ ลักษณะกลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรส

เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นตามแนวความคิดของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรง ที่ต้องการให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าจากภูมิธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่นๆ ละ ๑ กลุ่มอาชีพที่ไม่ซ้ำกัน (ชำนานุการกันท้องถิ่นละ ๑ อย่าง)

๓.๒.๒ วิธีการจัดตั้งกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส

การจัดตั้งกลุ่มน้ำพริกหลากรสนี้ เริ่มจากการศึกษาเพื่อค้นหาศักยภาพที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น พบว่าในหมู่ที่ ๑๐ นี้ เป็นหมู่ที่ได้ชื่อว่าตำน้ำพริกเผาได้อร่อยที่สุด เมื่อศึกษาลงไปจึงพบว่าคุณยายสนม เพิ่มสกุล (อายุ ๗๒ ปี) เป็นผู้ที่ฝีมือในการตำน้ำพริกเผาเก่งที่สุด ยายสนมเล่าว่า “เป็นคนชอบกินน้ำพริก เดิมก็ตำน้ำพริกไปกินเมื่อออกไปทำนา ไปหาปลา ก็ลองดูว่าใส่อะไรบ้าง มากน้อยแค่ไหนที่อร่อยถูกปากก็จำไว้ ถ้าไม่อร่อยก็ลดหรือเพิ่มตามชอบใจ จนได้ที่”

สภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรงจึงได้สนับสนุนให้ชาวบ้านหมู่ที่ ๑๐ นี้ รวมตัวกันผลิตน้ำพริกขึ้น ในขั้นแรกผู้ใหญ่บ้าน อาจารย์เจริญ งามสม อบต. พิชัย วัฒนธรรม และ อบต. กมล คงมัน ได้ปรึกษากันแล้วเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงเชิญชวนกลุ่มแม่บ้านจำนวน ๒๓ คน มาปรึกษาหารือกัน ได้พูดคุยกันและในที่สุดก็ตกลงให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตน้ำพริกขึ้น โดยในขั้นแรกได้ขอให้คุณยายสนม คุณยายนวล และคุณยายสมนึกมาช่วยกันปรุงรสและบอกสัดส่วนเครื่องประกอบให้ทดลองทำจนได้รสที่ถูกใจแล้วจึงผลิตน้ำพริกเผาและน้ำพริกเผงดาขึ้น ในช่วงแรกๆ ได้ทดลองแจกจ่ายกันกินก่อน ได้รับคำติ คำชมและข้อเสนอแนะต่างๆ จนสามารถผลิตน้ำพริกเผาและน้ำพริกเผงดาจำหน่ายได้ ต่อมาได้คิดทำปลาข้าวสับ และได้ส่งสมาชิกไปเข้ารับการอบรมการทำน้ำพริกนรก จากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง จึงได้ผลิตน้ำพริกนรกเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง จึงเป็นกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส ที่ผลิตน้ำพริกและปลาข้าวสับออกขาย ๔ อย่าง คือ น้ำพริกเผา น้ำพริกเผงดา ปลาข้าวสับ และน้ำพริกนรกปลา

หลังจากได้ค้นพบภูมิปัญญาในเรื่องการทำน้ำพริกอร่อยและได้พูดคุยกันในกลุ่มแม่บ้านแล้ว ได้ตกลงที่จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตน้ำพริกขึ้น ในครั้งแรกได้มีแม่บ้านในหมู่ที่ ๑๐ ที่สนใจมาประชุม ปรากฏว่ามีผู้ที่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ๒๓ คน ที่ประชุมได้เลือกนางดาวสวรรค์ งามสม เป็นประธาน โดยได้ตกลงให้ใช้บ้านของประธานเป็นสถานที่ผลิต ทุนในการดำเนินการให้ใช้วิธีการระดมทุนจากสมาชิกทุกคนๆ ละเท่าๆ กัน คือคนละ ๑๘๖ บาท เพื่อนำมาซื้อวัสดุต่างๆที่จะใช้ผลิตน้ำพริก ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เช่น เตา กระทะ ได้ยืมจากวัดหรือจากสมาชิก สถานที่ผลิตได้มีสมาชิกรมาช่วยปรับปรุงโดยมีประธานเป็นผู้ออกวัสดุที่ใช้ในการปรับปรุงจนใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๓.๒.๓ ความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส

ความรู้ที่ใช้ในการทำน้ำพริกเผาได้มาจากการสอบถามจากคุณยายสนม เพิ่มสกุล เป็นผู้บอกวิธีการทำน้ำพริกเผา และน้ำพริกเผาดูตามอย่างที่เคยทำกินเอง และได้ขึ้นชื่อว่าอร่อย นอกจากนั้นยังมีคุณยายนวล งามสม คุณยายสมนึก ซึ่งเป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้านได้ช่วยเสนอแนะในบางเรื่องด้วย เมื่อทดลองทำแล้วสมาชิกช่วยกันชิม ครั้งแรกแบ่งกันไปกินก่อน โดยให้สมาชิกช่วยกันให้ข้อเสนอแนะ แล้วปรับปรุงจนได้ดี คือได้รสที่อร่อยถูกปากผู้ซื้อแล้ว จึงได้ทดลองผลิตจำหน่าย จนเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคจนถึงปัจจุบัน

ส่วนน้ำพริกนรกปลานั้น ได้ส่งสมาชิกเข้าอบรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวลำโรง โดยปรับปรุงจนเป็นสูตรของกลุ่มในปัจจุบัน

๓.๒.๔ ปัญหาในการรวมกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส และวิธีการแก้ไข

(๑) ปัญหาในการรวมกลุ่มของสมาชิก คือ สมาชิกส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนา เมื่อมีการสั่งซื้อน้ำพริกในแต่ละครั้ง จะมีสมาชิกมาช่วยกันทำน้อย เนื่องจากบางคนจำเป็นที่จะต้องไปประกอบอาชีพประจำ เช่น ทำนา

ในขณะนี้ได้แก้ไขโดยให้สมาชิกที่ไม่ได้มาส่งบุตรหลานที่มีเวลาวางมาแทน

(๒) ปัญหาเรื่องผลผลิตที่เกิดเชื้อรา ซึ่งอาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น กล่องพลาสติก หรือภาชนะไม่สะอาด

วิธีการแก้ไข คือ เช็ดกล่องพลาสติกใหม่ ถ้าเกิดจากสาเหตุการเก็บในที่อับชื้นหรือร้อน จะแก้ไขโดยการเก็บไว้ในตู้เย็น

(๓) ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการทำน้ำพริก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ไม่มีในท้องถิ่น เช่น หอม กระเทียม จะเป็นบางช่วงที่มีราคาแพง ทำให้ต้นทุนสูงมาก ได้กำไรน้อย นอกจากนี้ยังเก็บวัสดุพวกนี้ไว้นานก็จะเน่าเสีย หรือเกิดเชื้อราได้

วิธีการแก้ไข คือ ต้องซื้อจำกัดแต่พอที่จะทำในแต่ละครั้งเท่านั้น วัสดุบางชนิดที่ไม่มีในท้องถิ่น เช่น มะขาม แต่ไม่ได้ซื้อตุนไว้ทำให้บางช่วงมีราคาแพง เช่นกัน

๓.๒.๕ กระบวนการทำงานของกลุ่มน้ำพริกหลากรส

การทำงานของกลุ่มจะไม่ได้ทำทุกวัน จะทำเมื่อ (๑) มีการสั่งซื้อ และ (๒) มีผู้ต้องการจะมาศึกษาดูงาน เมื่อได้จำนวนสั่งซื้อและกำหนดสิ่งที่แน่นอน หรือกำหนดการมาศึกษาดูงานที่ชัดเจนแล้ว ประธานกลุ่มจะแจ้งสมาชิกทุกคนทราบ โดยจะไปบอกกับสมาชิกทุกคน ในการทำงานแต่ละครั้ง

จะบันทึกผู้ที่มาและไม่มาช่วยกันทำงานในแต่ละครั้ง สมาชิกที่มาทุกคนจะแบ่งหน้าที่กันตามความถนัดของแต่ละคน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(๑) คัดคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ โดยเลือกกระเทียม หอม หรือพริกที่เน่าเสีย หรือไม่ได้คุณภาพออกทิ้ง ใช้เฉพาะที่ดี และสะอาด เท่านั้น

(๒) นำวัตถุดิบที่ผ่านการคัดคุณภาพแล้วนี้ไปคั่วในกะทะ ด้วยไฟอ่อนให้สุกสนิท

(๓) เมื่อสุกแล้ว นำแต่ละอย่างไปบดให้ละเอียด แล้วพักไว้

(๔) นำวัตถุดิบที่บดไว้แล้วมาผสมและบดรวมกันอีกครั้ง ก็จะเป็นน้ำพริกตามที่ต้องการ

(๕) นำไปปรุงรสตามต้องการ (ไม่ใส่ผงชูรส) แล้วผัด / หรือหนึ่งให้สุก

(๖) บรรจุขวด ตีตีสติกเกอร์ ตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง

(๗) นับจำนวนบรรจุลงกล่อง ส่งจำหน่าย

ในการผลิตแต่ละครั้งจะทำบัญชีไว้ และแจ้งยอดการจำหน่ายแต่ละครั้งให้สมาชิกทุกคนทราบ

๓.๒.๖ ทักษะคิดและการยอมรับของชุมชนต่อกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส

ทัศนคติของชุมชนต่อกลุ่มผลิตน้ำพริก ชุมชนให้ความสำคัญและให้ความสนใจซื้อผลผลิตน้ำพริกสต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนนอกกลุ่มก็ให้การยอมรับและอยากเข้าร่วมกลุ่มด้วย แต่จำกัดที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ เพราะกลุ่มกำหนดรับสมาชิกเฉพาะผู้ที่อยู่ในหมู่ที่ ๑๐ เท่านั้น มีผู้ที่ต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิกให้กลุ่มมากขึ้น แต่ยังไม่มีการรับสมาชิกมากขึ้นจากที่มีอยู่ เนื่องจากขณะนี้ยังมีผู้สั่งสินค้าเข้ามาน้อยถ้ามีสมาชิกมากขึ้น การแบ่งปันผลกำไรจะน้อยลง

๓.๒.๗ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส

ทุกครั้งที่มีการทำน้ำพริก คุณยายสนม คุณยายนวล และคุณยายสมนึกก็จะมาช่วยมาดูมาเป็นพี่เลี้ยงให้ จนทุกคนในกลุ่มสามารถจดจำสูตรและเทคนิคต่างๆ ได้ สามารถจะทำแทนกันได้ทุกคน และในการทำน้ำพริกแต่ละครั้งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกได้หมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้ ได้ฝึกฝน ได้ทำทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นการสืบทอดและเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นการสืบทอดที่ดีอย่างยิ่ง

๓.๒.๘ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังสมาชิกนอกกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรส

การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังสมาชิกนอกกลุ่มนั้น ถ้าเป็นบุคคลที่อยู่ในนอกกลุ่มในหมู่บ้านหรือต่างหมู่บ้านที่อยู่ในชุมชนวัดมะค่า จะยังไม่ทราบวิธีการ หรือกระบวนการทำงานของ

กลุ่มเลย จะมีการถ่ายทอดไปยังบุคคลนอกกลุ่มบ้าง เช่น ไปเผยแพร่ที่สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี หรือ เวลาที่มีผู้มาศึกษาดูงานก็จะมีผู้สอบถามก็จะบอกไปบ้างตามที่มีผู้สอบถามเท่านั้น

๓.๒.๙ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรสไปยังเด็กและเยาวชน

การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังเด็กและเยาวชนนั้น จะมีเฉพาะเด็กที่เป็นบุตรหลานของสมาชิก ที่จะใช้ช่วงวันหยุดมาแทนแม่ โดยมาช่วยคั่วพริก หอม กระเทียม หรือช่วยเตรียมวัสดุ เช่น หั่นหอม ปอกกระเทียม เท่านั้น ส่วนกระบวนการผลิตหรือสูตรในการผลิตเด็กทุกคนจะยังไม่ทราบ เด็กหรือเยาวชนนอกหมู่ที่ ๑๐ จะไม่รู้ว่าการผลิตน้อยแต่จะไม่ทราบกระบวนการผลิตเลย

๓.๒.๑๐ การควบคุมคุณภาพของน้ำพริกหลากรส

กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรสได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของน้ำพริกหลากรสอย่างยิ่ง ด้วยความคิดที่ประสงค์จะให้ผู้บริโภคได้บริโภคน้ำพริกหลากรสที่มีคุณภาพดีที่สุด มีรสชาติและมีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) จัดหาวัตถุดิบในการผลิตน้ำพริกหลากรส จะเลือกใช้วัตถุดิบที่ปลอดสารพิษจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ โดยจะเลือกใช้วัตถุดิบที่ผลิตได้ด้วยวิถีธรรมชาติในชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่สุด

(๒) ในกระบวนการคัดคุณภาพ ได้ใช้การคัดคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำพริกหลากรสด้วยมือ เพื่อคัดเลือกล้างเจือปนออกทิ้งทั้งหมด

(๓) ในกระบวนการผลิต เนื่องจากไม่มีการใช้ผงชูรสและสารกันบูดโดยเด็ดขาด ดังนั้นในขั้นตอนการผลิตจึงใช้กรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยจะทำให้เครื่องปรุงทุกชนิดสุกสนิท เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้น้ำพริกหลากรสที่คงไว้ซึ่งคุณค่าทางอาหารให้มากที่สุด มีรสชาติดี และเก็บไว้ได้นานโดยไม่เสีย (เก็บได้นานประมาณ ๔๐ วัน โดยไม่ต้องแช่เย็น)

(๔) ในกระบวนการบรรจุ ด้วยการที่น้ำพริกหลากรสนี้ปรุงโดยไม่ใช้สารกันบูด จึงต้องการความสะอาดอย่างยิ่ง กลุ่มแม่บ้านได้ใช้ความประณีตโดยการนึ่งกระปุกเพื่อฆ่าเชื้อ และบรรจุอย่างระมัดระวังจนมั่นใจว่าได้ผลิตภัณท์ที่สะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภคที่สุด

(๕) ด้วยการที่น้ำพริกหลากรสนี้ ถ้าทิ้งค้างไว้นานอาจจะมีปัญหาเรื่องเชื้อราได้ กลุ่มแม่บ้านจึงผลิตน้ำพริกหลากรสตามจำนวนที่จะจำหน่ายได้หมดในเวลารวดเร็วโดยไม่ให้ตกค้างไว้นาน

๓.๒.๑๑ การตลาดและการขายน้ำพริกหลากรส

ตลาดของน้ำพริกหลากรสมี ๓ ตลาดสำคัญ คือ

- (๑) ตลาดในชุมชน จะมีอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก ประมาณเดือนละ ๒-๓ กิโลกรัม
- (๒) ตลาดในท้องถิ่น ทั้งที่อำเภอท่าม่วงและที่จังหวัดลพบุรี จะมีบ้างในเวลาที่ไป

ออกร้านในงานเทศกาลต่างๆ

(๓) ตลาดในกรุงเทพ โดยจะขายให้กับสหกรณ์เลมอนฟาร์ม โดยมีอาจารย์ อำนวย จันเงิน เป็นผู้ประสานการสั่งซื้อให้ตามความต้องการของตลาด อาจจะได้เดือนละประมาณ ๒-๓ ครั้ง ส่วนจำนวนก็แล้วแต่ความต้องการของผู้สั่ง ในปัจจุบันเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุด

(๔) นอกจากนี้จะขายให้กับผู้มาศึกษาดูงานซึ่งจะมานาน ๆ ครั้ง หรือได้รับเชิญ ให้ไปขายตามหน่วยงานที่จัดงานขึ้น ซึ่งจะเห็นว่าการขายผลผลิตในแต่ละเดือนยังหาความแน่นอนไม่ได้ การขายจะขายในราคากระปุกละ ๑๐ บาท

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนและกำไรที่ได้จากการขาย กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรสสรุปว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ด้วยเหตุผลว่า

(๑) ได้ก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร ที่ชาวบ้านปลูกพริก ข่า ตะไคร้ มะขามเปียก และอื่นๆ เพื่อบริโภคอยู่แล้ว ทำให้ชาวบ้านได้มีงานทำ และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการผลิตน้ำพริกหลากรสด้วย

(๒) ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านประมาณ ๒๓ ครอบครัว ที่มีได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ได้ก่อให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันในระหว่างสมาชิกด้วย

(๓) ได้ก่อให้เกิดรายได้จากการทำงานในชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีเวลาดูแลครอบครัวและทำงานอื่นๆ ได้ด้วย

(๔) ได้นำพริกหลากรสที่มีคุณค่าทางอาหาร ปลดสารพิษเจือปน สำหรับการบริโภคของสมาชิก ของคนในชุมชน และของบุคคลทั่วไป

(๕) ได้เผยแพร่ชื่อเสียงแห่งความดีงามของชาวตำบลหัวสำโรงให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

(๖) กำไรที่เป็นตัวเงิน (ซึ่งมีไม่มากนัก ประมาณกระปุกละ ๐.๕๐ บาท) ที่พอจะนำมาแบ่งกันตามสัดส่วนของหุ้นที่ได้ร่วมทุนกัน

จากการวิเคราะห์ของกลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรสในเรื่องต้นทุนและกำไร (ที่มีใช้เพียงตัวเงินเท่านั้น) ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ “น้ำพริกเผาหัวสำโรง” “น้ำพริกแมงดานาหัวสำโรง” “น้ำพริกนรกปลาย่างหัวสำโรง” “ปลาร้าสับหัวสำโรง” มีคุณค่า

สามารถทำความเข้าใจกับผู้บริโภคได้ว่าการบริโภคน้ำพริกหลากรสหัวสำโรงนั้นคุณค่ามิได้อยู่เพียงที่การได้บริโภคน้ำพริกที่มีรสชาติดี และมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดคุณค่าต่อชาวบ้านที่ได้รวมตัวกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๓.๒.๑๒ การส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน

การส่งเสริมสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกชุมชนนั้น ส่วนใหญ่

(๑) ภายในชุมชนจะมีผู้ที่เป็นสมาชิกเท่านั้นที่สนับสนุน ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกจะสนับสนุนเฉพาะการสั่งสินค้าเป็นครั้งคราวเท่านั้น

(๒) ภายนอกชุมชนส่วนใหญ่จะอาศัยอาจารย์อำนวยการ จันเงิน เป็นผู้ติดต่อหรือสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน การตลาด และการพัฒนาการบรรจุหีบห่อเพื่อให้ดูสวยงามเป็นที่ยอมรับ ขณะนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากทางจังหวัดเป็นเงินกู้ที่ปลอดดอกเบี้ย จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท แต่ต้องส่งเงินต้นภายใน ๕ ปี และได้รับการสนับสนุนจาก กศน.ท่าม่วง ให้เปิดสอนแก่กลุ่มที่สนใจด้วย

๓.๒.๑๓ ความสัมพันธ์ของกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรสกับชุมชน

ความสัมพันธ์ของกลุ่มกับชุมชน จะมีผู้ใหญ่บ้านและผู้นำในหมู่บ้านเป็นที่ปรึกษา มีการทำบุญร่วมกัน ในวันเปิดสถานที่ตั้งกลุ่ม ส่วนการทำงานจะทำงานร่วมกันเหมือนเป็นเครือญาติกัน ในขณะที่มาทำงานจะมีการนำอาหารมารับประทานร่วมกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันดี ขณะทำงานทุกคนจะช่วยกัน โดยไม่มีการเกี่ยงงอนกัน เมื่อสอบถามถึงปัญหาของการแบ่งปันผลกำไรว่ามีปัญหาหรือไม่ จากการได้พูดคุยกับสมาชิกหลายคนบอกว่าไม่มีปัญหาใด ๆ เลย ทุกคนจะมีความรักกันเหมือนญาติ ทุกคนในชุมชนจะให้ความสนิสนามอย่างเช่นในวันที่ทำบุญร่วมกันนั้นจะมีผู้มาร่วมทำบุญเป็นจำนวนมาก

๓.๒.๑๔ ความสัมพันธ์ของกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรสกับโรงเรียนวัดมะค่า

ความสัมพันธ์ของกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรสกับโรงเรียนวัดมะค่านั้นยังไม่มีความสัมพันธ์อันดีเท่าที่ควร เพราะครูอาจารย์ตลอดจนนักเรียนส่วนใหญ่จะเพียงแต่ทราบว่ามีกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากรสในหมู่ที่ ๑๐ แต่ไม่เคยพานักเรียนไปดูการผลิตรวมถึงวิธีการผลิตแต่อย่างใด ส่วนกลุ่มเองจะมีบุตรหลานที่อยู่ในหมู่ที่ ๑๐ เท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนั้นจะไม่รู้เรื่องภายในกลุ่มเลย

จากการสังเกตการทำงานของสมาชิกกลุ่มมีผู้มาร่วมทำงาน ๑๐ คน ในจำนวนนี้มีเด็กๆ อยู่ ๓ คน โดยมาเป็นผู้ช่วย ทำความสะอาด ช่วยล้างภาชนะ หรือช่วยหีบของ มีคนแก่ ๓ คน ช่วยเก็บกระเทียมที่เน่าเสีย และจะช่วยกันหั่นหอม ตะไคร้ ใบมะกรูด โดยเฉพาะการหั่นหอมให้เป็นชิ้นเล็กๆ เท่าๆ กัน เพื่อสะดวกในการคั่วให้สุกพร้อมๆ กัน การทำน้ำพริกส่วนใหญ่ที่มีการสั่งทำจะประกอบ

ด้วยน้ำพริกเผา ปลาร้าสับ และน้ำพริกนรกปลาย่าง ส่วนน้ำพริกแมงดาไม่มีการทำ สอบถามได้ความว่า เนื่องจากแมงดาจะแพงและหายาก ถ้าทำแล้วใส่น้ำเชื้อแมงดาสังเคราะห์ก็จะมีผู้ซื้อ

ทุกคนที่มาทำงานจะมีอาหารมารับประทานโดยใส่ภาชนะ เช่น ปิ่นโตมาเอง หลังจากทำงานแล้วจะรับประทานอาหารร่วมกัน โดยมีประธานซึ่งเป็นเจ้าของบ้านจะนำน้ำใส่กระติบมาคอย บริการแก่สมาชิก และจะหาผลไม้ เช่น ฝรั่งมาให้สมาชิกได้รับประทานด้วย

การทำปลาร้าสับจะต้องคว่ำวัสดุที่ใช้ทำทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นตะไคร้ ใบมะกรูด สอบถามว่าเหตุที่ต้องคว่ำเพราะป้องกันไม่ให้เกิดเชื้อราเน่าเสียง่าย

ชุมชนที่อยู่นอกกลุ่มยังให้ความสนใจการผลิตของกลุ่มน้อย ได้สอบถามว่ามี การมาซื้อหรือสั่งวัสดุที่ใช้ในการผลิตน้ำพริกในชุมชนหรือไม่ ปรากฏว่าไม่มีการซื้อวัสดุในชุมชนใกล้เคียงเลย จะมีเฉพาะการสั่งซื้อน้ำพริกจากกลุ่มเป็นครั้งคราวเท่านั้น

การทำบัญชีจะมีการทำโดยอาศัยหลักการบัญชีอย่างง่ายๆ คือ ซื้อของมาเท่าไร ขายได้เท่าไร ส่วนที่เหลือจะเป็นกำไร

การแบ่งปันผลกำไร จะมีรายได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนที่สั่ง

การขายผลผลิตยังไม่มากพอที่จะทำให้กลุ่มยึดเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่กลุ่ม อย่างยั่งยืนได้ การสั่งยังมีจำนวนน้อย ทำให้สมาชิกกลุ่มต้องไปประกอบอาชีพอื่นอีก

นอกจากจะมีการผลิตน้ำพริกหลากหลายแล้ว ทางสมาชิกกลุ่มจะกวณกระยาสารท ขายด้วย แต่จะกวณครั้งละไม่มากนัก

มีคำขวัญประจำกลุ่มดังนี้

ความสะอาด คือ หัวใจ

ความปลอดภัย คือ ชีวิต

ความประณีต คือ สิ่งที่เราต้องการ

๓.๓ กลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง

๓.๓.๑ ลักษณะกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ไม่จำกัดเพศและวัย เพราะสมาชิกในกลุ่มไข่เค็ม ดินสอพองมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มาจากเครือญาติที่แยกครอบครัวและมีภูมิลำเนาใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพเหมือนกันคือ อาชีพรับจ้างและอาชีพทำนา

๓.๓.๒ วิธีการจัดตั้งกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

สืบเนื่องจากการที่อาจารย์อำนวย จันเงินและอาจารย์กาสัก เต๊ะชันหมาก ได้

มาประชุมจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง และได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลหัวลำโรงมีการรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มประกอบอาชีพเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและอาจารย์กาสัก เต๊ะชั้นหมาก ได้มาปรึกษาหมู่ ๑๒ จะรวมกันเพื่อประกอบอาชีพหรือไม่ ผู้ช่วยสะอาด เมืองงาม ได้มารวบรวมสมาชิกได้ ๑๔ คน

๓.๓.๓ ความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

ความรู้ในการทำไข่เค็มดินสอพองได้มาจากอาจารย์กาสัก เต๊ะชั้นหมาก ได้มาเป็นวิทยากรสอนในเรื่องของการเลือกไข่ ขั้นตอนการทำไข่เค็มดินสอพอง การเก็บรักษา (เรียกว่า “หมัก”) ตลอดจนเทคนิคต่างๆ จนได้ไข่เค็มดินสอพองที่มีรสชาติดี เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

๓.๓.๔ ปัญหาในการรวมกลุ่มไข่เค็มดินสอพองและวิธีการแก้ไข

ปัญหาเรื่องเงินทุนในการดำเนินการเพราะไข่เค็มดินสอพองใช้ทุนสูงและระยะเวลาจะนานกว่าจะนำไปจำหน่ายได้

ปัญหาเรื่องไข่ เพราะบางฤดูไข่ขาดตลาดทำให้การทำไข่เค็มไม่ทันจำหน่ายและบางครั้งไม่ได้ไข่ใหม่ ทำให้คุณภาพของไข่เค็มที่ทำมาแล้วมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

ปัญหาเรื่องจำหน่าย เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่มีพาหนะเป็นของตนเองต้องคอยการสั่งซื้อจากท่านอาจารย์อำนวย จันเงิน ซึ่งยังเป็นตลาดที่แคบและยังไม่มีตลาดที่รองรับแน่นอนทำให้ไม่แน่ใจว่าเวลาเราผลิตออกมาแล้วจะมีผู้สั่งซื้อหรือไม่ แต่ถ้ามีพาหนะจะทำให้การจำหน่ายเป็นไปได้ง่ายและสะดวกขึ้น

วิธีการแก้ไข

ปัจจุบันใช้วิธีการซื้อไข่จากพ่อค้าขายไข่

ท่านอาจารย์อำนวย จันเงิน เป็นผู้ติดต่อหาตลาดให้

๓.๓.๕ กระบวนการทำงานของกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

ยังไม่มีแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างแน่นอน แต่จะทำกันตามความถนัดและความสามารถของสมาชิก

๓.๓.๖ ทิศนคติและการยอมรับของชุมชนต่อกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับพอสมควรสังเกตจากการมาซื้อไข่เค็มไปรับประทาน ประชาชนในชุมชนจะมาซื้อไข่เค็มไปรับประทานเพิ่มขึ้น

๓.๓.๗ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

มีการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกันอยู่เสมอ เช่น สมาชิกคนใดที่ทำขั้นตอนใดได้ไม่ดี ก็จะทำให้การแนะนำซึ่งกันและกัน เช่น ขั้นตอนการคลุกไข่กับดินสอพอง บางคนคลุกไม่ทั่วก็จะบอกกันและแนะวิธีที่ทำให้ทั่วซึ่งกันและกัน

๓.๓.๘ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังสมาชิกนอกกลุ่มไข่เค็มดินสอพอง

มีการสืบทอดความรู้ให้สมาชิกภายนอกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะสมาชิกที่มาศึกษาดูงาน จากต่างจังหวัดและภายในจังหวัดตลอดจนในชุมชน ที่สนใจมาสอบถามและมาศึกษาดูงาน

๓.๓.๙ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มไข่เค็มดินสอพองไม่ยั้งเด็กและเยาวชน

มีการสืบทอดให้เยาวชนและเด็กที่สนใจ ตลอดจนให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ

๓.๓.๑๐ การควบคุมคุณภาพของไข่เค็มดินสอพอง

กลุ่มแม่บ้านผลิตไข่เค็มดินสอพองได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของไข่เค็มดินสอพองอย่างยิ่ง ด้วยความคิดที่ประสงค์จะให้ผู้บริโภคได้บริโภคไข่เค็มดินสอพองที่มีคุณภาพดีที่สุดใน มีรสชาติและมีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) จัดหาและคัดคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตไข่เค็มดินสอพอง

- เลือกไข่ไก่เปิดที่คัดจนได้ขนาดและคุณภาพจากเล้าเปิดที่เชื่อถือได้เท่านั้น โดยจะเลือกไข่ไก่เปิดจากเปิดที่เลี้ยงด้วยวิธีธรรมชาติในชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่สุด และเกิดเครือข่ายเชื่อมโยงกัน

- เลือกใช้ดินสอพองจากแหล่งผลิตบ้านท่ากระยาง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตดินสอพองคุณภาพดีที่สุดในจังหวัดลพบุรี

- เลือกใช้เกลือป่นคุณภาพดีมีส่วนผสมของไอโอดีน

(๒) ในกระบวนการผลิต ใช้กรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยจะเลือกไข่เฉพาะไข่เปิดที่ “ใหม่” และ “สด” เท่านั้น และไม่ไข่เป็ยกน้ำโดยเด็ดขาด (ทำความสะอาดเบื้องต้นโดยการเช็ดให้สะอาด)

(๓) ในกระบวนการต้ม นำเฉพาะไข่ที่หมักไว้ครบตามเวลา มาล้างให้สะอาดที่สุดนำไปต้มจนได้เวลาตามที่กำหนด คัดเฉพาะไข่ที่ได้คุณภาพเท่านั้นที่จะนำไปบรรจุชะลอม ส่วนที่ไม่ได้คุณภาพจะทิ้งทั้งหมด

(๔) ในกระบวนการบรรจุ ด้วยการที่ไข่เค็มดินสอพองนี้ผลิตด้วยกรรมวิธีธรรมชาติ จึงต้องการความสะอาดอย่างยิ่ง กลุ่มแม่บ้านได้ใช้ความประณีตโดยการบรรจุลงในชะลอมที่สานอย่างประณีต คัดคุณภาพของไข่ไม่ให้ไข่แตกได้ที และบรรจุอย่างระมัดระวัง ประณีต สวยงาม จนมั่นใจว่าได้ไข่เค็มดินสอพองที่สะอาดและมีคุณค่าต่อผู้บริโภคที่สุด

(๕) ด้วยการที่ไข่เค็มดินสอพองนี้ ถ้าทิ้งค้างไว้นานอาจจะมีปัญหาเรื่องเชื้อราได้บ้าง กลุ่มแม่บ้านจึงผลิตไข่เค็มดินสอพองตามจำนวนที่จะจำหน่ายได้หมดในเวลารวดเร็วโดยไม่ให้ตกค้างไว้นาน

๓.๓.๑๑ การตลาดและการขายผลผลิต

(๑) ขายตามใบสั่งของท่านอาจารย์อำนวย จันเงิน

(๒) ขายตามตลาดนัด เมื่อมีผู้มาศึกษาดูงานของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง

(๓) ขายปลีกที่บ้าน

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนและกำไรที่ได้จากการขาย กลุ่มแม่บ้านผลิตไข่เค็มดินสอพองสรุปว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ด้วยเหตุผลว่า

(๑) ได้ก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ต่อเนื่องจากการเลี้ยงเป็ด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาเลี้ยงเป็ด เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าชุมชนวัดมะค่านีจะมีไข่สดเพียงพอสำหรับการบริโภค ทำให้ชาวบ้านที่เลี้ยงเป็ดมีรายได้ ทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคไข่สดราคาถูก ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการผลิตไข่เค็มดินสอพองด้วย

(๒) ได้ก่อให้เกิดการเลี้ยงเป็ดที่ก่อให้เกิดการสร้างสมดุลตามธรรมชาติ เพราะการเลี้ยงเป็ดจำนวนมาก เป็ดจะทำหน้าที่คุมปริมาณของหอยเชอรี่ ที่เป็นปัญหาใหญ่ของชาวบ้านในปัจจุบัน

(๓) ได้ก่อให้เกิดการสานชะลอมซึ่งเป็นงานหัตถกรรมจากภูมิปัญญาของหมู่บ้านที่กำลังจะสูญหายไป และใช้ไข่ไม้ไผ่ซึ่งมีอยู่มากในชุมชน เป็นจำนวนมาก ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านนี้ไม่สูญหายไป

(๔) ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงกันของชาวบ้านประมาณเกือบ ๔๐ ครอบครัว ทั้งคนที่เลี้ยงเป็ด กลุ่มคนที่ทำไข่เค็มดินสอพอง คนที่ปลูกไม้ไผ่ คนที่สานชะลอม เป็นต้น ที่มีได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ได้ก่อให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันด้วย

(๕) ได้ก่อให้เกิดรายได้จากการทำงานในชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีเวลาดูแลครอบครัวและทำงานอื่นๆ ได้ด้วย

(๖) ได้ใช้เค็มดินสอพองที่มีคุณค่าทางอาหาร ปลอดภัยพิษเจือปน สำหรับการบริโภคของสมาชิก ของคนในชุมชน และของบุคคลทั่วไป

(๗) ได้เผยแพร่ชื่อเสียงแห่งความดีงามของชาวตำบลหัวลำโรงให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

(๘) กำไรที่เป็นตัวเงิน (ซึ่งมีไม่มากนัก ประมาณชะลอมละ ๑ บาท) ที่พอจะนำมาแบ่งกันตามสัดส่วนของหุ้นที่ได้ร่วมทุนกัน

จากการวิเคราะห์ของกลุ่มแม่บ้านใช้เค็มดินสอพองในเรื่องต้นทุนและกำไร (ที่มีใช้เพียงตัวเงินเท่านั้น) ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ “**ใช้เค็มดินสอพองผสมเกลือดินสอพองหัวลำโรง**” มีคุณค่า ที่สามารถทำความเข้าใจกับผู้บริโภคได้ว่าการบริโภคใช้เค็มดินสอพองผสมเกลือดินสอพองหัวลำโรงนั้นคุณค่านั้นได้อยู่เพียงที่การได้บริโภคใช้เค็มดินสอพองที่มีรสชาติดี และมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดคุณค่าต่อชาวบ้านที่ได้ร่วมตัวกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๓.๓.๑๒ การส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

ภายในชุมชน

ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีเพราะกลุ่มใช้เค็มดินสอพองไม่มีพาหนะเป็นของตนเอง ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในการขนส่งให้

ภายนอกชุมชน

ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนภายนอกเรื่องการติดต่อหาตลาดโดยอาจารย์อำนาจ จันเงิน ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์สารภี ช้างเพื่อง ในการติดต่อนำไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ ทั้งของโรงเรียนและของจังหวัด ได้รับการสนับสนุนในการทำป้ายจากอาจารย์กาสัก เตชะชนหมาก

๓.๓.๑๓ ความสัมพันธ์ของกลุ่มใช้เค็มดินสอพองกับชุมชน

ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนพอสมควรสังเกตจากการมีกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะเชิญกลุ่มใช้เค็มดินสอพองไปร่วมแสดงและจำหน่าย

๓.๓.๑๔ ความสัมพันธ์ของกลุ่มใช้เค็มดินสอพองกับโรงเรียนวัดมะค่า

เป็นไปในทางที่ดี เพราะขณะนี้โรงเรียนวัดมะค่าได้นำเด็กนักเรียนที่เรียนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในเรื่องการถนอมอาหาร (การทำใช้เค็ม) มาเรียนกับกลุ่มแม่บ้านผลิตใช้เค็มดินสอพองจนเด็กนักเรียนสามารถทำใช้เค็มดินสอพองได้จริง ซึ่งจากการสอบถามกลุ่มแม่บ้านได้ทราบว่ากลุ่มแม่บ้าน

เต็มใจที่จะร่วมงานกับโรงเรียนทุกโรงเรียน และดีใจมากที่ครูให้ความสำคัญและพาเด็กมาเรียน ส่วนนักเรียนที่มาเรียนนั้น ได้ทราบว่าเข้าใจดี และทำได้

๓.๔ กลุ่มจักสาน

๓.๔.๑ ลักษณะกลุ่มจักสาน

กลุ่มจักสานเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่สมาชิกในกลุ่ม ๖ คน รวมตัวทำงานตามที่มีผู้สั่งต้องการ โดยสมาชิกในกลุ่มรับงานไปทำตามศักยภาพของแต่ละคน

๓.๔.๒ วิธีการจัดตั้งกลุ่มจักสาน

กลุ่มจักสานเป็นกลุ่มที่รวมกันทำงานด้านการจักสาน รวมกลุ่มกันประมาณ ๒ ปี (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๒) ยังไม่มีที่ทำการกลุ่มแน่นอน กลุ่มรับงานตามที่มีผู้สั่งและแจกจ่ายงานให้สมาชิกแต่ละคนทำงานตามศักยภาพ

สมาชิกในกลุ่ม ๖ คน ประกอบด้วย

๑. นางสาวบัว เมืองสุข	ประธานกลุ่ม
๒. นายภู คมมัน	รองประธาน
๓. นางชมด วัฒนธรรม	สมาชิก
๔. นางสาวอังค์ ถึงนาค	สมาชิก
๕. นายยุ้ย ยิ้มเจริญ	สมาชิก
๖. นายใช้ วัฒนธรรม	สมาชิก

๓.๔.๓ ความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ในการจักสาน

สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้จากบรรพบุรุษโดยการสังเกตและฝึกทำด้วยตนเอง นอกจากนี้ก็มีการถ่ายทอดความรู้และสอนงานให้กันและกัน

๓.๔.๔ ปัญหาในการรวมกลุ่มจักสานและวิธีแก้ไข

การรวมกลุ่มยังไม่มีมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะระบบการจัดการ เช่น การควรรวมตัวกันซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการจักสานจะทำให้สามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการและจะทำให้ราคาที่ถูกกว่า ควรแก้ไขโดยการช่วยเหลือให้คำแนะนำหรืออบรมให้ความรู้ด้านการจัดการแก่สมาชิกในกลุ่ม

๓.๔.๕ กระบวนการทำงานของกลุ่มจักสาน

เมื่อประธานกลุ่มได้รับการสั่งของตามรูปแบบ ขนาดและจำนวนที่ต้องการก็จะแจ้งให้สมาชิกแต่ละคนทราบและทำการจักสาน โดยสมาชิกแต่ละคนก็จะไปทำงานที่บ้านของตนเองในยามว่าง โดยใช้วัตถุดิบในการจักสานของแต่ละคน

ในการทำงานสมาชิกจะทำการจักสานด้วยตนเอง ถ้าสมาชิกรายได้มีผู้ช่วยจักตอกให้ ก็จะสามารถผลิตงานได้จำนวนมาก เช่น นางสาวบัว เมืองสุข และนางชมด วัฒนธรรม ผลิตได้ ๕๐-๕๕ ใบ

ไม้ไผ่ที่ใช้ในการจักสาน (จักตอก) เป็นไม้ไผ่สีสุกมีอายุปีกว่า ต้องเป็นไผ่ที่มีเนื้อหรือเป็นมันปลากด (มีหน่อ) สมาชิกที่มีกอไผ่ของตนเอง ได้แก่ นางสาวอึ้ง ถึงนาค และนายภู กงมัน ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ซื้อในหมู่บ้านราคาลำละ ๒๕-๓๐ บาท

หวาย ใช้สำหรับทำขอบกระเจาดซื้อจากตลาดอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

๓.๔.๖ ทักษะและการยอมรับของชุมชนต่อกลุ่มจักสาน

ชุมชนชอบงานจักสานและมีใช้ในบ้านเกือบทุกครัวเรือนแต่ไม่สนใจที่จะฝึกหัดได้ ประกอบเป็นอาชีพ เพราะค่าตอบแทนน้อย รู้สึกทำแล้วไม่คุ้ม กล่าวคือ สานกระเจาด ๑ ใบ ใช้เวลา ๒-๓ วัน ได้ค่าตอบแทนใบละ ๑๓๐ บาท เมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานรายวันแล้วไม่คุ้ม

๓.๔.๗ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

สมาชิกมีการสืบทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยการพูดคุยถึงผลงานที่จัดทำ แนะนำและสอนงานให้แก่สมาชิก เช่น นางสาวบัว เคยสอนงานสานกระเจาดให้แก่นางชมด และยังคงสอนการสานตะกร้าที่ทำจากเศษวัสดุ (กระดาดผสมตอไทรคัพพท์) ให้แก่สมาชิกในกลุ่มจนสามารถทำได้

๓.๔.๘ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังสมาชิกนอกกลุ่ม

นางสาวบัว เมืองสุข เคยสอนการสานตะกร้าที่ทำจากเศษวัสดุ (กระดาดผสมตอไทรคัพพท์) ให้แก่ผู้สนใจทั่วไปและนางสาวอึ้ง ถึงนาค เคยสอนการทำตะกร้าด้วยทางมะพร้าวแก่กลุ่มแม่บ้านวัดเกตุ ต.ท่าวัง อ.ท่าวัง จ.ลพบุรี (๑๐-๑๕ คน) และเป็นวิทยากรสอนกลุ่มสนใจของ กศน. ด้วย

๓.๔.๙ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มไปยังเด็กและเยาวชน

ยังไม่มีมีการสืบทอด เพราะเป็นงานค่อนข้างยาก จะต้องใส่ใจและความพยายามมาก

๓.๔.๑๐ การควบคุมคุณภาพของเครื่องจักสาน

กลุ่มผลิตเครื่องจักสานได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของเครื่องจักสานอย่างยิ่ง ด้วยความคิดที่ประสงค์จะให้ผู้บริโภคได้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีคุณภาพดีที่สุด โดยดำเนินการดังนี้

(๑) จัดหาและคัดคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตเครื่องจักสาน

- เลือกใช้ไม้ไผ่ที่คัดจนได้ขนาดและคุณภาพจากกอไผ่ที่มีคุณภาพเชื่อถือได้เท่านั้น โดยจะเลือกใช้ไม้ไผ่ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่สุด

- เลือกใช้หวายที่ซื้อจากร้านค้าในตลาดอ่างทองที่เชื่อถือได้ว่าจะได้หวายที่มีคุณภาพดีที่สุด

(๒) ในกระบวนการผลิต ใช้กรรมวิธีการจักสานตามภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีคุณภาพดีที่สุด

๓.๔.๑๑ การตลาดและการขายผลผลิต

กลุ่มรับงานจากการทำกระเจดใส่ของจากอาจารย์อำนวย จันเงิน ครั้งละประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ ใบ ในราคาใบละ ๑๓๐ บาท และจำหน่ายตามตลาดนัด เมื่อมีผู้มาศึกษาดูงานของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโพง และ ขายปลีกที่บ้าน

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนและกำไรที่ได้จากการขาย กลุ่มผลิตเครื่องจักสานสรุปว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ด้วยเหตุผลว่า

(๑) ได้ก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ต่อเนื่องจากการปลูกไม้ไผ่ ซึ่งมีอยู่มากในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาผลิตเป็นเครื่องจักสานด้วย

(๒) ได้ก่อให้เกิดการปลูกไม้ไผ่ที่ก่อให้เกิดการสร้างสมดุลตามธรรมชาติ เพราะเป็นไม้ยืนต้นที่นับวันจะหมดไปจากชุมชนในปัจจุบัน

(๓) ได้ก่อให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญาของหมู่บ้านที่กำลังจะสูญหายไป ให้คงอยู่และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคต

(๔) ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงกันของชาวบ้าน ๖ ครอบครัว ทั้ง คนที่ปลูกไม้ไผ่ และคนที่ผลิตเครื่องจักสาน ที่มีได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ได้ก่อให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันด้วย

- (๕) ได้ก่อให้เกิดรายได้จากการทำงานในชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีเวลาดูแลครอบครัวและทำงานอื่นๆ ได้ด้วย
- (๖) ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีคุณภาพเยี่ยมมีอายุอยู่ได้นานเป็น ๑๐๐ ปี
- (๗) ได้เผยแพร่ชื่อเสียงแห่งความดีงามของชาวตำบลหัวลำโรงให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป
- (๘) กำไรที่เป็นตัวเงิน (ซึ่งมีไม่มากนัก) ที่พอจะนำมาเลี้ยงครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง

จากการวิเคราะห์ของกลุ่มผลิตเครื่องจักสานในเรื่องต้นทุนและกำไร (ที่มีใช้เพียงตัวเงินเท่านั้น) ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ “เครื่องจักสานหัวลำโรง” มีคุณค่า ที่สามารถทำความเข้าใจกับผู้บริโภคได้ว่าการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานหัวลำโรงนั้นคุณค่านั้นได้อยู่เพียงที่การได้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานมีคุณภาพเยี่ยมเท่านั้น แต่ยังไม่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อชาวบ้านที่ได้รวมตัวกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๓.๔.๑๑ การส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

มีการส่งเสริมค่อนข้างน้อย

๓.๔.๑๒ ความสัมพันธ์ของกลุ่มจักสานกับชุมชน

กลุ่มมีความสัมพันธ์กับชุมชนดี

๓.๔.๑๓ ความสัมพันธ์ของกลุ่มจักสานกับโรงเรียนวัดมะค่า

ไม่มีความสัมพันธ์เท่าใดนัก

กลุ่มจักสานมีความคิดว่าการสานกระจาดในปัจจุบันได้ค่าตอบแทนค่อนข้างน้อย ในปี ๒๕๔๐ ชื่อในละ ๑๗๐ บาท ในปี ๒๕๔๑-๒๕๔๒ ลดลงเป็น ๑๓๐ บาท พอใจราคาใบละ ๑๕๐ บาท เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนายภู คงมัน พอใจในราคา ๑๓๐ บาท สมาชิกกลุ่มผลิตได้สูงสุด ๕๔ ใบ ต่ำสุด ๑๘ ใบ

สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถในการผลิตงานจักสานได้หลายประเภท เช่น จักสาน พัด กระบุง กระบาย ตะกร้า ตะแกรง ตะข่อง กระดัง กระจาด กระเป๋ที่ทำจากเศษวัสดุ

สมาชิกในกลุ่มไม่สามารถผลิตงานได้ตามจำนวนที่สั่ง เนื่องจากงานที่ทำเป็นงานที่ละเอียดใช้เวลาทำค่อนข้างมาก เช่น กระจาดใบหนึ่งใช้เวลา ๒-๓ วัน และยังมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เช่น ปัญหาด้านสายตา เนื่องจากสมาชิกส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ

๓.๕. กลุ่มสมุนไพร

๓.๕.๑ ลักษณะกลุ่มการทำสมุนไพร

กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรหัวลำโพงได้จัดตั้งขึ้นก็โดยวัตถุประสงค์ที่จะช่วยลดสุขภาพของผู้คนในชุมชนตำบลหัวลำโพงให้เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง มีพละกำลังสมบูรณ์ ช่วยป้องกันและบำบัดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งบรรพบุรุษเคยได้ใช้ได้ผลเป็นที่น่าประจักษ์มาแล้ว กลุ่มนี้ไม่มีเจตนาที่จะมุ่งเน้นเรื่องการหารายได้เป็นหลัก และเพียงเพื่อให้กลุ่มอยู่รอดเท่านั้น ฯลฯ

๓.๕.๒ วิธีการจัดตั้งกลุ่มสมุนไพร

ใช้วิธีบอกกล่าว เชื่อเชิญผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เรื่องการใช้สมุนไพรในการป้องกันและบำบัดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ พร้อมกับการจัดทำแผนงานในการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา ช่วยกันคัดเลือกประธาน รองประธาน และคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อบริหารงานของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

๓.๕.๓ ความรู้ความสามารถที่ได้มาซึ่งความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มสมุนไพร

ความรู้ในเรื่องของการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพและในยามเจ็บป่วยซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานในการจัดตั้งกลุ่มสมุนไพรของชุมชนวัดมะค่า นั้น มีที่มาจาก ๒ แหล่งสำคัญ คือ

๑. ด้วยความที่ชุมชนวัดมะค่ามีหมอพื้นบ้านที่มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ และรักษาในยามเจ็บไข้อยู่เป็นจำนวนมาก (ดังที่กล่าวแล้วโดยสังเขปในบทที่ ๒ ข้อ ๒.๒.๔) ในปัจจุบันถึงแม้ว่าหมอพื้นบ้านต่างๆ นั้นจะเสียชีวิตไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ความรู้ในเรื่องการรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพก็ยังคงเหลืออยู่บ้างเป็นส่วนใหญ่จากลูกหลานและผู้สนใจศึกษา และส่วนหนึ่งได้เขียนเป็นตำราไว้

๒. เกิดจากการตื่นตัวในเรื่องการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพและในยามเจ็บป่วย ทำให้มีชาวบ้านที่พอมีความรู้ในเรื่องสมุนไพรอยู่บ้างตื่นตัวและหันมาสนใจศึกษาเรื่องสมุนไพรโดยศึกษาทั้งจากความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและจากแหล่งความรู้ต่างๆ

๓.๕.๔ ปัญหาในการรวมกลุ่มและวิธีการแก้ไข

ไม่มีปัญหาแต่ประการใด

๓.๕.๕ กระบวนการทำงานของกลุ่ม

ใช้วิธีการรวมพลัง ช่วยกันจัดหาเพื่อให้มีศักยภาพในการทำงานเท่าเทียมกัน ฯลฯ

๓.๕.๖ ทศนคติและการยอมรับของชุมชนต่อกลุ่มสมุนไพร

ถือได้ว่าเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยสังเกตได้จากที่มีผู้มาซื้อหาเองไปใช้กันพอสมควร และได้รับคำบอกเล่าว่าใช้ได้ผลดี เป็นที่น่าพอใจ

๓.๕.๗ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีกิจกรรมที่สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติร่วมกันทุกขั้นตอนจนจบกระบวนการอยู่แล้ว

๓.๕.๘ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังสมาชิกนอกกลุ่ม

โดยการให้สัมภาษณ์ตอบข้อซักถาม และสาธิตให้ผู้สนใจรับทราบรับชมตามโอกาสอันควร

๓.๕.๙ การสืบทอดความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มไปยังเด็กและเยาวชน

โดยการเปิดโอกาสให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่สนใจสามารถนำพาเด็กและเยาวชนไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา

๓.๕.๑๐ การควบคุมคุณภาพของสมุนไพร

กลุ่มสมุนไพรได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของสมุนไพรแต่ละชนิดที่ผลิตเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความคิดที่ประสงค์จะให้ผู้บริโภคได้ใช้สมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างแท้จริง โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายและผลข้างเคียงที่จะเป็นอันตรายต่อร่างกาย เพื่อให้มีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) การจัดหาและคัดคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตสมุนไพร

- เลือกใช้สมุนไพรที่ปลูกในชุมชนเป็นสำคัญ โดยจะเลือกใช้สมุนไพรที่ปลูกด้วยวิถีธรรมชาติในชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่สุด และเกิดเครือข่ายเชื่อมโยงกัน
- เลือกใช้วัสดุที่เป็นองค์ประกอบ เช่น การบูร พิมเสน เป็นต้น เฉพาะที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย

(๒) ในกระบวนการผลิต ใช้กรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้แน่ใจว่าได้สมุนไพรที่คงคุณภาพตามตำรับโบราณ สะดวกต่อการบริโภคในปัจจุบัน และป้องกันการเจ็บป่วยทั้งปวง

(๓) ในกระบวนการบรรจุ เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย สะอาด สะดวกต่อการใช้บรรจุอย่างระมัดระวัง ประณีต จนมั่นใจว่าได้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สะอาดและมีคุณค่าต่อผู้บริโภคที่สุด

(๔) ด้วยการที่สมุนไพรบางชนิด ถ้าทิ้งค้างไว้นานอาจจะมีปัญหาเรื่องการเสื่อมคุณภาพได้บ้าง กลุ่มจึงผลิตสมุนไพรตามจำนวนที่จะจำหน่ายได้หมดในเวลารวดเร็วโดยไม่ให้ตกค้างไว้นาน

๓.๕.๑๑ การตลาดและการขายผลผลิต

ตลาดของสมุนไพรยังเปิดกว้างอยู่มาก กล่าวคือ

(๑) จำหน่ายตามใบสั่งของท่านอาจารย์อำนวยการ จันเงิน

(๒) จำหน่ายตามตลาดนัดต่างๆ และเมื่อมีผู้มาศึกษาดูงานของสภาวัฒนธรรม

ตำบลหัวลำโพง

(๓) จำหน่ายในชุมชน (ทั้งคนในชุมชน และคนนอกชุมชนที่ใช้ได้ผลแล้วตามมาซื้อถึงบ้าน)

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนและกำไรที่ได้จากการจำหน่าย กลุ่มผลิตสมุนไพรสรุปว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ด้วยเหตุผลว่า

(๑) ได้ก่อให้เกิดการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ต่อเนื่องจากการปลูกสมุนไพร ซึ่งชาวบ้านพอจะมีความรู้อยู่บ้างและปลูกไว้ใช้สอยอยู่บ้างแล้ว ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการผลิตสมุนไพรด้วย

(๒) ได้ก่อให้เกิดการปลูกสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น และเกิดการใช้สมุนไพรมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านพึ่งตนเองในเรื่องของการดูแลสุขภาพได้มากขึ้น

(๓) ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงกันของชาวบ้านประมาณ ๑๐ ครอบครัว ทั้งคนที่ปลูกสมุนไพร กลุ่มคนที่ทำสมุนไพร เป็นต้น ที่มีได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ได้ก่อให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันด้วย

(๔) ได้ก่อให้เกิดรายได้จากการทำงานในชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีเวลาดูแลครอบครัวและทำงานอื่นๆ ได้ด้วย

(๕) ได้เผยแพร่ชื่อเสียงแห่งความดีงามของชาวตำบลหัวลำโพงให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

(๖) กำไรที่เป็นตัวเงิน (ซึ่งมีไม่มากนัก) ที่พอจะนำมาแบ่งกันตามสัดส่วนของหุ้นที่ได้ร่วมทุนกัน

จากการวิเคราะห์ของกลุ่มผลิตสมุนไพรในเรื่องต้นทุนและกำไร (ที่มีใช้เพียงตัวเงินเท่านั้น) ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ “สมุนไพรหัวลำโพง” หลายชนิด

มีคุณค่า ที่สามารถทำความเข้าใจกับผู้บริโภคได้ว่าการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหัวสำโรงนั้นคุณค่านั้นมีได้อยู่เพียงที่การได้ใช้สมุนไพรที่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดคุณค่าต่อชาวบ้านที่ได้ร่วมตัวกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๓.๕.๑๑ การส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

ภายในชุมชน

มีผู้มาอุดหนุนซื้อผลผลิตเอาไปใช้กันเองในชุมชนอยู่เป็นประจำ และก็มีหลายรายที่ให้สมุนไพรบางตัวที่กลุ่มยังขาดแคลน โดยไม่คิดมูลค่าซึ่งมีอยู่ประจำเช่นเดียวกัน

ภายนอกกลุ่ม

มีหน่วยงานหลายแห่งได้เชิญชวนให้นำผลผลิตไปขายในโอกาสที่หน่วยงานนั้น ๆ ได้จัดงานขึ้น ซึ่งก็ช่วยให้กลุ่มเข้มแข็งยิ่งขึ้นไปอีกอย่างเห็นได้ชัด

๓.๕.๑๒ ความสัมพันธ์ของกลุ่ม

มีความสามัคคีกลมเกลียว รักใคร่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ดีกว่าเมื่อครั้งที่ยังไม่ได้จัดตั้งกลุ่มเป็นอย่างมาก

๓.๕.๑๓ ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมุนไพรกับโรงเรียนวัดมะค่า

มีการพบปะสนทนากันเป็นประจำทุกเดือน โดยได้ช่วยเหลือเอื้ออำนวยซึ่งกันอยู่เสมอมา

ในแต่ละเดือนจะมีผู้คนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้พากันเดินทางไปเยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ ของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรง ถ้วยเฉลี่ยเดือนละประมาณ ๔-๕ คณะ และทุกครั้งที่มีความเยี่ยมชม ทางสภาฯ ก็จะจัดให้มีตลาดนัดขึ้นที่ได้ทุนศาลาวัดมะค่า ให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ นำผลผลิตไปขาย ซึ่งก็สามารถทำให้เกิดมีรายได้เข้าสู่ชุมชนในแต่ละเดือนเป็นกอบเป็นกำทีเดียว กลุ่มสมุนไพรก็พลอยมีรายได้ไปด้วยจากเหตุนี้กับเขาไปด้วยเหมือนกัน จึงทำให้กลุ่มสมุนไพรจัดกลุ่มอยู่ได้ตลอดมา

เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการที่ชาวบ้านวัดมะค่ารวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนดังรายละเอียดข้างต้นนั้น แล้วพบว่าคุณลักษณะที่ทำให้ชาวบ้านวัดมะค่าสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพและสามารถดำเนินการได้อย่างประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง นั้น เป็นเพราะชาวบ้านวัดมะค่ามีคุณลักษณะดังนี้ คือ

๑. เป็นคนรักในการทำงาน เพราะงานของกลุ่มอาชีพแต่ละอย่างนั้นล้วนแต่เป็นงานที่มีความยากลำบาก มีขั้นตอนต่างๆ มากทั้งสิ้น หลายขั้นตอนเป็นงานที่ชาวบ้านไม่มีความคุ้นเคยมา

ก่อน ดังนั้นจึงต้องเป็นคนที่เอางานเอาการจริงๆ จึงจะสามารถทำงานอาชีพในลักษณะนี้ได้ ทั้งนี้ น่าจะประกอบกับที่ชาวบ้านวัดมะค่าล้นแต่มีนิสัยรักการทำงานเป็นพื้นฐานอยู่แล้วเป็นเบื้องต้น

๒. เป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะทุกกลุ่มอาชีพล้วนแต่ต้องอาศัยความรู้ใหม่ๆ ที่ชาวบ้านไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการ การระดมทุน การทำบัญชี การคิดต้นทุน-กำไร การบรรจุภัณฑ์ การตลาด เป็นต้น ซึ่งเรื่องต่างๆ เหล่านี้ชาวบ้านต้องใฝ่ใจและเรียนรู้ด้วยความตั้งใจอย่างยิ่ง ต้องไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรและผู้รู้มาช่วยแนะนำ และการเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม โดยเฉพาะที่เด่นมากคือการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แล้วสะสมความรู้ไว้

๓. เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อความยากลำบากและมีความสามารถในการปรับตัวสูง ด้วยการที่เป็นงานที่ต้องควบคุมคุณภาพและมาตรฐานทุกขั้นตอนอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ต้องทำงานด้วยความอดทนและยากลำบากอย่างยิ่ง ต้องลองผิดลองถูกตลอดเวลา จนกว่าจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง ในขณะเดียวกันการรวมกลุ่มกันก็จำเป็นต้องใช้ความอดทนอย่างยิ่งต่อการที่จะต้องปรับตัวเข้าหากัน ปรับตัวต่อวิธีการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม ปรับตัวต่อระบบตลาด เป็นต้น

๔. เป็นผู้ที่มีความชำนาญและความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องงานที่เป็นงานฝีมือ เช่น งานจักสาน ในขณะเดียวกันการนำชะลอมมาใช้ในการบรรจุไข่เค็ม การนำกระเจดมาใช้ในการจัดเป็นกระเจดของขวัญ การใช้วิธีการใหม่ๆ บรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตสมุนไพร เป็นต้น ล้วนแต่แสดงถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน

๕. มีความสมถะและสันโดษ เพราะรายได้จากการการทำงานของกลุ่มอาชีพ เมื่อรวมกับรายได้จากอาชีพหลักแล้ว ก็ยังไม่สามารถสร้างความร่ำรวยได้ ส่วนใหญ่จะแค่พออยู่พอกิน มีรายได้จากการทำงานกลุ่มเป็นรายได้เสริม เหลือกก็ทำบุญทำทาน ส่วนใหญ่จึงต้องพอใจกับรายได้ที่พึงมี ไม่โลภ ไม่โหด ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด สันโดษ รู้จักพอ

๖. ยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องความซื่อสัตย์ การควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน การปลอมปนต่างๆ

๗. มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของน้ำพริก เรื่องการจักสาน เรื่องสมุนไพร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในชุมชนวัดมะค่ามีกลุ่มอาชีพที่ได้รวมตัวกันในลักษณะต่างๆ ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลดีทั้งทางด้านสังคมที่ทำให้ชาวบ้านได้รวมตัวกัน รักและเอื้ออาทรกัน หันหน้าเข้าหากัน เรียนรู้ไปด้วยกัน เพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตจากภูมิปัญญาและวัสดุในท้องถิ่น อันก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพที่สามารถใช้บริโภคในท้องถิ่นและส่งจำหน่ายเพื่อหารายได้เข้าสู่ชุมชนด้วย โดยแต่ละกลุ่มล้วนแต่มีศักยภาพ

ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทรงคุณค่าและมีศักยภาพในการสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น และมีศักยภาพมีความชำนาญพร้อมที่จะพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไปสู่บุคคลอื่นๆ และลูกหลานได้ ถ้าได้รับการส่งเสริมและการประสานงานที่ดี

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ศักยภาพและปัจจัย

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและปัจจัยในการในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนวัดมะค่า โดยเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพและปัจจัยในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนวัดมะค่า การจัดบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนวัดมะค่า โดยนำเสนอผลการศึกษาเป็น ๓ ส่วนสำคัญ คือ

๑. คักยภาพและปัจจัยในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนวัดมะค่า
 ๒. คักยภาพและปัจจัยในการจัดบริการการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง
 ๓. คักยภาพและปัจจัยในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนวัดมะค่า
- โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ ๑ ศักยภาพและปัจจัยในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียน
วัดมะค่า

๑.๑ ประวัติย่อของโรงเรียนวัดมะค่า

จากบันทึกสมุดหมายเหตุรายวันของโรงเรียนวัดมะค่า ทำให้ทราบว่าโรงเรียนวัดมะค่าได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๗๘ โดยพระอุปัชฌาย์รูป สังฆปัญโญ เจ้าอาวาสวัดมะค่า เป็นผู้อุปการะ ได้รวบรวมชาวบ้านในชุมชนวัดมะค่าไปขอร้องให้นายอำเภอมาจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นในชุมชนวัดมะค่า โดยขุนปริชาชนบาล นายอำเภอท่าม่วง มาเป็นประธานในพิธีเปิด ได้ดำเนินการสอนตั้งแต่นั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ครั้งแรกได้บรรจุครูไว้ ๒ คน คือ นายชื่น สรสุขกุล เป็นครูใหญ่ และนายซ้อย แก้วทอง เป็นครูน้อย มีนักเรียนในวันเปิดทำการสอน ๑๓๕ คน

ต่อมา มีการสับเปลี่ยนครูแต่ก็ได้เพิ่มครูให้ใหม่จนถึงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ จึงได้เพิ่มครูมาให้อีก ๑ คน คือนางสาวอุณงเงิน เกษาคม นักเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับทุกปี และทางราชการได้โยกย้ายสับเปลี่ยนครูกันเรื่อยมา เพื่อให้ความรู้ของนักเรียนสมดุลกันระหว่างครูกับนักเรียน จนถึงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๙๐ ทางราชการได้ย้ายนายปรีดี กรรณาริก ครูใหญ่โรงเรียนวัดมะค่าไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดปากคลองบางคู้ และได้ย้ายนายชัยวัฒน์ ประชากุล ครูใหญ่โรงเรียนวัดมะค่ามาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดปากคลองบางคู้

เรียนวัดหัวสำโรง มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดมะค่า ในระยะนี้ครูทั้งสิ้น ๕ คน จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนในด้านการเรียนการสอนและการปกครองเป็นไปตามระเบียบของทางราชการตลอดมา ด้านพลศึกษา กีฬา กรีฑา ทางโรงเรียนได้พยายามฝึกสอนจนมีความสามารถ ซึ่งทางอำเภอได้ส่งนักเรียนของโรงเรียนไปเข้าแข่งขันกีฬาและกรีฑา ระดับจังหวัด ปรากฏว่าชนะเลิศในระดับจังหวัดหลายครั้ง ส่วนในด้านการเรียนการสอน การอบรมศีลธรรมได้จัดให้นักเรียนฟังธรรมอย่างน้อยเดือนละครั้ง ในวันสุดสัปดาห์ที่ได้จัดอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนทุกสัปดาห์

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ได้จัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ ปดจ. ขนาด ๔ ห้องเรียนให้ ๑ หลัง ค่าก่อสร้าง ๑๔๐,๐๐๐ บาท ทางโรงเรียนได้รับมอบให้นักเรียนเข้าเรียนเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓ แต่จำนวนห้องเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียน คือ มีนักเรียนจำนวน ๖ ห้องเรียน ทางโรงเรียนจึงได้ไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยรบที่ ๔๖ ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งตั้งอยู่ที่ศูนย์สงครามพิเศษลพบุรี มาจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวให้อีก ๒ ห้องเรียน เริ่มสร้างเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๖ ได้จัดพิธีมอบเป็นทางการโดยเชิญนายพิสิษฐ ชมปรีดา นายอำเภอทำวungเป็นผู้รับมอบ ทางหน่วยรบที่ ๔๖ ได้จัดนายทหารอเมริกาเป็นผู้มอบจัดเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๕ พร้อมทั้งเสาธงหลัก พร้อมฐานคอนกรีตและอุปกรณ์การสอนอีกหลายอย่าง

ในปีการศึกษา ๒๕๑๔ ทางโรงเรียนขอเปิดขยายชั้นเรียนอีก ๑ ชั้นเรียน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และขยายทุกปี จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ และใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ได้จัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ จ. ได้ทุนสูงอีก ๑ หลัง ขนาด ๔ ห้องเรียน ราคาก่อสร้าง ๒๒๖,๐๐๐ บาท ทางโรงเรียนต้องหาเงินสมทบอีก ๑๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากผู้รับเหมาทำไม่ได้ทางโรงเรียนได้รับความกรุณาจากพระครูสมัย ภูริจิตโต เจ้าอาวาสวัดมะค่า ช่วยหาเงินสมทบให้เริ่มก่อสร้างเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๑๔ แล้วเสร็จเดือนเมษายน ๒๕๑๔ จัดให้นักเรียนชั้นเรียนเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๔ นายชัยวัฒน์ ประชากุล ครูใหญ่ ซึ่งเป็นเลขานุการสภาตำบลหัวสำโรงได้ขอเงินจากคณะกรรมการ พ.ป.ช. มาสร้างอาคารต่อเติมอีก ๑ ห้องเรียน และในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะครูได้หาเงินมาจัดสร้างห้องพัสดุเชื่อมตัวอาคารเก่ากับอาคารหลังใหม่ ขนาด ๖x๖ เมตร ลี้นค่าก่อสร้าง ๑๗,๐๐๐ บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดงบประมาณสร้างบ้านพักครู ๑ หลัง ค่าก่อสร้าง ๕๐,๐๐๐ บาท และสร้างส้วมนักเรียนให้อีก ๓ ที่นั่ง ค่าก่อสร้าง ๑๕,๐๐๐ บาท และบรรจุครูมาเพิ่มให้เป็น ๑๑ คน และบรรจุภารโรงให้ ๑ คน

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะครูได้จัดหาเงินมาทำถนนคอนกรีตหน้าอาคารเรียนและไฟห้อง
ส้วมนักเรียน ซึ่งถนนขนาดกว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๑๑๔ เมตร และสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม บนอาคาร
เรียนสำหรับให้ครูได้ใช้ โดยมีได้ใช้งบประมาณของทางราชการ และในปีการศึกษา ๒๕๒๑ ทางราชการ
ได้เปลี่ยนระบบการศึกษาใหม่จาก ๗:๓:๒ มาเป็น ๖:๓:๒ เรียกว่าหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช
๒๕๒๑

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ นายชัยวัฒน์ ประชากุล ครูใหญ่เกษียณอายุราชการ ทางราชการได้
แต่งตั้งนายพ่ายพ กรรณาริก ผู้ช่วยครูใหญ่รักษาราชการในตำแหน่งครูใหญ่ และแต่งตั้งเป็นครูใหญ่เมื่อ
วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ คณะครูได้จัดหาเงินสร้างรั้วคอนกรีตหน้าอาคารเรียน เพื่อความ
สวยงาม สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาทเศษ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๒ นายพ่ายพ กรรณาริก เข้าโครงการเกษียณอายุ
ราชการก่อนกำหนด ทางราชการได้แต่งตั้งนายเสน่ห์ รสฉ่ำ มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๑
ตุลาคม ๒๕๔๒ ปัจจุบันมีครู ๘ คน นักเรียน ๗๓ คน และในปีการศึกษา ๒๕๔๓ มีนักเรียน ๙๙ คน

๑.๒ การบริหารโรงเรียน

โรงเรียนวัดมะค่าบริหารโรงเรียนโดยมีคณะกรรมการโรงเรียน และยึดหลักนโยบาย ดังนี้

๑. ยึดนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล กระทรวง กรม โรงเรียน โดยจัด
ทำธรรมนูญโรงเรียนกำหนดภารกิจในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนวัดมะค่า โดยจัดการศึกษาเป็น ๒
ระดับ คือ

- ระดับปฐมวัย จัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนานัก
เรียน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในการ
พัฒนาตนเอง

- ระดับประถมศึกษา จัดกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผล
ในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเรียน
ทุกกลุ่มวิชาตามหลักสูตร

๒. การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียนโรงเรียน
วัดมะค่า แบ่งงานในโรงเรียนออกเป็น ๖ งาน คืองานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการ
และการเงิน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

๓. เน้นพัฒนางานด้านวิชาการตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ โดยพัฒนา

บุคลากรในโรงเรียนโรงเรียนวัดมะค่า ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการวิธีสอนแบบโครงการให้แก่คณะครูในโรงเรียนวัดมะค่าทุกคน

๑.๓ การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป

โรงเรียนวัดมะค่ามีนโยบายในการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในด้านวิชาการ โดยเฉพาะนโยบายด้านประกันโอกาสทางการศึกษา มุ่งให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าเรียนอย่างทั่วถึง ไม่ออกกลางคัน มุ่งพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนระดับปฐมวัย โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและพิจารณาคัดเลือกครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและมีความสนใจสอนในระดับนี้

อาจารย์ใหญ่ซึ่งเพิ่งมารับตำแหน่งใหม่ได้ไม่นานนัก ให้ความสนใจการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง สนใจการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และได้ใช้แนวทางนี้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดมะค่า สนใจเรื่องแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น/ชุมชน ใส่ใจกับการระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนทั้งในชุมชน ในท้องถิ่น และจากแหล่งต่างๆ ได้ พยายามเข้าไปพบกับผู้ใหญ่และผู้นำชุมชน เช่น ท่านเจ้าอาวาสวัดมะค่า อาจารย์ชัยวัฒน์ ประชากุล (อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดมะค่า) กำนันชวนประชากุล (อดีตกำนัน) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และผู้นำชาวบ้านคนอื่นๆ

ครูเกือบทุกคนทราบเรื่องการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูพยายามที่จะสอนตามแนวคิดที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง แต่ยังมีอุปสรรคเรื่องของแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น/ชุมชนที่ครูเห็นว่ายังมีข้อจำกัดอยู่มาก

การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูได้สอนตามแผนการสอนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งครูส่วนใหญ่เห็นว่าทำได้ยาก ในขณะที่ครูบางคนยังมีความคิดว่าควรเน้นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ยิ่งนักเรียนเรียนเก่ง ได้ทำงานดีๆ ก็จะทำให้ชื่อเสียงของโรงเรียนดีไปด้วย ผู้ปกครองก็จะพอใจ ซึ่งจะดีกว่าการที่มาจัดการเรียนการสอนในเรื่องของชาวบ้าน

๑.๔ การจัดการเรียนการสอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.)

โรงเรียนวัดมะค่าจัดการเรียนการสอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ โดยแบ่งงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ งานบังคับ และงานเลือก งานบังคับ ได้แก่ งานบ้านและงานเกษตร งานเลือก ได้แก่ งานประดิษฐ์ โดยในแต่ละชั้นมีรายละเอียด ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

งานบ้าน กวาด ถู เก็บขยะ ทำความสะอาดบริเวณสนาม อาคารเรียน ห้องเรียน

งานเกษตร ดูแลต้นไม้ กำจัดวัชพืช

งานประดิษฐ์ ประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยฝาขวดน้ำอัดลม การประดิษฐ์เครื่องดนตรี(กรับ) ด้วยไม้เนื้อแข็ง การประดิษฐ์กะลาเดิน การประดิษฐ์ม้าก้านกล้วย การประดิษฐ์ถุงแปลงร่าง การประดิษฐ์ต้นไม้ด้วยกระดาษ การประดิษฐ์หน้ากาก การพับกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

งานเกษตร ดูแลต้นไม้บริเวณหน้าห้องเรียน กำจัดวัชพืช

งานบ้าน ช่วยครูทำอาหารทุกวันจันทร์ ล้างผัก ปอกกระเทียม ล้างจาน ถูอาคาร ถูห้อง กวาดหยากไย่

งานประดิษฐ์ ถุงแปลงร่าง หมวกกระดาษ ตารางหมากรุก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

งานบ้าน เรียนตามแผนการสอน ช่วยครูทำอาหาร ล้างจาน ถูอาคาร ห้องเรียน กวาดหยากไย่ จัดห้องเรียนให้น่าอยู่ ทำความสะอาดสนาม บริเวณที่รับผิดชอบ

งานเกษตร ช่วยครูปลูกหญ้าบริเวณหน้าอาคารเรียน ปลูกผักสวนครัว เช่น กล้วย พริก ตะไคร้ เป็นต้น

งานประดิษฐ์ ประดิษฐ์เศษวัสดุ หมวกเจ็กด้วยกระดาษ ประดิษฐ์ลูกกระพรวน ด้วยฝาขวดน้ำอัดลม พัดกระดาษ กรอบรูปด้วยกระดาษลัง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

งานบ้าน ทำความสะอาดห้องเรียน หน้าอาคารเรียน กวาดหยากไย่ภายในห้องเรียน จัดห้องเรียนให้น่าอยู่ ช่วยครูทำอาหารกลางวันทุกวันอังคาร เช่น ล้างผัก ล้างจาน ทำความสะอาดของใช้ภายในครัวและห้องครัว ทำอาหารง่าย ๆ ได้ เช่น ต้มไก่ ขนมน้ำลอย เจียวไข่ เป็นต้น

งานเกษตร ปลูกต้นไม้ ดูแลต้นไม้ ปลูกผักบุ้ง ผักคะน้า ผักกาด ตามฤดูกาล

งานประดิษฐ์ ประดิษฐ์ดอกไม้สด แต่งเทียน ประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษ ช่วยครูจัดอุปกรณ์ประดับห้อง นำกล่องขนมทำกระเป๋าทู ทำกระป๋องออมสิน เป็นต้น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

งานบ้าน ทำความสะอาดบริเวณห้องเรียน และอาคารเรียน กวาดหยากไย่ จัดห้องเรียนให้สะอาด ทำอาหารทุกวันพุธ ทำกับข้าวง่าย ๆ ได้ ทำไข่เค็ม ทำขนมบางอย่างได้ เช่น กล้วยเชื่อม กล้วยบวดชี เป็นต้น

งานเกษตร ปลูกต้นไม้ ปลูกผักสวนครัว ปลูกกล้วย ตอนต้นไม้

งานประดิษฐ์ ทำพัตด้วยกระดาษ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

งานบ้าน ทำความสะอาดห้องเรียน รับผิดชอบควบคุมน้องๆ ดูแลสนาม

บริเวณโรงเรียน ทำอาหารทุกวันพฤหัสบดี ทำขนมง่ายๆ ได้

งานเกษตร ดูแลต้นไม้ ปลูกผักตามฤดูกาล ปลูกกล้วย ปลูกหญ้า ไม้ดอกไม้

ประดับ

งานประดิษฐ์ ประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆ เช่น ปลาเงินปลาทองด้วยขวดน้ำโพลาลิส

ฝึกการร้อยมาลัย ประดิษฐ์ของเล่นจากกระดาษ ประดิษฐ์ขวดน้ำโพลาลิส (ทำปลา) ทำดอกไม้จากแก้ว พลาสติก ประดิษฐ์สวนสนุกด้วยกระดาษ ประดิษฐ์บ้านรถไฟทำจากกระดาษ เป็นต้น

ครูส่วนใหญ่กระตือรือร้นที่จะได้สอนในสิ่งใหม่ๆ หลายคนได้ไปแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การฝึกหัดและเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมาสอนเด็ก เช่น มีครูคนหนึ่งมีความสามารถพิเศษในการทำหมวกจากกล่องนม ก็นำมาสอนเด็ก ให้เด็กลองทำดูจนเด็กสามารถทำหมวกจากกล่องนมได้เป็นอย่างดี

จากการสังเกตพบว่าครูส่วนใหญ่ยังสอนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและคู่มือครูเป็นหลัก ครูไม่กล้าที่จะสอนนอกหลักสูตร มีครูบางคนพยายามหาผู้รู้ชาวบ้านมาช่วยสอน เช่น การจักสาน และในขณะเดียวกันมีครูบางคนได้จัดให้นักเรียนไปเรียนการทำไข่เค็มดินสอพองจากกลุ่มแม่บ้านคลอง สะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพองด้วย แต่ในขณะเดียวกันก็มีบางกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ครูไม่สามารถสอนได้ก็จะข้ามไป หรือแนะนำคร่าวๆ เท่านั้น

ครูส่วนใหญ่ไม่ปฏิเสธที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานจากกลุ่มอาชีพต่างๆ แต่ยังคงติดขัดที่ยังไม่มีการประสานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นกิจลักษณะ

เด็กๆ ทุกคนกระตือรือร้นที่จะมีส่วนในการทำงานของกลุ่มอาชีพ อยากจะเข้าไปเรียนรู้ และฝึกหัด ในขณะที่ผู้ปกครองก็สนใจและพร้อมจะให้การสนับสนุน

๑.๕ โครงการพิเศษในโรงเรียน

โรงเรียนวัดมะค่ามีโครงการพิเศษในโรงเรียนดังนี้

(๑) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนดนตรีไทย โรงเรียนได้จัดสอนดนตรีไทย และอังกะลุงให้นักเรียนที่มีความสนใจจนสามารถไปแสดงตามงานต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวชและงานศพได้ เป็นการช่วยส่งเสริมรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อีกด้วย

(๒) โครงการปลูกพืชผักไร้สารพิษเพื่อสาธิต เป็นการฝึกให้นักเรียนปลูกพืชผักไร้สารพิษอย่างถูกวิธี สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารในโครงการอาหารกลางวันได้อีกด้วย

(๓) โครงการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทางหอกระจายข่าวและจดหมายข่าวทางโรงเรียน

๑.๖ บุคลากรในโรงเรียน

โรงเรียนวัดมะค่ามี นายเสน่ห์ รสคำ เป็นอาจารย์ใหญ่ มีครูทั้งหมด ๘ คน มีนักเรียน ๙๙ คน สัดส่วน จำนวนครูต่อนักเรียนทั้งโรงเรียนเท่ากับ ๑ ต่อ ๑๒.๓๗

ข้อมูลจำนวนนักเรียนในปี ๒๕๓๙-๒๕๔๑

ชั้น	ปีการศึกษา ๒๕๓๙			ปีการศึกษา ๒๕๔๐			ปีการศึกษา ๒๕๔๑			เฉลี่ย
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
ป. ๑	๕	๘	๑๓	๒	๓	๕	๑	๕	๖	๘
ป. ๒	๔	๗	๑๑	๕	๘	๑๓	๒	๔	๖	๑๐
ป. ๓	๖	๖	๑๒	๔	๗	๑๑	๔	๔	๘	๑๐.๓
ป. ๔	๕	๙	๑๔	๖	๕	๑๑	๔	๗	๑๑	๑๒
ป. ๕	๖	๕	๑๑	๙	๔	๑๓	๕	๔	๙	๑๑
ป. ๖	๔	๕	๙	๕	๕	๑๐	๔	๘	๑๒	๑๐.๓
รวม	๓๐	๔๐	๗๐	๓๑	๓๒	๖๓	๒๐	๓๒	๕๒	๖๑.๖
เฉลี่ย	๕	๖.๖๗	๑๑.๖๗	๕.๑๗	๕.๓๓	๑๐.๕	๓.๓๓	๕.๓๓	๘.๖๗	๑๐.๒๗

ข้อมูลจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา ๒๕๔๒

รายการ	อนุบาล ๑	อนุบาล ๒	ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖	รวม
ชาย	๑	๒	๓	๑	๒	๔	๔	๕	๒๕
หญิง	๓	๖	๕	๕	๔	๕	๗	๓	๓๘
รวม	๕	๑๓	๘	๖	๖	๙	๑๑	๘	๖๓

๑.๗ ทศนคติและความรู้สึกของชุมชนต่อโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์พระครูสุนทรธรรมกิตต์ เจ้าอาวาสวัดมะค่า เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ ท่านกล่าวว่ายินดีให้การสนับสนุนให้โรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้า โดยได้ชักชวนให้ประชาชนเห็นความสำคัญและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งด้านกำลังกาย กำลังความคิดและเสียสละทรัพย์เงินในการพัฒนาโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากการร่วมมือกันจัดงานทำบุญวันขึ้นปีใหม่ การจัดงานวันเด็กแห่งชาติและการพัฒนาอาคารเอนกประสงค์ที่ชำรุดทรุดโทรมให้ใช้งานได้ ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมาบรรจุแต่งตั้งเป็นผู้บริหารโรงเรียนคนใหม่มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาโรงเรียนและคณะครูอาจารย์ให้สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ได้ร่วมกับคณะครู คณะกรรมการบริหารโรงเรียน และศิษย์เก่าโรงเรียนวัดมะค่า จัดงานเพื่อประสานน้ำใจของชุมชนวัดมะค่าให้เข้ามาร่วมกันดูแลโรงเรียน และได้ส่งครูและนักเรียนไปร่วมงานของวัดมะค่า สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง ชุมชนและกลุ่มอาชีพในชุมชนในลักษณะต่างๆ เช่น ร่วมประชุม ร่วมกิจกรรม ร่วมงานประเพณี ส่งดนตรีไปบรรเลงในงานบวช งานศพ และบรรเลงต้อนรับผู้มาศึกษาตุงาน ดูแลความสะอาดของวัดและของชุมชน ส่งนักเรียนไปเรียนรู้การทำงานกับกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าโรงเรียนวัดมะค่าเป็นสถานศึกษาคู่กับชุมชนวัดมะค่ามาเป็นเวลาช้านาน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความผูกพันกับโรงเรียนวัดมะค่าเป็นอย่างดี การเรียนการสอนของโรงเรียนวัดมะค่าเป็นไปตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด การเรียนการสอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพก็ปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดในหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจารย์ใหญ่และคณะครูมีความรู้เรื่องการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่างดี แต่ยังติดขัดที่ยังไม่กล้าที่จะจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น ทั้งๆ ที่ได้มีการประสานและเชื่อมโยงกับแหล่งความรู้ในท้องถิ่นอยู่บ้างแล้ว

ตอนที่ ๒ ศักยภาพและปัจจัยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

๒.๑ การศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงตั้งอยู่ที่ตรงข้ามกับสถานีอนามัยอำเภอท่าม่วงให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนของอำเภอท่าม่วงทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพสำหรับสายอาชีพนั้นจัดทั้งหลักสูตรระยะสั้นและในรูปของกลุ่มสนใจ

วิสัยทัศน์และขีดความสามารถของบุคลากร

การจัดการศึกษาสายอาชีพหลักสูตรระยะสั้นและกลุ่มสนใจนั้นดำเนินการโดยมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงร่วมกับครูอาสาฯ ครูประจำกลุ่ม

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สมาชิกสภาตำบลและผู้ที่เกี่ยวข้อง สำนวญความต้องการของกลุ่มนำเนินการตามความต้องการของกลุ่มนและมีการนเืเทศตดตามผลการเรยนการสอนเป็นระยะๆ

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ผู้บริหารของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ได้มีการจัดสรรงบประมาณต่างๆ ให้ได้ทั่วถึงทุกตำบลโดยหมู่บ้านใดสนใจในเรื่องใดให้มีการรวบกลุ่มกัน เมื่อรวมกลุ่มกันได้แล้วทางศูนย์บริการจะให้การสนับสนุนทั้งวิทยากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

ทรัพยากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

บุคคล ส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนจากบุคลากรในชุมชนแต่ถ้าความประสงค์ของชุมชนที่ต้องการศึกษาในเรื่องที่บุคลากรในชุมชนไม่ได้ได้ประสานงานจากหน่วยงานอื่นๆ มาสนับสนุนให้

เงิน ได้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้กลุ่มต่างๆ ของตำบล หมู่บ้านต่างๆ อย่างทั่วถึง

การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง มีการจัดแผนการศึกษาสายอาชีพออกเป็น ๒ ลักษณะคือ

๑. การจัดการศึกษาสายอาชีพหลักสูตรระยะสั้น ใช้เวลาเรียน ๕๐ - ๑๐๐ ชั่วโมง วิธีการจัดโดยให้แต่ละตำบล/หมู่บ้านรวมตัวกันตั้งแต่ ๑๕ - ๒๐ คน และมีอายุระหว่าง ๑๕ - ๖๐ ปี (ต้องไม่อยู่ในระบบโรงเรียน) มีความสนใจวิชาชีพใด ก็แจ้งผ่านไปยังผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล หรือติดต่อด้วยตนเอง ประสานงานกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ก็จะจัดวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถมาสอนให้ หรือถ้ากลุ่มทราบว่าในห้องที่ตำบล อำเภอ จังหวัด ฯลฯ มีผู้มีความรู้ในเรื่องที่จะศึกษาขอให้แจ้งแล้วทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ซึ่งจะประสานงานให้มาสอนโดยให้การสนับสนุนงบประมาณต่างๆ ให้

๒. การจัดการศึกษากลุ่มสนใจ โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ซึ่งประกอบด้วย ครูอาสา ครูประจำกลุ่ม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนที่จะเรยนรู้ หรือศึกษาเรื่องใดให้รวมกลุ่มกันตั้งแต่ ๑๕ - ๒๐ คน และมีอายุตั้งแต่ ๑๕ - ๖๐ ปี แล้วแจ้งให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ทราบ โดยทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงก็จะสนับสนุนด้านวิทยากรและงบประมาณมาให้เช่นกัน

สำหรับในพื้นที่ชุมชนวัดมะค่า (หมู่ที่ ๑๐ - ๑๑ - ๑๒ และ ๑๕) ในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอทำวุ้งได้ให้การสนับสนุนวิทยากรและงบประมาณในการเรียนการสอนเรื่องการทำเซมพูสระผม และครีมนวดผมในหมู่ที่ ๑๑

ทัศนคติและความคาดหวังที่เป็นอยู่ของชุมชนที่มีต่อศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอทำวุ้ง

ประชาชนในชุมชนวัดมะค่าพอใจที่ทางศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอทำวุ้งได้มาส่งเสริมให้ความรู้แต่สิ่งที่ประชาชนต้องการคือ เมื่อส่งเสริมให้ความรู้แล้วควรจะทำตลาด แหล่งจำหน่าย ประชาชนจะได้มีรายได้เสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว

๒.๒ การจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนนอกระบบโรงเรียนของพัฒนาชุมชนอำเภอทำวุ้ง

โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชนได้จัดทำแผนพัฒนาชุมชนอำเภอทำวุ้ง โดยเน้น

๑. แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพและชุมชน
๒. แนวทางพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของชุมชน
๓. แนวทางการฟื้นฟูบูรณทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๔. แนวทางการพัฒนาบทบาทของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการบริหาร

การจัดการ

พัฒนากรอำเภอทำวุ้ง เป็นผู้ที่มิวี่สัยทัศน์ที่กว้างไกลและสนับสนุนชุมชนในเรื่องของการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของชุมชนโดยเน้นในเรื่องของการให้ประชาชนในชุมชนนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาผลิตเป็นอาชีพ เพราะจะได้อาชีพที่หลากหลายและทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของทรัพยากร ยินดีให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ บุคลากรในการสนับสนุนการติดต่อประสานงานต่างๆ แต่ปัญหาของประชาชนอำเภอทำวุ้งที่พบเห็น ในขณะนี้คือ ประชาชนยังขาดในเรื่องของการจัดการ การตลาด และยังไม่กล้ารับงานที่ทำต่อเนื่อง มีกำหนดเวลา ไม่กล้าตัดสินใจ ขาดภาวะผู้นำ ถึงแม้ว่าทางพัฒนาชุมชนจะพยายามหาแหล่งเงินทุนต่าง ๆ มาช่วยเหลือ เช่น จากกรมประมงสงเคราะห์ จากกรมการศึกษาออกโรงเรียน ฯลฯ

ปัจจุบันบุคลากรของพัฒนาชุมชนอำเภอทำวุ้งมีจำนวนน้อย พัฒนาการ ๑ คน ต้องรับผิดชอบถึง ๒ ตำบล ทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และปัจจุบันการส่งเสริมส่วนใหญ่จะไปจากแนวคิดของพัฒนากรเป็นส่วนใหญ่อยากให้เกิดจากแนวคิดของพัฒนากรจะทำให้เมื่อไม่มีพัฒนากรเข้าไปประชาชนก็จะไม่ยอมดำเนินการต่อ แต่เมื่อใดที่พัฒนากรเข้าไปประชาชนจึงจะดำเนินการ

ประชาชนในชุมชนวัดมะค่าขาดศรัทธาในตัวพัฒนากร เพราะพัฒนากรส่วนใหญ่เข้ามา

มักจะเข้ามาในรูปแบบของข้าราชการแบบเจ้านายมาสั่งงาน เมื่อต้องการผลงานก็จะเข้ามาแต่เมื่อไม่ต้องการผลงานก็จะไม่มา ไม่เข้ามาในรูปแบบของพี่น้อง ที่ทำให้ชุมชนอบอุ่นและเต็มใจให้ความร่วมมือและในเมื่อพัฒนากรมาให้คำแนะนำ หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แล้วควรจะติดต่อประสานงานในเรื่องของการตลาด และส่วนในเรื่องของการจัดการ เพราะประชาชนขาดประสบการณ์ในเรื่องนี้ ควรจะเป็นพี่เลี้ยงให้กับประชาชนก่อนเมื่อเขาสามารถดำเนินการได้แล้วจึงค่อยวางมือ

๒.๓ การจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนนอกระบบโรงเรียนของกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรโดยเกษตรอำเภอทำวุ้นและเกษตรตำบลหัวสร้างได้จัดให้มีการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ให้กับชุมชนโดยเฉพาะชุมชนวัดมะค่า โดยจัดให้มีการปลูกข้าวพันธุ์ต่างๆ แล้วยังมีการส่งเสริมการปลูกไม้ผล การปลูกไม้ผล การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกพืชผักในฤดูแล้ง แล้วยังมีโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้กับชุมชน ในการนี้ใช้วิธีดำเนินการหลายวิธี เช่น การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การทำแปลงสาธิต ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้และทั้งบ้านชุมชนยังขาดผู้นำ และขาดการจัดการที่จะทำให้อาชีพในชุมชนดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง และชุมชนยังมีค่านิยมที่ชอบทำอะไรทำตามกัน จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการตลาด

ผู้บริหารส่วนใหญ่ผู้บริหารมักจะอยู่สำนักงานไม่ค่อยออกตำบล เพื่อไปเยี่ยมเยียนชุมชน ปล่อยให้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเกษตรตำบลและเกษตรตำบลบางคนก็ไปเยี่ยมประชาชนไม่ทั่วถึง ควรจะเข้าไปส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนทุกหมู่ มักจะเข้าไปประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มเท่านั้น ซึ่งหัวหน้ากลุ่มก็คือชาวบ้าน บางครั้งการถ่ายทอดความรู้หรือข้อความอาจมีการผิดเพี้ยนไปจากข้อมูลที่ได้รับมา เนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ความรู้น้อย, ขาดภาวะผู้นำ, บางคนขาดความรับผิดชอบ เกษตรตำบลส่วนใหญ่จะเข้ามาเพื่อทำผลงานไม่ได้เข้ามาด้วยใจ ชอบทำงานแบบไฟไหม้ฟางแล้วก็เงียบหายไป

ชุมชนวัดมะค่าต้องการให้เกษตรตำบลมีการประสานสัมพันธ์กันให้มากกว่านี้ อย่าทำงานแบบไฟไหม้ฟางมาเพื่อต้องการผลงานพอได้ผลงานแล้วก็เงียบหายไป ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และที่สำคัญประชาชนไม่ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ที่ทางเกษตรนำมาให้ เวลามามักจะมาแบบเจ้านายไม่เป็นกันเอง ชาวบ้านจึงประกอบอาชีพแบบความเคยชินทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน และควรจะมีการดำเนินการที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ชุมชนต้องการความรู้ บางครั้งไปขอคำแนะนำมักจะให้คำแนะนำไม่ได้ ทำให้เสื่อมศรัทธา และเวลาจัดประชุมวิทยากรที่ให้ความรู้พูดใช้ศัพท์เทคนิคมากไป ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจและนำไปปฏิบัติไม่ได้

๒.๔ การจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนนอกระบบโรงเรียนของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
เช่น ปศุสัตว์ ประมง

หน่วยงานของกรมปศุสัตว์และกรมประมงได้มีการส่งเสริมให้ชุมชนประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลา โดยมีการจัดสรรงบประมาณด้านพันธุ์ปลา, ด้านพันธุ์เป็ด, ไก่ มาแจกให้ประชาชนเลี้ยงบ้างเป็นครั้งคราว

ตอนที่ ๓ ศักยภาพและปัจจัยในการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายของชุมชนวัดมะค่า

ในชุมชนวัดมะค่ามีการสืบสานอาชีพของครอบครัวผ่านการบอกเล่า การทำให้ดู การให้ช่วยงาน ซึ่งถือว่าเป็นจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย เป็นประจำในหลายลักษณะ เช่น

๓.๑ การทำนา

ชาวบ้านวัดมะค่าซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ในอดีตชาวบ้านยังไม่เห็นคุณค่าของการศึกษามากนัก ไม่นิยมส่งให้ลูกเรียนหนังสือสูงๆ เพราะด้วยความยากลำบากในการเดินทาง ต้องส่งลูกไปเรียนในเมือง หรือในกรุงเทพ เมื่อลูกเรียนจบ ป.๔ ที่โรงเรียนวัดมะค่าแล้ว ก็จะช่วยครอบครัวทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว พ่อแม่จะสอนให้ลูกได้รู้จักวิธีการทำนา ตั้งแต่ให้ลูกช่วยหยิบช่วยจับในร่องเล็กๆ น้อยๆ ค่อยๆ ให้ลองทำดู ทำคู่กันไปกับพ่อกับแม่ จนลูกค่อยๆ ซึมซับความรู้ และฝึกฝนทักษะ และเทคนิควิธีการต่างๆ จนเมื่ออายุมากขึ้นก็จะสามารถรับผิดชอบการทำนาเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัวได้ในที่สุด เมื่อลูกอายุ ๑๔-๑๕ ปี ก็ถือได้ว่ามีความรู้ในการทำนาในระดับที่สามารถทำนาได้พอสมควรแล้ว ถ้าอายุ ๑๘-๑๙ ปี ก็ถือได้ว่าทำแทนพ่อ-แม่ได้แล้ว

นอกจากความรู้ในการทำนาแล้ว พ่อ-แม่ ก็จะสอนในเรื่องของหลักในการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ศีลธรรม และอื่นๆ กล่าวคือ ถ้าเป็นลูกสาวแม่จะสอนในเรื่องการครัว งานบ้านต่างๆ ถ้าเป็นลูกชายก็จะสอนในเรื่องของงานช่าง จักสาน หาบปลา จับสัตว์ต่างๆ การต่อล้อ เป็นต้น

ในปัจจุบันเกือบทุกครอบครัวจะส่งลูกให้เรียนหนังสือ หลังจากจบ ป.๖ ที่โรงเรียนวัดมะค่า แล้ว (บางครอบครัวอาจส่งลูกไปเรียนในเมืองลพบุรี) ก็จะส่งให้เรียนต่อ บางคนไปเรียนต่อที่โรงเรียนวัดหัวสำโรง (ห่างจากโรงเรียนวัดมะค่าไปทางเหนือ ประมาณ ๒ กิโลเมตร) บางคนก็ส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนท่าวังวิทยาคาร (โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ อยู่ห่างจากชุมชนวัดมะค่าประมาณ ๗ กิโลเมตร) บางคนก็ส่งลูกไปเรียนในตัวเมืองลพบุรี ซึ่งห่างจากชุมชนวัดมะค่า ประมาณ ๑๘ กิโลเมตร) ทำให้เด็กเกือบทั้งหมดต้องออกจากชุมชนแต่เช้า จะกลับมาตอนเย็น ทำให้ไม่มีโอกาสในการช่วยงานและเรียนรู้วิธีการทำนาของครอบครัวมากนัก อาจจะช่วยได้บ้างในวันหยุดแต่ก็ทำได้น้อยมาก

เมื่อประกอบเข้ากับวิธีการทำที่เปลี่ยนไปมาก มีการใช้เครื่องจักรเข้ามาแทนแรงงานคนและแรงงานสัตว์ การทำที่ต้องรีบเร่ง ต้องจ้างแรงงานและจ้างเครื่องจักร ต้องรีบทำรีบขาย และทัศนคติของชาวบ้านที่ไม่ดีนักต่ออาชีพทำนาที่เห็นว่าการทำนาเป็นอาชีพที่ลำบาก หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน ไม่มีเกียรติ ต่ำต้อย ประกอบกับความมีความเสี่ยงสูง ไม่มีความแน่นอนในเรื่องราคา มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดเวลา ทำให้ชาวบ้านไม่อยากจะปลูกทำนา อยากให้ลูกเรียนไปประกอบอาชีพอื่น เช่น รับราชการ หรือทำงานในโรงงาน เป็นต้น จึงทำให้การสืบทอดความรู้เรื่องการทำนามีไม่มากนัก จะมีอยู่บ้างในบางครอบครัวเท่านั้น เช่น ครอบครัวของลุงภู คงมัน ที่ลูกหลานยังได้สืบสานอาชีพของครอบครัวคือการทำนาไว้ เป็นต้น

๓.๒ การตีเหล็ก

อาชีพตีเหล็กเป็นอาชีพทำในครอบครัว เฉพาะตัว ถ่ายทอดให้เฉพาะลูกเท่านั้น และเป็นอาชีพเดียวที่ไม่เหมือนใครในตำบลนี้ ลุงแฉั่ว คงมัน (อายุ ๗๖ ปี บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๑๐) เล่าให้ฟังว่า ตัวเองก็ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของท่าน อาชีพนี้จะมีรายได้มากก็ต่อเมื่อใกล้ถึงฤดูเกี่ยวข้าว ทุกบ้านจะเอาเคียวมาตี มาชุบ ให้คม เพื่อเตรียมเกี่ยวข้าว ทำกันทั้งวันและกลางคืน เพราะมีมาก ส่วนมีด จอบ ขวาน เสียม และอื่นๆ นานๆ จะมีสักครั้ง จะยึดเป็นอาชีพหลักไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้ทิ้งต้องอนุรักษ์ไว้ ลุงแฉั่วเล่าต่อว่า แกมีลูกชาย ๓ คน ทุกคนมีส่วนร่วมในการตีเหล็ก ทุกคนได้รับการถ่ายทอดจากแกจนหมด และทำเป็นกันทุกคน คนโตแยกครอบครัวไปได้ภรรยาที่ หมู่ที่ ๙ ต.หัวลำโรง อ.ท่าม่วง จ.ลพบุรี ก็ยังประกอบอาชีพตีเหล็กนี้ ส่วนคนที่อยู่บ้านก็รับงานแทนท่านไป เพราะท่านอายุมากแล้ว แต่มาระยะ ๔ - ๕ ปี ที่ผ่านมามีคนนำเคียวมาชุบน้อยลงไปมาก ชาวนาหันมาใช้รถเกี่ยวกันจำนวนมาก การตีเหล็กจำเป็นต้องใช้คนงานหลายหน้าที่ ทั้งงานหนักและงานเบา ถ้าเป็นเด็กก็ทำงานพวกสูบลม ตักน้ำ ขนฟืน ไล่ไฟ จึงทำให้เป็นการสืบทอดไปโดยปริยาย

๓.๓ อาชีพกลองยาว

กลองยาวเป็นดนตรีชนิดหนึ่งที่คนสมัยโบราณนิยมใช้ประกอบในงานรื่นเริง เมื่อฟังเสียงแล้วทำให้จิตใจเบิกบาน เช่น งานบวชนาค โขนจุก แท้เทียน ฯลฯ ลุงอยู่ แสงทอง (อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๑๐) ก็เป็นอีกคนหนึ่งรักในการตีกลองยาว ได้เข้าร่วมวงกับญาติพี่น้องตั้งแต่ยังเด็ก ตอนนั้นมีลุงพุ่ม แสงทอง เป็นหัวหน้าคณะ ต่อมาลุงพุ่มเสียชีวิตลง ลุงอยู่ก็ได้รับมรดกตกทอดอันนี้ไว้ และได้ฝึกหัดลูกๆ ให้ตีกลองเป็น จนสามารถออกแสดงตามงานต่างๆ ได้ ลุงอยู่มีบุตรชาย ๔ คน ตั้งแต่คนโตจนถึงคนที่สาม สามารถตีกลองยาวได้เป็นอย่างดี ส่วนคนเล็กก็พอเป็นแต่ส่งให้เรียนหนังสือ โดยไปอาศัยอยู่กับวัด ตอนนี้อยู่กำลังศึกษาอยู่ เวลามีคนมาหาให้ไปแสดงก็จะให้ลูกๆ และหาคนนอกเพิ่มอีก ๒

- ๓ คน เท่านั้น รวมเป็นวง รายได้ก็แล้วแต่งาน ถ้างานบวชก็จะประมาณ ๒,๕๐๐ - ๒,๘๐๐ บาท ถ้างานแก้บนก็จะประมาณ ๕๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท

ค่ายกครูก็ใช้ ดอกไม้ บุหรี่ เหล้า ฐูป เทียน เงิน ๔ บาท

๓.๔ การทำน้ำพริก

การทำน้ำพริก เกิดเป็นกลุ่มจากการรวมตัวกันของประชาชน หมู่ที่ ๑๐ สถานที่ผลิตที่บ้านเลขที่ ๒๓ อยู่ตรงกลางของหมู่บ้าน วัตถุประสงค์ก็เพื่อต้องการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวในยามเศรษฐกิจฝืดเคือง นอกจากรายได้แล้วยังทำให้สมาชิกมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรกัน แบ่งปันของให้กัน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เห็นอกเห็นใจกัน เมื่อประชาชนมีความรักสามัคคีสามัคคีกันทำอะไรมันก็ราบรื่น หมู่บ้านก็อยู่กันอย่างสงบสุข

กลุ่มมีงานทำร่วมกันคือ ผลิตน้ำพริกใส่กระปุกส่งขาย น้ำพริกเป็นสินค้าหลัก ยังมีกระยาสารท ขนมหอมม้วน ทองพับ นางดาวสวรรค์ งามสม (อายุ ๔๕ ปี บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๑๐) เล่าว่าเวลาทำงานลูกหลานก็จะตามมา เราก็จะให้เขาช่วยทำให้สิ่งที่เขาทำได้ และเด็กเหล่านี้ก็จะได้เรียนรู้วิธีขั้นตอนกระบวนการทำน้ำพริกอีกด้วย ในอีกไม่ช้าเด็กๆ เหล่านี้จะต้องเป็นกำลังสำคัญของกลุ่มอีกต่อไปเป็นแน่

๓.๕ การทำไข่เค็มดินสอพอง

กลุ่มแม่บ้านคลองสะอาดผลิตไข่เค็มดินสอพอง เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อผลิตไข่เค็มออกจำหน่าย สถานที่ผลิตอยู่ที่บ้านผู้ช่วยสะอาด เมืองงาม

วัตถุประสงค์ก็คล้ายๆ กลุ่มน้ำพริก คือ ช่วยให้มีรายได้อีก สมาชิกสามารถซื้อรับประทานในราคาถูก สมาชิกมีความรักใคร่สามัคคีกัน นายสะอาด เมืองงาม (อายุ ๕๐ ปี หมู่ที่ ๑๒) เล่าว่าเวลาทำไข่เค็มลูกหลานที่อยู่แถวบ้านเขาก็จะมาดูด้วยความอยากรู้ อยากรู้ เห็น ทางกลุ่มก็ไม่ได้กีดกันให้เขารู้เขาเห็น ช่วยหยิบช่วยจับ ทางกลุ่มยังสอนถึงวิธีทำ ทำให้เด็กๆ ที่มีความสนใจเป็นอย่างยิ่ง บางคนถึงขนาดทำเป็นด้วย เพราะการทำไข่เค็มมีวิธีทำไม่ยากนัก ทางกลุ่มหวังว่าเด็กๆ เหล่านี้จะเป็นกำลังสืบทอดต่อไปในอนาคต

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในชุมชนวัดมะค่า นั้นมีการดำเนินการอยู่เป็นปกติ ทั้งโดยการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน โดยการเรียนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) ของโรงเรียนวัดมะค่า ซึ่งจัดให้เรียนในทุกระดับชั้น ทั้งงานบ้าน งานเกษตร และงานประดิษฐ์ และการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนที่ดำเนินการโดยศูนย์บริการ

การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ที่จัดในลักษณะของกลุ่มสนใจ (หลักสูตร ๓๐ ชั่วโมง) และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่จัดโดยครอบครัว และโดยกลุ่มอาชีพในชุมชน

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า

โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีส่วนอย่างสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาของชุมชนวัดมะค่า ซึ่งองค์ประกอบสำคัญนี้ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบสำคัญ คือ

๑. ชุมชนวัดมะค่า
๒. กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า
๓. โรงเรียนวัดมะค่า
๔. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

ทั้งนี้ในส่วนของการศึกษาตามอรรถาธิบายนั้นเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดโดยระบบสังคมและครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนนัก จึงสนใจวิเคราะห์ในส่วนของการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดมะค่าและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงเป็นสำคัญ โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเป็น ๗ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่ากับกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า

ตอนที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่ากับโรงเรียนวัดมะค่า

ตอนที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

ตอนที่ ๔ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับโรงเรียนวัดมะค่า

ตอนที่ ๕ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

ตอนที่ ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

ตอนที่ ๗ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่าและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

โดยในแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค้ำกับกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค้ำ

สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ ในหลายลักษณะ ทั้งกลุ่มทางสังคมและกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะในชุมชนวัดมะค้ำมีกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มทางสังคมและกลุ่มอาชีพจำนวนมาก คิดเป็นสัดส่วนที่มากกว่าชุมชนอื่นๆ ในตำบลหัวลำโรง

กลุ่มทางสังคมในชุมชนวัดมะค้ำเฉพาะที่สำคัญประกอบด้วย

๑. **กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ควบวงจรชีวิตวัดมะค้ำ** จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ (เป็นแห่งแรกของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง) ประกอบด้วยสมาชิกในชุมชนที่ทำบุญที่วัดมะค้ำ (หมู่ ๑๐ - ๑๑ - ๑๒ และ ๑๕) จำนวนกว่า ๔๐๐ คน มีเงินออมเดือนละกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท มีเงินหมุนเวียนให้กู้ยืมไปใช้ในยามจำเป็นกว่า ๑ ล้านบาท มีเงินที่สามารถนำมาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกว่า ๑ แสนบาท เป็นกลุ่มที่ก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเอง (การประหยัด การออม การตรงต่อเวลา เป็นต้น) และเกิดการเอื้ออาทรกันในระหว่างสมาชิก เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านยอมรับว่ามีประโยชน์มาก

๒. **กลุ่มดูแลวัดร้าง** มี ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มดูแลวัดโบสถ์ (มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๒ นายสะอาด เมืองงาม เป็นกำลังสำคัญ) กลุ่มดูแลวัดสระอ้อย (มีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐ นายณรงค์ ปานเพชร และอาจารย์เจริญ งามสม เป็นกำลังสำคัญ) กลุ่มดูแลวัดสัมฤทธิ์ (มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๒ นายสมพงษ์ แก้วคำ เป็นกำลังสำคัญ) ทั้ง ๓ กลุ่มได้นำชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบๆ วัดร้างให้เป็นผู้ที่ช่วยกันรับผิดชอบดูแล ทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ จัดกิจกรรม พัฒนาวัด ป้องกันการบุกรุกทำลาย และอื่นๆ โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีจิตสำนึกว่าวัดร้างนี้เป็นสมบัติของชุมชนที่จะต้องดูแลรักษาไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และภาคภูมิใจร่วมกัน

๓. **ชมรมคนแก่ยังแก่ง** สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงได้จัดตั้งชมรมคนแก่ยังแก่งขึ้นโดยประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวนกว่า ๘๐๐ คน เฉพาะในชุมชนวัดมะค้ำมีสมาชิกกว่า ๑๒๐ คน ผู้สูงอายุนี้สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลอันมีค่ายิ่งทางวัฒนธรรม ได้ขอความรู้อันเป็นภูมิธรรมภูมิปัญญาจากท่าน ในขณะเดียวกันก็จัดกิจกรรมให้ท่านได้ออกกำลังกายร่วมกัน จัดงานวันสงกรานต์ นิมนต์พระมาเทศน์ และจัดให้มีการปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ชุมชนวัดมะค้ำมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มทางสังคมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยและสมัครเข้าเป็นสมาชิก และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง

ในส่วนของกลุ่มอาชีพนั้น สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมตัวกันทำอาชีพต่างๆ ตามพื้นฐานความรู้ (ภูมิปัญญาของชาวบ้าน) ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ โดยมีหลักการว่าในแต่ละชุมชน หรือในแต่ละหมู่บ้านจะรวมตัวกันทำกลุ่มอาชีพ ๑ กลุ่มที่ไม่ซ้ำกัน กล่าวคือ

หมู่ ๑๐ ได้ค้นพบภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องของการทำน้ำพริก จนพัฒนามาเป็นกลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็พยายามผลิตขนมพื้นบ้าน เช่น กระจ่างสารท ทองม้วน ลูกกวาด เป็นต้น

หมู่ ๑๑ ได้รวมตัวกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ของแห้ง เช่น เห็ดหอม ชูด R.C. สหรัยทะเล บะหมี่เจี๊ว วุ้นเส้น และอื่นๆ รวมทั้งผลิตสมุนไพรจากภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ สมุนไพรขิงเพื่อสุขภาพ ยาสิฟน ข่อย เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็มีความพยายามจะผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยวจากข้าวซ้อมมือเพิ่มขึ้นด้วย

หมู่ที่ ๑๒ ได้รวมตัวกันผลิตไข่เค็มดินสอพองผสมเกลือไอโอดีน และมีความพยายามจะรวมกลุ่มกันผลิตข้าวตังเสวยอีกด้วย

หมู่ที่ ๑๕ ได้รวมตัวกันผลิตขนมนางเล็ด

ในขณะที่มีกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านทั้ง ๔ หมู่ และกลุ่มจักสาน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของชาวพื้นบ้านในหมู่ที่ ๑๐ และ ๑๑ ขึ้นด้วย

จะเห็นว่าด้วยแรงกระตุ้นจากสภากาชาดธรรมด้าบลหัวสำโรงนี้ ได้ทำให้ชาวบ้านในชุมชนวัดมะค่าตื่นตัวในการที่จะรวมตัวกันผลิตสินค้าทั้งที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน กล่าวคือ น้ำพริก ปลาร้าสับ จักสาน สมุนไพร กระจ่างสารท เส้นก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น และที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้และวัสดุจากภายนอกชุมชน กล่าวคือ ไข่เค็มดินสอพอง เห็ดหอม ชูด R.C. ข้าวตังเสวย นางเล็ด ทองม้วน เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้การรวมกลุ่มอาชีพสำเร็จมาน้อยเพียงได้นั้น พบว่าชุมชนวัดมะค่า พร้อมให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ สภากาชาดธรรมด้าบลหัวสำโรงก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่เช่นกัน (ทั้งในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ - ไปศึกษาดูงาน - หาวิทยากรมาอบรมให้ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในบางกรณี เป็นต้น) แต่ปัจจัยที่สำคัญคือ ความเอาใจใส่ ความมานะอดทน และความเอาใจจริงเอาใจของชาวบ้านที่มารวมกลุ่มกันเป็นหลัก เมื่อทำไปได้ระยะหนึ่งจึงพบว่า กลุ่มอาชีพที่สามารถดำเนินไปได้ อย่างเป็นไปอย่างดี คือ กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลาย กลุ่มจักสาน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มแปรรูปของแห้ง กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ และกลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพองเท่านั้น ซึ่งทุกกลุ่มเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนวัดมะค่าอย่างเต็มที่ ประเด็นที่ทำให้ชุมชนมีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกลุ่มอาชีพที่สำคัญคือ

๑. ทำให้มีงานทำและมีรายได้เข้าชุมชน ซึ่งสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มอาชีพทั้ง ๖ กลุ่มนี้ได้ทำให้คนมีงานทำเพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย ๘๐ คน ทำให้มีรายได้ไปจุนเจือครอบครัวได้อย่างน้อย ๘๐ ครอบครัว และยังส่งผลถึงครอบครัวที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพอีกกว่า ๔๐ ครอบครัว ที่ได้ผลิตวัตถุดิบที่นำไปใช้ในการผลิตของกลุ่มอาชีพ เช่น ปลูกรา ตะไกร ใบมะกรูด ส่งกลุ่มผลิตน้ำพริกหลากหลาย สานชะลอมจากไม้ไผ่ส่งกลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง ปลูกรสมุนไพรร ส่งกลุ่ม

สมุนไพร คนเลี้ยงเป็ด เป็นต้น โดยที่เป็นการทำงานในหมู่บ้านในชุมชนที่สามารถจะดูแลครอบครัวและประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ ควบคู่กันไปได้ในเวลาเดียวกัน

ในประเด็นของรายได้นั้น กลุ่มอาชีพทั้ง ๖ กลุ่มนี้ได้ก่อให้เกิดรายได้เข้าชุมชนได้จำนวนมาก รวมแล้วมากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท/ปี ในขณะที่เดียวกันรายได้นี้มีได้ตกอยู่เฉพาะกลุ่มคน ๘๐ ครอบครัวนี้ เท่านั้น ยังกระจายไปยังครอบครัวอื่นๆ ด้วย เช่น คนที่ปลูกกระชาย ตะไคร้ ข่า คนเลี้ยงเป็ด คนสานชะลอม คนหาปลาทำปลาร้า เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ของชุมชนวัดมะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง และประสงค์จะให้มียุทธศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก

๒. ทำให้ชื่อเสียงของตำบลหัวลำโรงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย การที่ผลิตภัณฑ์ใช้ชื่อของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงเป็นเครื่องหมายการค้า สินค้าที่ผลิตออกมาคุณภาพดีเป็นที่ชื่นชอบของลูกค้า มีสื่อมวลชนสนใจมาทำข่าว มาถ่ายทำเป็นสารคดี (ออกอากาศในรายการต่างๆ ของโทรทัศน์เกือบทุกช่อง) มีชาวบ้านได้ลงหนังสือพิมพ์ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ได้ออกอากาศทางวิทยุและโทรทัศน์ มีคนสนใจมาศึกษาดูงานจากทั่วประเทศ ตลอดระยะเวลา ๓ ปี กว่า ๑๐๐ คณะ ชาวบ้านได้มีโอกาสนำสินค้าไปสาธิตและจำหน่ายในที่ต่างๆ ทั้งที่ห้องสนามหลวง ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เขาวราช จังหวัดลพบุรี และที่อื่นๆ ทำให้ชื่อเสียงของชุมชนวัดมะค่า และสภาวัฒนธรรมตำบลเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาก

๓. ทำให้มีผลิตภัณฑ์ดีๆ ให้ชาวบ้านได้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวหอมมะลิ น้ำพริกปลาว่าสับ ไข่เค็มสมุนไพร เป็นต้น โดยชาวบ้านที่เห็นคุณค่าของการกินข้าวหอมมะลิก็ไม่จำเป็นต้องไปซื้อหาจากตลาด สามารถซื้อได้จากกลุ่มผลิตข้าวหอมมะลิในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด เป็นต้น

๔. ทำให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันทำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ การรวมกลุ่มของชาวบ้านถึงแม้ว่างานส่วนใหญ่จะเป็นงานของกลุ่มแม่บ้าน แต่พ่อบ้านก็มาดูแลช่วยเหลือทำให้พ่อบ้านได้สมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้น เป็นผลให้เกิดความสามัคคี เกิดการช่วยเหลือกันในเรื่องอื่นๆ เช่น เมื่อแม่บ้านของกลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลายสามารถร่วมกันทำน้ำพริก พ่อบ้านก็มาช่วยบ้าง มาต้มมาแกงทำกับข้าวกินด้วยกัน ได้พัฒนาไปจนถึงการช่วยกันทำนาลงแรงกันแทนการจ้างแรงงาน ความรักความเอื้ออาทรก็กลับมา ซึ่งนับว่าดีและมีคุณค่าอย่างยิ่ง นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการดูแลวัดร้าง และการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่านี้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างยิ่งจากชุมชนวัดมะค่า ในขณะที่เดียวกันการที่ชาวบ้านมารวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ก็ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนในหลายลักษณะ ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

ตอนที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่ากับโรงเรียนวัดมะค่า

นอกจากวัดมะค่าซึ่งตั้งมากกว่า ๑๘๐ ปี จะเป็นสถาบันคู่มากับชุมชนจนเรียกชื่อชุมชนว่าชุมชนวัดมะค่าตามชื่อวัด และได้ใช้วัดมะค่าเป็นที่พึ่งทางจิตใจและได้ใช้วัดมะค่าเป็นที่บวชเรียน และประกอบศาสนกิจมาโดยตลอดแล้ว ก็นับได้ว่าโรงเรียนวัดมะค่าซึ่งริเริ่มจัดตั้งโดยพระอธิการรูป เจ้าอาวาสวัดมะค่า เมื่อ ๖๘ ปีมาแล้ว โดยใช้ศาลาการเปรียญวัดมะค่าเป็นที่เรียน ถึงแม้ต่อมาจะสร้างอาคารเรียนเป็นเอกเทศเป็นการเฉพาะก็ตาม แต่ก็ยังอาศัยที่วัดเป็นที่ตั้งของโรงเรียนต่อมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลา ๖๘ ปี โรงเรียนวัดมะค่าได้เป็นแหล่งในการศึกษาอบรมกุลบุตรกุลธิดาของชาวบ้านวัดมะค่ามาโดยตลอด จนกล่าวได้ว่าชาวบ้านวัดมะค่าเกือบทุกคนได้เรียนที่โรงเรียนวัดมะค่ามาตั้งแต่พ่อถึงลูกถึงหลาน ประกอบกับอดีตครูใหญ่ (อาจารย์ชัยวัฒน์ ประชากุล) เป็นคนวัดมะค่าและเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียนวัดมะค่าตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐ จนเกษียณอายุราชการไปเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ รวมเวลาถึง ๓๖ ปี ท่านได้วางตัวเป็นหลักของหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

ระยะต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียนซึ่งไม่ค่อยเอาใจใส่การเรียนการสอนมากนัก ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่มั่นใจในการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดมะค่า ประกอบกับการคมนาคมสะดวกขึ้น จึงมีเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งไปเรียนที่โรงเรียนในตัวอำเภอท่าวุ้งและในตัวจังหวัดลพบุรี (โดยส่วนใหญ่จะมีรถมารับหน้าบ้าน หรือบางส่วนขึ้นรถโดยสารประจำทางไป) ในขณะเดียวกันโรงเรียนวัดหัวลำโรงซึ่งอยู่ที่ หมู่ ๙ ตำบลหัวลำโรง อยู่ห่างจากโรงเรียนวัดมะค่าราว ๒ กิโลเมตร ได้ขยายชั้นเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส (ถึงประถมปีที่ ๙) ได้รับงบประมาณมากขึ้น ทำให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ มากขึ้น ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนวัดหัวลำโรงต้องการจำนวนเด็กนักเรียนเพื่อปรับขยายระดับ จึงมีการมาดึงเด็กในหมู่ที่ ๑๐ และ ๑๑ บางส่วนไปเรียน โดยจัดรถมารับถึงหน้าบ้าน จึงทำให้จำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดมะค่าลดลงอย่างมาก จนมีจำนวนนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่อาจจะต้องยุบโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้ได้สร้างความวิตกและความตื่นตัวให้กับคณะครูโรงเรียนวัดมะค่าและชุมชนวัดมะค่ามากขึ้นด้วยเกรงว่าลูกหลานจะลำบากต้องไปเรียนไกล

เมื่อปลายปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ อาจารย์ใหญ่คนใหม่ (นายเสน่ห์ รสฉ่ำ) ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งใหม่ มีความพยายามจะเรียกศรัทธาจากชาวบ้านวัดมะค่าให้กลับมาใหม่ โดยได้ร่วมกับคณะครูซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนวัดมะค่า คณะกรรมการโรงเรียน และศิษย์เก่า พยายามที่จะทำงานร่วมกับชุมชน โดยการปรึกษาหารือและขอความร่วมมือจากพระครูสุนทรธรรมกิตติ เจ้าอาวาสวัดมะค่า คณะกรรมการโรงเรียน สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง อบต. และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และได้ริเริ่มจัดงานชุมนุมศิษย์เก่าของโรงเรียนวัดมะค่าขึ้น เมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๕๓ ในขณะเดียวกันอาจารย์จันทร์เพ็ญ บัวงาม ซึ่งเป็นคนในชุมชนวัดมะค่า เป็นผู้มีความรู้ทางดนตรีไทย (จบปริญญาตรีทางดนตรี จากสถาบันราชภัฏเทพ

สตรี ลพบุรี) ก็ได้ให้ความสนใจทุ่มเทฝึกสอนจนเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งเล่นดนตรีไทยได้ ทั้งวงอังกะลุง และเครื่องสาย ก็ได้ให้นักเรียนชุดนี้ไปเล่นดนตรีบริการชุมชนในโอกาสต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ เล่นดนตรีต้อนรับคณะที่มาศึกษาดูงาน ของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรง เป็นต้น จนทำให้มีผู้ปกครองให้ความสนใจไว้วางใจ จากที่เคยส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนอื่น ก็นำลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนวัดมะค่าเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวน ๔๔ คน ในปีการศึกษา ๒๕๕๓ ทั้งๆ ที่ในปีการศึกษา ๒๕๕๒ มีนักเรียนเพียง ๖๓ คน เท่านั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โรงเรียนวัดมะค่าเป็นสมบัติของชุมชนวัดมะค่าเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งที่เป็นความผูกพันของชาวบ้านในชุมชนวัดมะค่ารองจากวัดมะค่า ชาววัดมะค่าเกือบทุกคนได้เรียนจากโรงเรียนนี้ และในปัจจุบันก็ได้ส่งลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนนี้เช่นกัน อาจารย์ใหญ่และคณะครูซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนวัดมะค่าก็พยายามที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมของชุมชน พยายามระดมสรรพกำลังจากชุมชนมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดมะค่าด้วย

ตอนที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนวัดมะค่าส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียน ประกอบกับการคมนาคมสะดวก กล่าวคือ ห่างจากโรงเรียนท่าม่วงวิทยาคาร ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอประมาณ ๖ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดลพบุรี ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ส่งลูกเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปวช. ปวส. และปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องใช้บริการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในการเรียนวิชาสามัญ จะมีบ้างก็จะเป็นการเรียนหลักสูตรกลุ่มอาชีพระยะสั้น (๓๐ ชั่วโมง) ซึ่งมีน้อยมาก ปีละ ๑ - ๒ กลุ่ม เท่านั้น

จึงกล่าวได้ว่าชุมชนวัดมะค่าไม่ค่อยผูกพันและไม่ค่อยรู้และใช้บริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงมากนัก มีเพียงบางคนที่รู้และใช้บริการแต่นับว่าน้อยมาก

ตอนที่ ๔ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับโรงเรียนวัดมะค่า

กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าเพิ่งจะเริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ๓ ปี ที่ผ่านมา ในช่วงต้นอยู่ในระยะของการเริ่มต้นที่ต้องเรียนรู้ และปรับตัวกันอย่างมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพนั้นไม่ได้พึ่งพาความรู้ หรือคณะครูของโรงเรียนวัดมะค่าเลย ส่วนใหญ่จะแสวงหาความรู้จากภายนอกชุมชน จากทั้งการเชิญวิทยากรมาบรรยายและจากการไปศึกษาดูงาน ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้ที่กลุ่มอาชีพต้องการนั้น โรงเรียนวัดมะค่าในฐานะสถาบันการศึกษาไม่สามารถตอบสนองได้ ทั้งนี้ไม่เฉพาะแต่ความรู้ในเรื่องวิธีการรวม

กลุ่ม การดำเนินการกลุ่ม เทคนิคและวิธีการผลิต การตลาดและการขาย และอื่นๆ เท่านั้น แม้แต่เรื่องที่คณะครูควรจะช่วยได้บ้าง เช่น การคิดต้นทุน ราคาขาย กำไร การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นต้น กลุ่มอาชีพก็ไม่ได้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนวัดมะค่าเลย

ในส่วนโรงเรียนวัดมะค่าซึ่งเปิดสอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) ในทุกระดับชั้น ทั้งที่เป็นงานบ้าน งานเกษตร และงานประดิษฐ์ ได้มีครูบางท่านส่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๐ คน ไปเรียนรู้เรื่องการทำไข่เค็มจากกลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง ซึ่งกลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพองก็ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง เป็นที่พอใจทั้งครูผู้สอน นักเรียน ทั้ง ๑๐ คน และกลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง

นอกจากนั้นกลุ่มอาชีพต่างๆ ล้วนมีศักยภาพและมีความพร้อม ทั้งจะให้มาสอนที่โรงเรียน หรือให้เด็กไปเรียนรู้โดยการฝึกทำที่กลุ่มก็ได้ เช่นเดียวกันกับการสอนงานประดิษฐ์ซึ่งมีการจักสานไม้ไผ่อยู่ด้วย ถ้าคณะครูสนใจและไปขอความรู้หรือความร่วมมือจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะเป็นการดียิ่ง

แต่ถึงแม้ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชา กพอ. ไม่มากนักดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ในด้านทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า กับโรงเรียนวัดมะค่าก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดี คณะครูเกือบทุกคนรู้ว่ากลุ่มอาชีพเกิดขึ้นในชุมชนวัดมะค่า และรู้ถึงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มอาชีพ ในขณะที่นักเรียนก็รู้ว่ากลุ่มอาชีพในชุมชน และอยากจะเข้าไปร่วมกิจกรรม และเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอาชีพต่างๆ ด้วย ในขณะที่นักเรียนที่เป็นลูกหลานของกลุ่มอาชีพก็มักจะให้ความสนใจ และได้รับการถ่ายทอดความรู้และทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มอาชีพ

อาจารย์ใหญ่และคณะครูโรงเรียนวัดมะค่าจำนวนหนึ่งให้ความสนใจกับกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ โดยให้ความสนใจภาคีชีววิถีการทำงาน ใช้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และมาร่วมกิจกรรมในบางกรณี (เช่น ครูวันเพ็ญ บัวงาม เป็นต้น) ทำให้เป็นนิมิตหมายและเป็นแนวโน้มที่ดีว่ากลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับโรงเรียนวัดมะค่าน่าจะได้ร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการเรียนการสอน กพอ. มากยิ่งขึ้น หรือเท่าที่โอกาสจะอำนวยในอนาคต

กล่าวโดยสรุปได้ว่าถึงแม้กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าและโรงเรียนวัดมะค่าจะไม่ค่อยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กพอ. ของโรงเรียน และการผลิต การตลาด การขาย การบัญชี และอื่นๆ ของกลุ่มอาชีพก็ตาม แต่ก็มีความสนใจร่วมกันในบางเรื่อง ซึ่งเป็นนิมิตหมายและเป็นแนวโน้มที่ดีที่จะได้ประสานสัมพันธ์และร่วมมือกันมากยิ่งขึ้นในอนาคตตามโอกาสอันควร

ตอนที่ ๕ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอท่าม่วง

กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าเกิดขึ้นจากการส่งเสริมและสนับสนุนของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง ที่ส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านความรู้ทั้งเทคนิควิธีการต่างๆ ทั้งจากการศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ จัดหาตลาดและช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ จัดระบบบัญชี คิดต้นทุนกำไร ตลอดจนเป็นที่เลี้ยงและเป็นกำลังใจอย่างใกล้ชิด โดยที่หน่วยราชการ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใด ทั้ง กศน. พัฒนาการ เกษตร และอื่นๆ มิได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะมีก็เพียงสถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือในบางเรื่องอยู่บ้าง

ถึงแม้ว่าในระยะต่อมา ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงจะพยายามเข้ามาช่วยในการจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น (๓๐ ชั่วโมง) เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากรสได้เรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ไปยังลูกหลานบ้างก็ตาม แต่ก็ทำได้จำนวนน้อยมากและไม่ต่อเนื่องทั่วถึงทุกกลุ่ม ในขณะเดียวกัน ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงก็ไม่เคยให้บริการของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนวัดมะค่าในการเป็นวิทยากร หรือเป็นผู้สอนในหลักสูตรต่างๆ ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงเลย

กล่าวโดยสรุปได้ว่ากลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงไม่ค่อยจะมีกิจกรรมร่วมกันมากนัก

ตอนที่ ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

อาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนวัดมะค่ากับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงไม่มีการประสานสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมใดเลย

ตอนที่ ๗ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่าและศูนย์ บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง

จากความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ส่วนใหญ่มีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการประสานร่วมมือกันในปัจจุบันในระดับที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะไม่มากนักก็ตาม แต่ความพยายามจากอาจารย์ใหญ่ คณะครู และคณะกรรมการโรงเรียนที่ทำให้มีแนวโน้มไปในทางที่จะก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด แน่นแฟ้น และจริงจังมากขึ้นในอนาคต

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนในระดับประถมศึกษาในกรณีของชุมชนวัดมะค่า ซึ่งประกอบด้วยชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง นอกจากจะมีศักยภาพและปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนแล้ว ทั้ง ๔ องค์ประกอบหลักนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะยังมีบางส่วนที่ยังมีการประสานสัมพันธ์กันน้อยอยู่บ้างก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันก็มีความตั้งใจและแน่วแน่จากทุกฝ่ายที่จะพัฒนาให้ความสัมพันธ์นี้ดียิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์เสริมกันยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาของชุมชนวัดมะค่าต่อไปได้ ถ้าได้รับการประสานไปในทิศทางที่ถูกต้อก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไปได้

บทที่ ๖

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา กรณีศึกษา ชุมชนวัดมะค่า สภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรง อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ที่ ดำเนินการในระยะที่ ๑ นี้มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยมี ๒ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาศักยภาพและ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานอาชีพของชุมชน ซึ่งได้แก่ ชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า และ หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาทุกระบบ ซึ่งได้แก่โรงเรียนวัดมะค่า ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน และ (๒) เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า และโรงเรียนวัดมะค่า เพื่อตอบคำ ถามของการวิจัยว่าชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า และโรงเรียนวัดมะค่า มีศักยภาพและ ความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนวัดมะค่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษาหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามวิจัยในระยะที่ ๒ ที่ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของ ชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ควรเป็นอย่างไร จะพัฒนาขึ้นได้อย่างไร ภายใต้ปัจจัยเงื่อนไขอะไร บ้าง ต่อไป โดยการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีของการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม จึงใช้การวิจัยภาค สนามโดยตลอด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสาร การสำรวจชุมชน และ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้าทั้งด้านข้อมูลและด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลแบบไม่ใช้ทฤษฎี โดยการ จำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อน แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายความสัมพันธ์และสาเหตุ ของปรากฏการณ์โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก และเพื่อให้เกิดความถูกต้องและแม่นยำตรงของผลการ วิจัยมากที่สุดผู้วิจัยได้การนำผลการวิจัยที่ได้ไปนำเสนอในการประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนเพื่อ ร่วมกันตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยที่สำคัญในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

๑. ศักยภาพและปัจจัยของชุมชนวัดมะค่า

๑.๑ ทำเลที่ตั้งและประวัติความเป็นมาของชุมชน ชุมชนวัดมะค่าเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยหมู่ที่ ๑๐ ๑๑ ๑๒ และ ๑๕ ของตำบลหัวสำโรง อำเภอกาบัง จังหวัดลพบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามทางหลวงหมายเลข ๓๒ (บางปะอิน-นครสวรรค์) ประมาณ กิโลเมตรที่ ๑๑๘ แยกขวาไปตามถนนสายบ้านลาด-ท่าวัง ประมาณ ๕ กิโลเมตร

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนตามแนวยาวอยู่ทั้ง ๒ ฝั่งของลำน้ำธรรมชาติตามแนวเหนือใต้ ยาวประมาณ ๓ กิโลเมตร มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยมีหลักฐานจากการมีวัดร้างในพื้นที่ชุมชนวัดมะค่านี้อยู่ถึง ๗ วัด โดยที่วัดร้าง ๓ วัดคือ วัดสระอ้อย วัดสัมฤทธิ์ และวัดโบสถ์ยังเป็นที่เคารพนับถือและมีส่วนอย่างสำคัญในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้านทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน มีวัดมะค่าซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๓๖๒ หรือประมาณ ๑๘๐ ปีมาแล้ว เป็นที่ประกอบศาสนกิจและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชนวัดมะค่าและตำบลใกล้เคียง

๑.๒ วิถีชีวิตและการเป็นอยู่ ปัจจุบันชุมชนวัดมะค่ามี ๓๓๐ ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น ๑,๒๔๘ คน เป็นชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน (ประมาณร้อยละ ๔๘ และร้อยละ ๕๑ตามลำดับ) ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน รองลงมาเป็นวัยเด็ก และวัยสูงอายุ คิดเป็นร้อยละ ๖๔, ๒๖ และ ๑๐ ตามลำดับ หรือสัดส่วนประมาณ ๖ : ๓ : ๑ ตามลำดับ ประชากรเกือบทั้งหมดมีพื้นฐานความรู้อย่างน้อยที่สุดจบชั้นประถมศึกษาซึ่งอ่านออกเขียนได้ และส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง

ในชุมชนวัดมะค่ามี “คนดี” และ “คนเก่ง” ที่เป็นผู้นำชาวบ้านในเรื่องสำคัญต่างๆ จำนวนมาก ทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางการปกครอง ผู้นำทางการพัฒนา หมอพื้นบ้าน ผู้นำทางประเพณี และพิธีกรรม และช่างพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งความรู้และภูมิธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านี้ได้สั่งสมมาหลายชั่วอายุคน และยังได้สืบทอดเพื่อใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตและแก้ปัญหาต่างๆ ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อของชุมชนวัดมะค่าอยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ผู้ชายทุกคนจะถือว่าการบวชเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่และศึกษาพระธรรมวินัย นอกจากนี้วิถีชีวิตในรอบปียังอยู่บนพื้นฐานของวิถีการทำนา ซึ่งเป็นวิถีการผลิตที่สำคัญด้วย แต่ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนไปบ้างแล้ว

ระบบสังคมและโครงสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนวัดมะค่าส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ และการแต่งงาน เดิมครอบครัวเป็นระบบครอบครัวขยายแต่ปัจจุบันลดน้อยลง ในอดีตมีการพึ่งพาอาศัยกันสูงมากทั้งทางเศรษฐกิจและทางจิตใจ มีความร่วมมือ ร่วมใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้อ

อาหารกันสูงมาก แต่ปัจจุบันลดน้อยลงมาก สาเหตุจากการที่ลูกหลานต้องไปทำงานที่อื่น การใช้เงินเพื่อจ้างแรงงาน และการเลือกตั้งในท้องถิ่นทุกระดับ ขณะนี้มีสภาวัฒนธรรมตำบลหัวลำโรงซึ่งได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เพื่อถักทอจิตวิญญาณของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน

๑.๓ อาชีพ การทำมาหากินและรายได้ เมื่อพิจารณาอาชีพของคนในชุมชนวัดมะค่าที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ ๒๐ - ๖๐ ปี) พบว่าร้อยละ ๔๕ ของประชากรที่อยู่ในวัยนี้ หรือจำนวน ๗๔๔ คน เป็นผู้มีความทำงาน โดยทำงานอยู่ในชุมชน จำนวน ๕๓๖ คน (ร้อยละ ๗๒) และไปทำงานนอกชุมชน จำนวน ๒๑๓ คน (ร้อยละ ๒๘)

เนื่องจากชุมชนวัดมะค่าตั้งอยู่ในเขตชลประทาน ดังนั้นชาวบ้านที่ทำงานในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ ๔๖) การรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ ๔๖) และรับราชการ (ร้อยละ ๖) ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

-ในส่วนการทำนา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการทำนาเป็นอย่างดี ทั้งการสืบทอดต่อกันบรรพบุรุษ จากทางราชการ การฝึกอบรม การดูงาน และสื่อสารมวลชนต่างๆ ปัจจุบันทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง ทั้งนาปรัง และนาปี ใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ ทำนาหว่านน้ำตม ปลุกข้าวพันธุ์ที่ได้รับการส่งเสริมจากกระทรวงเกษตร ใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลงและศัตรูพืชต่างๆ ใช้เครื่องจักรและเครื่องทุ่นแรงในการผลิตตั้งแต่ไถหว่าน จนถึงการเก็บเกี่ยว ผลผลิตข้าวที่ได้จะขายกลางนาเกือบทั้งหมด แล้วซื้อข้าวสารกิน ชาวนาเกือบทุกครอบครัวจะเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอำเภอท่าม่วง และส่วนใหญ่มีหนี้สิน

-ในส่วนการทำสวน มีหลายครอบครัวที่ปลูกไม้ผลและพืชผักไว้ที่บ้าน หรือแบ่งที่นามาทำสวนบ้าง ผลไม้ส่วนใหญ่เป็นมะม่วงพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ดี กล้วย มะพร้าว ฝรั่ง ชะอม เป็นต้น ผลผลิตที่ได้พอกินในครอบครัว และขายพอมีรายได้บ้าง ขณะนี้มีบางครอบครัวได้เปลี่ยนวิถีการผลิตมาเป็นการทำไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันมีผลผลิตเป็นที่น่าสนใจในระดับหนึ่ง

-ในส่วนการเลี้ยงสัตว์ ในชุมชนมีความรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์พื้นบ้าน เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น แต่ปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงควาย วัวมีน้อยมาก หมูยังมีอยู่มากทั้งที่เลี้ยงเป็นเล้าใหญ่ และเลี้ยงแม่หมูเพื่อขายลูก เป็ดและไก่พื้นบ้านก็น้อยลงมาก ไช้สดและเนื้อไก่สดไม่พอบริโภคในชุมชน

ส่วนผู้ที่ไปทำงานนอกชุมชนจำนวน ๒๑๓ คนนั้น เป็นชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ไปทำงานในโรงงาน รับจ้างทั่วไป (ทั้งก่อสร้างและเก็บพืชผลการเกษตรตามฤดูกาล) และรับราชการ โดยไปทำงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี และ กทม. รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

๑.๔ การศึกษาของประชากรวัยเรียน ชุมชนวัดมะค่ามีเด็กที่อยู่ในวัยเรียน จำนวน ๒๒๑ คน เป็นชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเรียนในระดับอนุบาล จำนวน ๔๐ คน ประถมศึกษา จำนวน ๘๕ คน และมัธยมศึกษา จำนวน ๖๗ คน นักเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษาเรียนในตำบล หัวลำโรง จำนวน ๑๒๒ คน โดยเรียนที่โรงเรียนวัดมะค่า ๖๓ คน ที่เหลือเรียนที่โรงเรียนวัดหัวลำโรง และโรงเรียนวัดยวด มีการเรียนนอกระบบ จำนวน ๖ คน ซึ่งน้อยมาก ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่ครอบครัวจะบอก สอน หรือให้ทำงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน

๑.๕ หักศนคติต่อการสืบสานอาชีพของครอบครัว ครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนวัดมะค่าไม่ต้องการให้ลูกสืบสานอาชีพของครอบครัว ด้วยเห็นว่าเป็นงานหนัก ลำบาก เหนื่อยยาก รายได้ไม่แน่นอน มีความเสี่ยงสูงและไม่มีเกียรติ อยากให้ลูกสบาย โดยการรับราชการ หรือทำงานบริษัท มีครอบครัวที่ให้อิสระแก่ลูกในการเลือกที่จะประกอบอาชีพตามใจชอบ จำนวน ๑๓๘ ครอบครัว มีครอบครัวที่อยากให้ลูกเปลี่ยนอาชีพจากที่ครอบครัวเคยทำ (ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีอาชีพรับจ้าง) จำนวน ๑๘๖ ครอบครัว และครอบครัวที่ต้องการให้ลูกสืบสานอาชีพของครอบครัวคืออาชีพทำนา จำนวน ๖ ครอบครัว ในส่วนของการสืบสานอาชีพของครอบครัวไปยังลูกหลานนั้นปรากฏว่ามีครอบครัวที่ไม่มีการสืบสานอาชีพของครอบครัวอย่างเป็นกิจลักษณะ จำนวน ๑๒๔ ครอบครัว มีครอบครัวที่มีการบอกและสอนบ้าง จำนวน ๑๘๐ ครอบครัว และมี ๒๑ ครอบครัวที่ให้ลูกไปช่วยทำงานเพื่อจะได้เรียนรู้ไปด้วยกัน

๒. ศักยภาพและปัจจัยของกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า

ชุมชนวัดมะค่ามีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในลักษณะต่าง ๆ ทั้งกลุ่มทางสังคม คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ครบวงจรชีวิต ชมรมคนแก่ยังแคง กลุ่มดูแลวัดร้าง เป็นต้น และกลุ่มอาชีพ ๕ กลุ่ม ซึ่งได้ก่อให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่ครอบครัวต่างๆ ไม่เฉพาะแต่ครอบครัวของสมาชิกของกลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงครอบครัวที่ผลิตวัตถุดิบและอื่นๆ อีกมากกว่า ๕๐ ครอบครัว โดยในแต่ละกลุ่มอาชีพมีลักษณะการทำงานและผลงานดังนี้

๒.๑ กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวหอมมะลิ เป็นการรวมตัวกันของแม่บ้านหมู่ที่ ๑๐ ๑๑ ๑๒ และ ๑๕ จำนวน ๑๔ ครอบครัว เพื่อร่วมกันผลิตข้าวหอมมะลิหอมปลอดสารพิษ (ข้าวหอมมะลิชื่อมาจากอุบลราชธานี) โดยวิธีการที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เพื่อการบริโภคในหมู่สมาชิก และจำหน่ายเพื่อการบริโภคของคนในชุมชน ในอำเภอท่าวุ้ง ในตัวเมืองลพบุรี ในกรุงเทพมหานคร และเตรียมการเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย

๒.๒ กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลาย เป็นการรวมกันของแม่บ้านหมู่ที่ ๑๐ ที่ค้นพบศักยภาพแห่งภูมิปัญญาในการทำน้ำพริกได้อร่อยของคุณยายสนม เพิ่มสกุล และถ่ายทอดมาสู่กลุ่มแม่บ้าน

๒๓ ครอบครัว ปัจจุบันได้พัฒนาการผลิตเป็น ๔ รส คือ น้ำพริกเผา น้ำพริกแมงดา น้ำพริกนรกปลาย่าง และปลาร้าสับ และยังได้ผลิตกระยาสารทเลิครสและขนมพื้นบ้านอื่นๆ ด้วย

๒.๓ กลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง เป็นการรวมตัวกันของแม่บ้านหมู่ที่ ๑๒ จำนวน ๑๔ ครอบครัว ที่ต้องการใช้การผลิตไข่เค็มดินสอพองผสมเกลือไอโอดีนเป็นปัจจัยให้เกิดการเลี้ยงเปิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้มีไข่สดบริโภค และใช้เปิดคুমปริมาณหอยเชอรี่ซึ่งมีการระบาดมาก ในขณะเดียวกันก็ยังก่อให้เกิดการสานชะลอมจากไม้ไผ่ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อบรรจุไข่เค็มอีกมากกว่าปีละ ๑๐,๐๐๐ ใบ

๒.๔ กลุ่มจักสาน เป็นการรวมกลุ่มของช่างพื้นบ้านที่มีความรู้ในการจักสานสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ในหมู่ที่ ๑๐ ๑๑ และ ๑๒ จำนวน ๖ คน ที่ล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น ไม่จำเป็นต้องมาทำงานรวมกัน แต่ก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันบ้าง

๒.๕ กลุ่มสมุนไพร เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร เชื่อมโยงกันทั้งตำบล มีการปลูก และผลิตสมุนไพร เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพของชาวบ้าน และจำหน่าย ความรู้ส่วนใหญ่ได้จากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมไว้ แต่ได้มีการพัฒนารูปแบบ วิธีการผลิตและบรรจุภัณฑ์ให้สะอาดและสะดวกในการใช้

กลุ่มอาชีพทั้ง ๕ กลุ่มนี้ กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลาย กลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง และกลุ่มสมุนไพรมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม มีการถ่ายทอดความรู้ไปยังลูกหลาน และมีผู้สนใจมาเรียนรู้และศึกษาดูงานจำนวนมาก ยกเว้นกลุ่มจักสานยังไม่มีถ่ายทอดไปยังลูกหลาน เนื่องจากเกือบจะไม่มีผู้สนใจเรียนรู้เลยเพราะเป็นงานที่ยาก ต้องมีความอดทน และรักงานด้านนี้จริงจึงจะทำได้

๓. ศักยภาพและปัจจัยในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในชุมชนวัดมะค่ามีการเรียนรู้ในการทำงานและการอาชีพอยู่หลายลักษณะ กล่าวคือ

๓.๑ โรงเรียนวัดมะค่า เป็นโรงเรียนประถมศึกษา (ชั้น ป.๑ - ป.๖) เปิดสอนมาเป็นเวลา ๖๕ ปี ตั้งอยู่ในบริเวณวัดมะค่า เป็นที่ส่งสอนอบรมกุลบุตร กุลธิดา ชาวบ้านวัดมะค่ามาโดยตลอด จนชาวบ้านส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาบริบูรณ์และยังอ่านออกเขียนได้ ปัจจุบันจัดการศึกษา ๒ ระดับ คือระดับปฐมวัย และประถมศึกษา เน้นพัฒนางานด้านวิชาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีครู ๘ คน นักเรียน ๖๓ คน เฉลี่ยสัดส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ ๑ ต่อ ๗.๘๗ (ปีการศึกษา ๒๕๕๒) และ ๔๔ คน เฉลี่ยสัดส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ ๑ ต่อ ๑๒.๓๗ (ปีการศึกษา ๒๕๕๓) ได้จัดการเรียนการสอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑

(ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) โดยแบ่งเป็น ๓ งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร และงานประดิษฐ์ โดยให้งานบ้าน และงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงานประดิษฐ์ตามความสนใจของนักเรียน

๓.๒ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ได้จัดการศึกษาสายอาชีพหลักสูตร ระยะสั้น และกลุ่มสนใจ โดยได้วางแผนร่วมกับครูอาสา ครูประจำกลุ่ม สมาชิก อบต. และผู้เกี่ยวข้อง ต่างๆ มีการสำรวจความต้องการและดำเนินการตามความต้องการของกลุ่มเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกัน พัฒนาชุมชนอำเภอท่าม่วง เกษตรอำเภอท่าม่วง ประมงอำเภอท่าม่วง และปศุสัตว์อำเภอท่าม่วง ก็มีแนวทาง และกิจกรรมในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของชุมชนด้วย

๓.๓ การสืบสานอาชีพของครอบครัว ผ่านการบอกเล่า การสอน การทำให้ดู การให้ช่วย ทำงาน และการให้ฝึกทำงานไปด้วยกัน ในหลายลักษณะและหลายอาชีพ เช่น การทำนา การตีเหล็ก การ ตีกลองยาว การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีอยู่ตลอดเวลาในหลากหลายวิธีการ

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง องค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสาน อาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในชุมชนวัดมะค่า แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันดังนี้

๔.๑ ชุมชนวัดมะค่าและกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่ามีความสัมพันธ์ มีทัศนคติที่ดีต่อกัน คนในชุมชนเห็นด้วยต่อการที่ชาวบ้านได้มารวมตัวกันเป็นกลุ่มทางสังคมและกลุ่มอาชีพต่างๆ อบต. วัด โรงเรียน ส่วนราชการ และชาวบ้านต่างๆ ล้วนทราบว่ามีกรรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ นี้ ถึงแม้ว่าบางคน จะไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือสนับสนุนสินค้าก็ตาม หลายคนประสงค์จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ใน ขณะที่กลุ่มอาชีพต่างๆ ก็ได้ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ช่วยงานของชุมชนในหลายลักษณะ

๔.๒ ชุมชนวัดมะค่าและโรงเรียนวัดมะค่ามีความผูกพันกันอย่างมาก ในอดีตคนในชุมชน ส่วนใหญ่จะเคยได้เรียนที่โรงเรียนนี้ ถึงแม้ว่าในระยะที่ผ่านมาบางช่วงจะเกิดสภาวะที่ชาวบ้านขาดศรัทธา ต่อโรงเรียนบ้างทำให้เข้ามาช่วยดูแลโรงเรียนวัดมะค่าไม่มากนัก และลดการส่งลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนวัด มะค่า แต่ในขณะนี้บุคลากรโรงเรียนวัดมะค่า ตั้งแต่อาจารย์ใหญ่ซึ่งเพิ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งใหม่ คณะครู และคณะกรรมการโรงเรียนได้ปรึกษากัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับวัดมะค่า กับกลุ่มอาชีพในชุมชน และกับชุมชนในลักษณะต่างๆ มากขึ้น โดยพยายามช่วยเหลืองานและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ของวัด มะค่า และของสภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรงมาโดยตลอดตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม การจัดครูและเด็กมา ร่วมกิจกรรม จัดดนตรีมาร่วมบรรเลงในการต้อนรับผู้มาศึกษาดูงาน ดูแลรักษาความสะอาด และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยชุมชน เป็นต้น ปีการศึกษา ๒๕๔๓ มีนักเรียนเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา ๒๕๔๒มาก ซึ่งเป็นความพร้อมและเป็นแนวโน้มที่ดีที่จะได้ประสานร่วมมือกันต่อไป

๔.๓ ชุมชนวัดมะค่าและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ไม่ค่อยผูกพันและไม่ค่อยรู้และไม่ได้ร่วมกิจกรรมของกันและกันมากนัก มีเพียงบางคนเท่านั้นที่รู้และใช้บริการ ส่วนของพัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรอำเภอ ประมงอำเภอ และปศุสัตว์อำเภอก็จะเข้ามาช่วยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพเป็นครั้งคราว

๔.๔ กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าและโรงเรียนวัดมะค่ามีความเกี่ยวข้องกันบ้างแต่ยังไม่มากนัก กลุ่มอาชีพได้ถ่ายทอดความรู้ไปให้เด็กที่เป็นลูกหลานบ้าง แต่กับโรงเรียนวัดมะค่าค่อนข้างจะมีความเกี่ยวข้องกันน้อยในเรื่องของการจัดกิจกรรมหรือการช่วยเหลือพึ่งพากัน มีอาจารย์ใหญ่ และครูบางคนที่สนใจไปศึกษาดูงาน ร่วมกิจกรรม และจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอาชีพบ้างบางกลุ่ม ในขณะที่นักเรียนส่วนหนึ่งสนใจและต้องการเรียนรู้การทำงานของกลุ่มอาชีพต่างๆ แต่โอกาสในการเรียนรู้ยังน้อยมาก กลุ่มอาชีพมีศักยภาพและความพร้อมที่จะเข้ามาสนับสนุน และร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนวัดมะค่าตามที่ได้รับคำร้องขอจากโรงเรียน แต่ก็ยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนช่วยในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนวัดมะค่ามากนัก

๔.๕ กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง มีความสัมพันธ์กันบ้าง โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงได้เคยเข้ามาสนับสนุนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพบ้างในลักษณะของการเรียนหลักสูตรระยะสั้น (๓๐ ชั่วโมง) แต่ไม่ครบทุกกลุ่ม และไม่ต่อเนื่อง ในขณะที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วงก็ไม่เคยมาติดต่อให้กลุ่มอาชีพไปสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มอื่นๆ เลย

๔.๖ โรงเรียนวัดมะค่าและศูนย์การศึกษาอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง ไม่มีการประสานงานกันในการจัดการเรียนการสอนเลย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา คือ ชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษาอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง มีความพร้อม มีศักยภาพและปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนทั้งสิ้น โดยทั้งชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า และโรงเรียนวัดมะค่า มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ และร่วมมือกันได้มากยิ่งขึ้น ถ้าได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสม แต่มีประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ ทักษะคติของชาวบ้านต่ออาชีพของชุมชนโดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตร หรือแม้แต่อาชีพที่ได้รวมกลุ่มการผลิตก็ตาม ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นอาชีพที่ลำบาก เหนื่อยยาก มีรายได้น้อย มีความเสี่ยงสูง และไม่มีเกียรติ จึงพยายามส่งสอนลูกหลานให้เรียนสูงๆ เพื่อจะได้รับราชการ ทำงานบริษัท หรือทำงานโรงงานซึ่งชาวบ้านคิดว่าจะดีกว่าอาชีพเดิมของครอบครัว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาของชุมชนวัดมะค่า กล่าวคือ ชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง นั้น

๑. มีความพร้อม มีศักยภาพและปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนทั้งสิ้น กล่าวคือ

ชุมชนวัดมะค่า : มีการสั่งสมและสืบทอดภูมิธรรมภูมิปัญญามาอย่างยาวนาน เป็นหลักในการสืบสานคุณธรรมในดำรงดำเนินชีวิต และสืบสานอาชีพของชุมชน

กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า : มีการรวมตัวเพื่อเรียนรู้และทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดกลุ่มอาชีพที่ก่อให้เกิดความรัก ความเอื้ออาทร ก่อให้เกิดรายได้และการสืบสานและสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีศักยภาพในการสืบสานและพัฒนาอาชีพของชุมชนได้

โรงเรียนวัดมะค่า : เป็นสถานการศึกษาคู่กับชุมชนมานาน เป็นแหล่งสร้างความรู้และปัญญาให้กับคนในชุมชน มีศักยภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพได้ถ้าได้รับโอกาสในการพัฒนา

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง : มีความพร้อมด้านนโยบายและงบประมาณ และมีศักยภาพในการที่จะจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนได้ ถ้าได้ประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ และร่วมมือกันได้มากยิ่งขึ้น ถ้าได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสม

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดมะค่ามีศักยภาพและความพร้อมที่จะจัดการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาได้ ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาของชุมชนวัดมะค่า กล่าวคือ ชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าม่วง นั้นมีความพร้อม มีศักยภาพและปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ และร่วมมือกันได้มากยิ่งขึ้น ถ้าได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสม

ประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ ทักษะคติของชาวบ้านต่ออาชีพของชุมชนโดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตร หรือแม้แต่อาชีพที่ได้รวมกลุ่มการผลิตก็ตาม โดยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นอาชีพที่ลำบากเหนื่อยยาก มีรายได้ได้น้อย มีความเสี่ยงสูง และไม่มีเกียรติ เป็นต้น จึงพยายามสั่งสอนลูกหลานให้เรียน

สูงๆ เพื่อจะได้รับราชการ ทำงานบริษัท หรือทำงานโรงงานซึ่งชาวบ้านคิดว่าจะดีกว่าอาชีพเดิมของครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ จากผลการวิจัยทำให้ได้เห็นศักยภาพของชุมชนวัดมะค่า - ที่มี “คนดี” และ “คนเก่ง” จำนวนมาก และได้เลือกสรร กลั่นกรอง สิ่งสมและสืบทอดภูมิธรรมภูมิปัญญาไว้มากมาย สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชน ได้เห็นศักยภาพของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนวัดมะค่า - ที่สามารถจะเป็นทางออกในการเพิ่มรายได้และก่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่ก่อให้เกิดการหันหน้าเข้าหากัน การช่วยเหลือเจือจาน การเอื้ออาทรกัน และยังมีศักยภาพในการสืบสานอาชีพของชุมชนด้วย ได้เห็นศักยภาพของโรงเรียนวัดมะค่า - ที่มีความตั้งใจในการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพให้แก่นักเรียนทุกระดับ เป็นต้น

ซึ่งศักยภาพต่างๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) หรือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สำคัญถ้าได้รับการพัฒนาและเสริมไปทิศทางที่ถูกต้องก็จะเป็นการเพิ่มพลังในการพัฒนาและการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง โดยทั้งนี้ต้องเป็นการพัฒนาที่เป็นการ “ต่อยอด” จากสิ่งดีงามที่มีอยู่บนพื้นฐานของชุมชนแล้วเป็นสำคัญ

๑.๒ จากการวิจัยพบว่าชาวบ้านมีทัศนคติที่ไม่ดีนักต่ออาชีพของชุมชน โดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตร ซึ่งย่อมส่งผลต่อความคิดและทัศนคติของลูกหลานตามมาด้วย ชาวบ้านพยายามส่งลูกให้เรียนสูงๆ เท่าที่จะทำได้ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องดีที่ชาวบ้านเห็นคุณค่าของการศึกษา แต่การที่เด็กได้เรียนสูงๆ แล้วกลับกลายเป็นคนที่สร้างปัญหา เพราะทางานทำตามที่เราเรียนมาไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับการปลูกฝังให้เห็นว่าอาชีพที่พ่อแม่ทำอยู่ยากลำบาก เหนื่อย ไร้เกียรติจึงไม่ทำ สุดท้ายก็กลายเป็นคนที่ไม่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์ จับกลุ่มกันสร้างปัญหาและความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัวและชุมชน

ต่อผลการวิจัยนี้มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องหาทางปรับวิธีคิดและทัศนคติของชาวบ้านให้เห็นว่าอาชีพใดก็ตามถ้าเป็นอาชีพสุจริต นำมาซึ่งรายได้ที่จะเลี้ยงชีพได้ ไม่ต้องฟุ้งเฟ้อจนเดือดร้อน อยู่ได้กับพี่น้องและเพื่อนบ้านอย่างอบอุ่น รักใคร่และเอื้ออาทรกันแล้ว ก็ล้วนแต่เป็นอาชีพที่มีเกียรติและมีความสุขได้ทั้งสิ้น เพื่อที่จะได้สร้างทัศนคติและความภาคภูมิใจต่ออาชีพของครอบครัวต่อลูกหลานที่จะได้สืบสานต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยนี้ทำให้ได้เห็นศักยภาพของของชุมชนวัดมะค่า ของกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าถึงแม้ในปัจจุบันปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ เหล่านี้จะมีการประสานสัมพันธ์กันในระดับหนึ่งแล้วก็ตามแต่ก็ยังสามารถจะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้อีกมาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะเป็นการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการในการเพิ่มพลัง (Empower) โดยทำทั้ง ๒ ลักษณะประกอบกัน คือ

(๑) การเพิ่มพลังของศักยภาพของแต่ละองค์ประกอบทั้งชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า โรงเรียนวัดมะค่า และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถพัฒนาศักยภาพให้เต็มประสิทธิภาพ

(๒) การเพิ่มพลังของศักยภาพในการประสานสัมพันธ์กันเป็นตาข่ายทางสังคม (Social Network) ที่จะประสานและส่งพลังเอื้อต่อกันให้เกิดพลังสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังในการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนให้สามารถเป็นคำตอบและเป็นทางเลือกในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานภูมิธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

กิติ เกียรติกก. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียน
ประถมศึกษา เขตการศึกษา ๑๒. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๕๐.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารเสริมความรู้กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โครงการอบรมครูผู้สอน ปีงบประมาณ ๒๕๓๘. กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๘.

ประยงค์ จินดาวงศ์. การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.
พะยอม แก้วกำเนิด. หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , ๒๕๓๓.

รุ่งฟ้า หิรัญวงศ์. การศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับ
สภาพและความต้องการของท้องถิ่น ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖ ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๖. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๖.

วิชาการ, กรม. การวิเคราะห์งานวิจัยการศึกษาด้านประถมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กองวิจัย
ทางการศึกษา , ๒๕๓๒.

-----, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓). พิมพ์ครั้งที่ ๒
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , ๒๕๓๔.

-----, เอกสารแนะนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว , ๒๕๓๓.

วิชัย ดิสสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.

สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๙.

อมรวิทย์ นาคทรรพ. ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ ๑ : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กๆ และชุมชน
ของเรา. กรุงเทพฯ : เจ พิล์ม โปรเซส จำกัด, ๒๕๔๑.

อมรวิทย์ นาคทรรพ และดวงแก้วจันทร์สระแก้ว. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : ข้อคิดแนว
ทางและประสบการณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัย

นโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

อุทัย ดุลยเกษม. **ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐.

อำนวย จันเงิน, บรรณาธิการ, **กรณีตัวอย่างประชาคมตำบลหัวลำโพง**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง

แอนด์พับลิชชิง จำกัด, ๒๕๕๒.

อวยพร ศรีภา. **การปฏิบัติงานของครูกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะ**

กรรมการการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๓.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. อาชีพทำนา

๑. นายเชิง ชิงช่วง		
๒. นางสมนึก ชิงช่วง	อายุ ๖๙ ปี	บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๑๐
๓. นายเกริน ศรีงาม		
๔. นายวงศ์ เลิศสกุล		
๕. นายใช้ วัฒนธรรม		
๖. นายยศ อยู่ประยงค์		
๗. อาจารย์สมพิศ ปันโต		
๘. นางลำพึง สุขสบาย	อายุ ๓๕ ปี	
๙. นายอดิศักดิ์ เมืองงาม	อายุ ๑๙ ปี	เรียน ปวส. ปี ๑ วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี

๒. อาชีพทำสวน

๑. นายกมล คงมัน	อายุ ๔๑ ปี	บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๑๐
๒. นายประเสริฐ เทียวสะอาด	อายุ ๖๕ ปี	บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๑๕
๓. นายสำอองค์ ศรีเงิน	อายุ ๕๘ ปี	บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๑๕
๔. นายเจียม รอดสะอาด	อายุ ๖๒ ปี	บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๑๐
๕. นายวันชัย มณีโชติ	อายุ ๔๒ ปี	บ้านเลขที่ ๗๑ หมู่ ๑๐
๖. นายอังการ บุญญเรือง	อายุ ๕๕ ปี	บ้านเลขที่ ๘๐ หมู่ ๑๑
๗. นางสมนึก ชิงช่วง	อายุ ๖๙ ปี	บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๑๐

๓. อาชีพเลี้ยงสัตว์

๑. นายเจียว จันทรรอด	(เลี้ยงเป็ด)	อายุ ๕๕ ปี	บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ ๑๒
๒. นายสุชาติ คชชารีย์	(เลี้ยงเป็ด)	อายุ ๓๘ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐๘ หมู่ ๑๒
๓. นายธวัชชัย พึ่งสกุล	(เลี้ยงสุกร)	อายุ ๔๑ ปี	บ้านเลขที่ ๘ หมู่ ๑๒
๔. นายจำนงค์ สุขสบาย	(เลี้ยงสุกร)	อายุ ๕๖ ปี	บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๑๒

๔. กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ

๔.๑ คนในกลุ่ม

๑. นางสาวพร คชขารี	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๑๑๐ หมู่ ๑๒
๒. นางสาวสายชล จันเงิน	อายุ ๕๑ ปี	บ้านเลขที่ ๕๑ หมู่ ๑๑
๓. นางสุรินทร์ คงมัน	อายุ ๕๑ ปี	บ้านเลขที่ ๗๑ หมู่ ๑๑
๔. นางจันทร์ อยู่วะระยงค์	อายุ ๓๔ ปี	บ้านเลขที่ หมู่ ๑๒

๔.๒ คนนอกกลุ่ม

๕. นางราตรี อยู่วะระยงค์	อายุ ๕๖ ปี	บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ ๑๐
๖. นางสุรินทร์ แก้วมณี	อายุ ๓๐ ปี	บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ ๑๒
๗. นางบุญยืน ตุ่มคล้าย	อายุ ๓๙ ปี	บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๑๑

๔.๓ ครูโรงเรียนวัดมะค่า

๘. นายเสน่ห์ รสฉ่ำ	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕/๒ หมู่ ๘ ต.โพธิ์เก้าต้น
๙. นายวิชัย กลิ่นจันทร์	อายุ ๕๒ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๒

๔.๔ เยาวชน

๑๐. เด็กหญิงพรพิมล ศรีจันทร์	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๑
๑๑. เด็กหญิงจิตติมา แยมเยื่อน	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ ๑๒

๕. กลุ่มแม่บ้านผลิตน้ำพริกหลากหลายรส

๕.๑ คนในกลุ่ม

๑. นางสาววรรค์ งามสม	อายุ ๓๖ ปี	บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๑๐
๒. นางสีนวล คงมัน	อายุ ๓๔ ปี	บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๑๐
๓. นางจันทน์ ลีโกะหระ	อายุ ๓๖ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๑๐
๔. นางกาญจนา รอดสะอาด	อายุ ๓๑ ปี	บ้านเลขที่ ๔๗ หมู่ ๑๐

๕.๒ คนนอกกลุ่ม

๕. นางนกแก้ว ตรุษสารท	อายุ ๕๐ ปี	บ้านเลขที่ ๒๙ หมู่ ๑๕
๖. นางเมี้ยน มาอยู่	อายุ ๔๔ ปี	บ้านเลขที่ ๑ หมู่ ๑๕
๗. นางสมบุญ ศรีเงิน	อายุ ๕๕ ปี	บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ ๑๕

๕.๓ ครูโรงเรียนวัดมะค่า

๘. นายเสน่ห์ รสฉ่ำ	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕/๒ หมู่ ๘ ต.โพธิ์เก้าต้น
๙. นายวิชัย กลิ่นจันทร์	อายุ ๕๒ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๒

๕.๔ เยาวชน

๑๐. เด็กหญิงพรทิพย์ สวัสดิ์	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๑๒
๑๑. เด็กหญิงอาทิตย์ยา มงคลยศ	อายุ ๑๐ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐๓ หมู่ ๑๐
๑๒. เด็กหญิงพรพิมล ศรีจันทร์	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๑

๖. กลุ่มแม่บ้านคลองสะเดาผลิตไข่เค็มดินสอพอง

๖.๑ คนในกลุ่ม

๑. นางศรีวรรณ เขียววรรณ	อายุ ๓๔ ปี	บ้านเลขที่ ๘๔ หมู่ ๑๒
๒. นางอัมพร เมืองงาม	อายุ ๔๙ ปี	บ้านเลขที่ ๔๐ หมู่ ๑๒
๓. นายสะอาด เมืองงาม	อายุ ๕๐ ปี	บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๑๒
๔. นางบรรจง ยิ้มเจริญ	อายุ ๔๔ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๓

๖.๒ คนนอกกลุ่ม

๕. นายณรงค์ พุ่มสกุล	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๑๑๘ หมู่ ๑๒
๖. นายจำเนียร ตรุษสารท	อายุ ๔๘ ปี	บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๑๕

๖.๓ ครูโรงเรียนวัดมะค่า

๗. นายเสน่ห์ รสฉ่ำ	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕/๒ หมู่ ๘ ต.โพธิ์เก้าต้น
๘. นายวิชัย กลิ่นจันทร์	อายุ ๕๒ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๒

๖.๔ เยาวชน

๙. เด็กหญิงชนิษฐา เมืองงาม	อายุ ๑๓ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐๘ หมู่ ๑๒
๑๐. เด็กหญิงชมพูนุช แสงสี	อายุ ๑๔ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐๗ หมู่ ๑๒
๑๑. เด็กหญิงกิตติมา เขียวสะอาด	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๔๖ หมู่ ๑๕
๑๒. เด็กหญิงฐิติมา แย้มเยื่อน	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ ๑๒

๗. กลุ่มจักสาน

๗.๑ คนในกลุ่ม

๑. นางชมด วัฒนธรรม	อายุ ๖๕ ปี	บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ ๑๑
๒. นางสาวบัว เมืองสุข	อายุ ๗๒ ปี	บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๑๐
๓. นายภู คงมัน	อายุ ๗๕ ปี	บ้านเลขที่ ๗๑ หมู่ ๑๑
๔. นางสาวอังก์ ถึงนาค	อายุ ๔๖ ปี	บ้านเลขที่ ๔ หมู่ ๑๐

๗.๒ คนนอกกลุ่ม

๕. นายเทียนชัย เขียวสะอาด	อายุ ๓๘ ปี	บ้านเลขที่ ๔๖ หมู่ ๑๕
๖. นายเฉลียว สายตรง	อายุ ๓๐ ปี	บ้านเลขที่ ๕๗ หมู่ ๑๑
๗. นางบุญยืน ตุ่มต่าย	อายุ ๓๙ ปี	บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๑๑

๗.๓ ครูโรงเรียนวัดมะค่า

๘. นายเสน่ห์ รสฉ่ำ	อายุ ๔๐ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕/๒ หมู่ ๘ ต.โพธิ์เก้าต้น
๙. นายวิชัย กลิ่นจันทร์	อายุ ๕๒ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๒

๗.๔ เยาวชน

๑๐. เด็กหญิงไพลิน จินกลกิจ	อายุ ๑๐ ปี	บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ ๑๑
๑๑. เด็กหญิงพรทิพย์ รอดสะอาด	อายุ ๘ ปี	บ้านเลขที่ ๑๐๔ หมู่ ๑๒
๑๒. เด็กหญิงพรทิพย์ สวัสดิ์	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๑๒

๘. กลุ่มสมุนไพรมะค่า**๘.๑ คนในกลุ่ม**

๑. ครูสะอาด กล่อมสกุล	อายุ ๗๐ ปี	บ้านเลขที่ ๔๑๖ หมู่ ๓
๒. นายวัชร เล็กรัตน์	อายุ ๓๔ ปี	บ้านเลขที่ ๔๐๒ หมู่ ๓

๘.๒ คนนอกกลุ่ม

๓. นางสาวนุชนาถ จันรักษ์	อายุ ๑๙ ปี	บ้านเลขที่ ๙๐ หมู่ ๑๑
๔. นางสาวอุษา ศรีสกุล	อายุ ๒๔ ปี	บ้านเลขที่ ๘๘ หมู่ ๑๑

๘.๓ ครูโรงเรียนวัดมะค่า

๕. นายวิชัย กลิ่นจันทร์	อายุ ๕๒ ปี	บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ ๒
-------------------------	------------	----------------------

๘.๔ เยาวชน

๖. เด็กหญิงสาวิตรี บุญศรี	อายุ ๙ ปี	บ้านเลขที่ ๑๑๗ หมู่ ๑๑
๗. เด็กหญิงพรทิพย์ สวัสดิ์	อายุ ๑๑ ปี	บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๑๒

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ครั้งที่ ๑ เรื่องทัศนคติของครูโรงเรียนวัดมะค่าต่อการสืบสานอาชีพของชุมชน

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๗.๓๐ น. ณ โรงเรียนวัดมะค่า โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยกลุ่มครูโรงเรียนวัดมะค่า จำนวน ๖ คน ดังนี้

๑. นายเสน่ห์ รสฉ่ำ อาจารย์ใหญ่
๒. นางจันทร์เพ็ญ บัวงาม
๓. นายวิชัย กลิ่นจันทร์
๔. นายไพฑูรย์ ทัพวิโรจน์
๕. นายมานพ พ่วงวงษ์
๖. นางพยอม ทัพวิโรจน์

โดยมีผู้ร่วมสังเกตการณ์ ๒ คน คือ

๑. นายเจริญ งามสม อาจารย์โรงเรียนวัดคงคาราม
๒. นางสาวด ประชากุล อดีตครูโรงเรียนวัดมะค่า ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว

ครั้งที่ ๒ เรื่องประเพณีและความเชื่อของชาวบ้านวัดมะค่า

วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. ณ ศาลาการเปรียญวัดมะค่า โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้รู้ชาวบ้าน จำนวน ๑๓ คน ดังนี้

๑. นายแผ้ว คงมั่น	หมู่ ๑๐
๒. นายทองอยู่ แสงทอง	หมู่ ๑๐
๓. นางสมนึก ชิงช่วง	หมู่ ๑๐
๔. นายสงวน ไทยรัตน์	หมู่ ๑๒
๕. นายชิต แสงทอง	หมู่ ๑๕
๖. นายคำ กลิ่นประทุม	หมู่ ๑๐
๗. นายภู คงมั่น	หมู่ ๑๑
๘. นายสะอาด ถึงนาค	หมู่ ๑๐
๙. นายใช้ วัฒนธรรม	หมู่ ๑๑
๑๐. นายไฟ ภูแป้น	หมู่ ๑๕

๑๑. นางเหนิม ทองแพ	หมู่ ๑๐
๑๒. นางกุลลาภ จันเงิน	หมู่ ๑๑
๑๓. นายกมล ดั่งสกุล	หมู่ ๑๕

ครั้งที่ ๓ เรื่องทัศนคติของเด็กนักเรียนต่อการสืบสานอาชีพของชุมชน

วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. ณ โรงเรียนวัดมะค่า โดยมีผู้เข้าร่วม เป็น
กลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดมะค่า จำนวน ๑๑ คน ดังนี้

๑. เด็กหญิงพรทิพย์ สวัสดิ์	ชั้น ป.๕
๒. เด็กหญิงอาทิตย์ยา มงคลยศ	ชั้น ป.๓
๓. เด็กชายสุริยะ ทองดี	ชั้น ป.๔
๔. เด็กชายวีระชัย ศรีจันทร์	ชั้น ป.๕
๕. เด็กชายนที แก้วคำ	ชั้น ป.๖
๖. เด็กชายดิเรก แสงเงิน	ชั้น ป.๔
๗. เด็กชายอนิรุทธิ์ รุ่งเรือง	ชั้น ป.๕
๘. เด็กหญิงวราภรณ์ แสงทอง	ชั้น ป.๔
๙. เด็กหญิงธิติมา แยมเยื่อน	ชั้น ป.๕
๑๐. เด็กหญิงพรทิพย์ รอดสะอาด	ชั้น ป.๓
๑๑. เด็กหญิงน้ำฝน แสงเงิน	ชั้น ป.๓

ครั้งที่ ๔ เรื่องทัศนคติของผู้ปกครองต่อการสืบสานอาชีพของชุมชน

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. ณ โรงเรียนวัดมะค่า โดยมีผู้เข้าร่วม เป็น
กลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดมะค่า จำนวน ๘ คน ดังนี้

๑. นางน้ำเชื่อม ทองดี	อายุ ๕๕ ปี	หมู่ ๑๑
ด.ช.ธนัดชา พันธุ์อุดม	หลาน ป.๖	
๒. นางสาวราย บัวเขียว	อายุ ๔๐ ปี	หมู่ ๑๑
ด.ญ.อาทิตย์ยา มงคลยศ	หลาน ป.๓	
๓. นางเย็นใจ วงษ์ชาลี	อายุ ๓๓ ปี	หมู่ ๑๑
ด.ช.สุริยะ ทองดี	หลาน ป.๒	
๔. นางสาวจันทรา อยู่ประยงค์	อายุ ๓๖ ปี	หมู่ ๑๒
ด.ช.ลือชัย อยู่ประยงค์		

๕. นางเรณู แสงทอง	อายุ ๓๘ ปี	หมู่ ๑๕
ด.ช.นุรักษ์ แสงทอง	ลูก ป.๖	
๖. นางถนัด แยมเยื่อน	อายุ ๕๑ ปี	หมู่ ๑๕
ด.ญ.ธิตีมา แยมเยื่อน	หลาน ป.๒	
๗. นายประภัทร์ คชบาง	อายุ ๔๒ ปี	หมู่ ๑๕
ด.ญ.ขวัญศิริ คชบาง	ลูก ป.๑	
๘. นางสาวสำลี บุญโต	อายุ ๕๕ ปี	หมู่ ๑๕
ด.ช.นุรักษ์ แสงทอง	หลาน ป.๖	

ครั้งที่ ๔ เรื่องการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ โรงเรียนวัดมะค่า ผู้ร่วมประชุม ประกอบด้วยผู้รู้ชาวบ้านและผู้เฒ่าในด้านต่างๆ จำนวน ๑๔ คน ดังนี้

๑. พระหลา สุ่มโธ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมะค่า
๒. นายชัยวัฒน์ ประชากุล	อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดมะค่า
ประธานชมรมคนแก่ยังเก่ง/ประธานประชาคมตำบล
ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลหัวสำโรง
๓. นายอำนวย จันเงิน	กำนันตำบลหัวสำโรง
๔. พ.อ.สาโรช ประชากุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๒
๕. นายสมพงษ์ แก้วคำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐
๖. นายแล ปั้นเจริญ	สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๑๑
๗. นายสามารถ จำปี	สมาชิก อบต.หมู่ที่ ๑๑
๘. นายประจวบ ถ้วยทอง	ประธานกลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวซ้อมมือ
๙. นางสาวสายชล จันเงิน	อาจารย์โรงเรียนวัดมะค่า
๑๐. นายมานพ พ่วงวงศ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๒
๑๑. นายสะอาด เมืองงาม	อาจารย์โรงเรียนวัดมะค่า
๑๒. นางจันทร์เพ็ญ บัวงาม	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๕
๑๓. นายเทียนชัย เทียวสะอาด	ผู้ประสานงานกลุ่มสมุนไพร
๑๔. นายเอนก จันเงิน	